

ZÁHADA LONGINOVA KOPÍ

ALEC MACLELLAN

Každý, jenž toto kopí získá a porozumí silám, jimž tento předmět slouží, navždy rozhodne o osudu světa.

STARÉ PROROCTVÍ

Poděkování

Díla autorů, jež jsem v knize použil, zmiňuji v textu. Za neocenitelné příspěvky výzkumu bych ovšem rád poděkoval následujícím lidem. Jsou to: Neville Armstrong, dr. Franz Kirchweyer, dr. Robert Feather, dr. C. T. Davis, H. G. R. King, H. Kleinclausz, Nigel Pennick, Eugene Muntz, David Lang, Herbert Thurston, Laura Hibbard Loomis, Chris Scott, John Kent a Greta Erben. Pomohli mi i zaměstnanci londýnské knihovny (London Library), knihovny Historického a uměleckého muzea ve Vídni (Kunsthistorisches Museum Wien, Bibliothek) a Kongresové knihovny (Congress Library) ve Washingtonu a velkoryse se mnou sdíleli čas. Fotografie pro knihu laskavě poskytli: The British Newspaper Library, knihovna ve Vídni (Kunsthistorisches Museum Wien, Bibliothek) a Britské muzeum (British Museum), ostatní fotografie pocházejí z mého vlastního archivu.

Vděčím následujícím nakladatelům, novinám a časopisům, kteří mi dovolili citovat z jejich publikací. Jsou to: McGraw Hill (kniha *The Occult and the Third Reich* od Jean-Michela Angeburtu; Neville Spearman a C. W. Daniel Co. (kniha *The Spear of Destiny* od Trevora Ravenscrofta a *Hitler's Secret Sciences* od Nigela Pennicka); Thunderbird Press Inc. (kniha *Adolf Hitler and the Secrets of the Holy Lance* od Howarda A. Buechnnera a Wilhelma Bernhardta); HarperCollins (kniha *Satan and Swastika* od Francise Kinga); Berkley Books (kniha *Phantom Forces* od Richarda Raineye); Temple Lodge Press (kniha *The Ninth Century and the Holy Grail* od Waltera Johannese Steina) a Souvenir Press (kniha *The Morning of the Magicians* od Louise Pauwelse a Jacquese Bergiera); National Geographic Magazine, The Sunday Times, New Scientist, The Sunday Telegraph a The Guardian. Výňatky z autorizovaného vydání Bible (Překlad krále Jakuba), jejíž autorská práva byla propůjčena panovníkovi, s dovolením majitele královského patentu povolil reprodukovat Cambridge University Press.*1

Prolog

„Kopí osudu“ se stává v médiích stále známějším pojmem. Zájem veřejnosti vlastně přitahuje již léta, neboť se střídavě objevuje v operách, například v jedinečné středověké fantazii Richarda Wagnera *Parsifal*, v němž o vlastnictví kopí zápasí dobrý král *Sir Parsifal* se zlým mágem *Klingsorem*, anebo v diskuzích o Picassově velkolepé protiválečné malbě *Guernica*, na níž někteří odborníci nalézají nejen kopí, ale i utajený obraz *Adolfa Hitlera*.

S pojmem „kopí osudu“ se můžeme setkat i v komerčním umění a literatuře, ve filmu, komiksech, televizi, videohrách a dokonce i v populární hudbě. Populární hrdina akčních filmů *Indiana Jones* se s kopím seznamuje v čtyřdílném tištěném komiksu *Indiana Jones a kopí osudu* (*Indiana Jones and the Spear of Destiny*). O dva roky později následoval televizní pořad *Michaela Nankina Kopí osudu* (*The Spear of Destiny*), v němž se uvádí, že kopí patřilo římskému setníkovi *Longinovi*, jenž se stal svědkem ukřižování Ježíše Krista. Při natáčení *Nankin* vloží kopí do rukou moderního mladíka *Conora*. Jak zmíněného chlapce, tak i všechny, kteří s ním později přišli do styku, to hluboce ovlivnilo.

V devadesátých letech dvacátého století vystupovala jistá potřetěně drsná britská punkrocková skupina The Spear of Destiny. Založil ji Nick Cash a její hudba uspěla několika nejprodávanějšími alby, včetně kontroverzního Religion (1995). Po nahrávce následovala videohra vyzývající hráče, aby se vlíil do role B. J. Blazkovicze, nejcennějšího agenta spojenců za 2. světové války. Nacisté v ní uchvátí kopí osudu, ukryjí ho na nedobytném hradě Wolfsteinu, kde Hitler plánuje využit nepřemořitelnou moc kopí k ovládnutí Evropy. Úkolem hráče je vyrvat kopí z rukou jil' oslabeného Hitlera, anebo se nechat roztrhat na kusy.

Mnoho lidí chápe pojem ‚kopí osudu‘ právě takhle - jako nedůvěryhodnou fantazii s náboženským, nadpřirozeným a okultním podtextem. Jiní v něm spatřují starověkou relikvii, o níž se lidé domnívali, že má úřasnou moc, a o jejíž vlastnictví sváděli po dva tisíce let boje a umírali.

Nepředpojatý člověk si vaimne prostých faktů skrývajících se za legendou.

Alec Maclellan

Dalyan, Turecko říjen 2003

1. Den konečného verdiktu

Jednoho aedivého, sychravého lednového rána roku 2003 kráčí přes vídeňské Schillerovo náměstí skupina mužů a vřem se svorně ve tváři zračí výraz úzkostlivého očekávání. Na cestu se vydali z Historického a uměleckého muzea, jedné z majestátních budov tvořících velkolepý komplex skvostného Hofburgu v centru města, pokračovali přes Náměstí opery a okolo sochy básníka a dramatika Friedricha Schillera a zamířili ke vchodu do Technické univerzity, která stojí v místech, kde se Schillerovo náměstí stýká s Obilným trhem.

Navzdory zjevnému faktu, že tato oblast činí z celého města gigantické muzeum, neústupně se vzpírající modernizačním či inovačním snahám, ani jeden z mužů nemá čas na to, aby se kochal krásnou architekturou. Neocení ani skutečnost, že zdejší muzea zjevně nemají ve světě obdobu díky eklektickému charakteru sbírkového fondu, shromážděnému s takřka posvátným nadšením. Fond postupně obsáhl vřechny obory lidské činnosti, zločinností a patologií počínaje, panenkami, hodinami, alkoholem a pohřebními obřady konče.

Toho rána mají muži v úmyslu spojit starou legendu s nejnovějšími vědeckými metodami, nebo» chtějí rozluštit dva tisíce let staré tajemství. Zjistí stáří artefaktu, který byl údajně použit jil' v době ukřil'ování Jeříae Krista. Experiment si vyřádá mnoho měsíců práce a rozvářných jednání.

Jako nejzajímavější člen skupiny se jeví kurátor sbírek Uměleckého a historického muzea, dr. Franz Kirchweger, jen' za relikvii i její bezpečnou přepravu do Technického muzea a zpět zodpovídá. Je si přilíř dobře vědom toho, kolik příběhů se za ní skrývá a kolik velkých mužů celé Evropy o její vlastnictví bojovalo a umíralo. Vybavuje si jména z dávné minulosti - císař Konstantin, jen' ji použil v bitvě u Milvijského mostu, Karel Veliký, který s kopím ve svých rukou vyhrál 47 vojenských tařen, i Fridrich I. Barbarossa, jen' založil řířai na moci kopí - a z novější doby můřeme zmínit jména jako Napoleon Bonaparte, Winston Churchill a nanejvýř neblaze proslulý Adolf Hitler.

Náboženský význam relikvie je jasný - prolila krev Syna Bořího. Jiní navíc tvrdí, že se v této památce ukrývají mystické síly, jimil' je předurčen osud vlastníka; pro ně je toto kopí stejně důležité jako meč Excalibur pro krále Artuae. A určité kruhy tuto relikvii považují za prostředek k ovládnutí světa.

Zdůrazněme, že dr. Kirchweger, muž, jen' právě relikvii nese v podpařl (je uložena v malé podlouhlé krabici), vřak souhlasí s prostým tvrzením na ařítku skleněného pouzdra: polofka 155, sál 11, Dvorní klenotnice.

Heilige Lanze. Karolingisch, 8 Jh.

Mit späteren Ergänzungen

Stahl, Eisen, Messing, Silber, Gold, Leder
(Inv.nr. XIII 19)

(Svaté kopí. Období karlovske dynastie, 8. století
s pozdějšími doplňky z oceli, železa, mosazi,
stříbra, zlata, kůže)

Správa muzea skupince dovolila, že předmět může na šest hodin vyjmout z pouzdra a že ho během té doby smí prozkoumat jeden z předních světových metalurgů, dr. Robert Feather z Anglie. Skupinku uzavírají dva muži z ochranky - když krácejí přes otevřené náměstí, jejich oči bez přestání těkají - doprovázení několika novináři.

Jako poslední stavbu mužů májí impozantní neorenesanční Akademii výtvarných umění, vybudovanou na pozemku původně určeném pro rakouský parlament. Nyní se patrně nikdo z přítomných nezamyslí nijak hluboce nad faktem, že se kdysi na zdejší prestižní instituci hlásil jeden z těch, kteří přišli s kopím bezprostředně do styku. Jmenoval se Adolf Hitler a jako osmnáctiletý si sem v roce 1907 podal přihlášku ke studiu. Tehdy jej nepřijali kvůli tomu, že provedl nekompetentní kresbu lidské hlavy, a doporučili mu, aby raději studoval architekturu.

Váichni muži jsou apati, když unikají chladnému větru a vcházejí do budovy Technické univerzity. U dveří se setkávají s člověkem, jenž dr. Kirchwegera a jeho skupinu zjevně očekává a ukazuje jim cestu na metalurgicko-inženýrskou fakultu. Za několik minut vstupují do prostorné, zářivkami ozářené místnosti. Je přeplněna nejnovějšími vědeckými vybavením.

Dr. Kirchweger neztrácí čas. Opatrně otvírá krabici, kterou si přinesl z muzea, a vyjímá z několika archů japonského hedvábného papíru předmět zájmu. Jde o malý zdobený hrot kopí temně šedé barvy, v prostřední části krytý zlatou pochvou. Kurátor klade hrot na pracovní plochu téměř s úctou a o krok ustupuje. Po zbytek rána i dopoledne ho ani na okamžik nespustí z očí.

Ti, kteří relikvii ještě nikdy neviděli, se předkloní, aby si ji zevrubně prohlédli. Všem připadá stěží pravděpodobné, že se tento kuriózní a poněkud nelákavě vyhlížející nástroj zasloužil o vznik jedné z nejneobvyklejších legend v dějinách náboženství a okultismu. Byl znám pod nejrůznějšími jmény: Longinovo kopí, kopí sv. Mořice, Der Heilige hantel (svaté kopí) a nejnověji též jako kopí osudu. Je to však ta zbraň, kterou použil římský setník, aby urychlil Kristovu smrt, jak popisuje Bible?

Přes vnější klid je dr. Robert Feather stejně vzrušený jako ostatní, neboť má konečně příležitost prozkoumat hrot, který již tak dlouhou dobu nikdo nenasadil na dřevěnou tyč. Již léta o kopí věděl a uvítal pozvání, aby využil svých odborných znalostí a pokusil se vědecky zjistit, jak je staré. Jako metalurg vystudovaný na londýnské univerzitě psal dr. Feather po dvacet let technické články pro časopisy zabývající se metalurgií a elektronikou a hodně času věnoval i studiu srovnávací religionistiky. V roce 1996 jeho pozornost přivábily svitky od Mrtvého moře (Dead Sea Scrolls), když si prohlížel staré rukopisy a texty nalezené v genize jedné synagogy (nyní genizová sbírka cambridžské univerzity - Genizah Collection, Cambridge University). Svitky byly objeveny v roce 1947 a dodnes zůstávají pro mnohé odborníky tajemstvím. Dr. Feather se tehdy pustil do pátrání na vlastní pěst. Nejvíce jej uchvátil tzv. měděný svitek. Později o něm napsal:

Spousta lidí zkoumala svitek ze všech možných hledisek, ale mě napadlo zvolit si zcela nový úhel pohledu. Viděl jsem pak novými očima, nepostížen zaještěm způsobem uvažování. Řekl jsem si: „Vydali se špatným směrem a dopustili se některých zcela základních technických omylů!“ A tak se začal odvíjet fascinující příběh.

S využitím znalostí metalurgie doplněných o studium dějin a náboženství Židů a Středního Východu se dr. Feather pokusil rozluštit slova vyrytá do měděného svitku. Výsledek vzbudil senzaci. Feather píše:

Svítek byl vyroben z mědi a tato skutečnost nejen dotvrzuje jeho stáří 2000 let, ale nasvědčuje i tomu, že pisatelé kladli důraz na trvanlivost. Zjistil jsem, že svítek zmiňuje čtyřiašedesát lokalit, na nichž se skrývají poklady - zlato, stříbro, drahé kameny, oděvy, oleje a další svitky. Když jsem text rozluštil, došel jsem k přesvědčení, že vím, kde se některé z pokladů vyznačených na měděném svitku nacházejí.

Bezprostředně poté, co o svých objevech napsal dr. Feather knihu Rozluštění měděného svitku (The Copper Scroll Decoded), přijal s nadšením i pozvání přispět znalostmi k posouzení starobylého hrotu kopí, o němž se dosud říkalo, že pochází ze stejného období. Nyní tedy znovu získal možnost využít svého puntičkářského smyslu pro detail a nezájatého přístupu, které mu tak pomohly při rozboru měděného svitku.

Dr. Feather nejprve hrot váží a měří. Celková délka dosahuje 508 mm, čepel je široká zhruba 76 mm a 15 mm silná. Feather pracuje mlčky, vaimá si temně šedé barvy s namodralým nádechem i nápadně nabroušeného ostří a pak hrot vkládá pod mikroskop, aby prozkoumal jednotlivé díly. Potvrzuje, že se pro výrobu komponent použilo ocele, železa, mosazi, zlata, stříbra a kůže. Ke spodnímu konci hlavní čepel hrotu jsou pomocí řemínků a překřížených drátků připevněny dvě menší křídlovité čepele. Hrot zdobí vykládání z malých mosazných křížků. Pod stříbrnou pochvou se objevují čtyři pruhy stříbrných drátků, jež stahují místo, kde čepel kdysi praskla. Ve vybrání čepel se překvapivě objevuje cosi, co připomíná železný kolík či hřeb. Objekt částečně zakrývala nápadná zlatá pochva, jež původně obepínala téměř polovinu délky hrotu. Pochva se v umělém osvětlení místnosti třpytí, ale i tak je nápis na hrotu zřetelně čitelný: Lancea et clavus Domini - Kopí a hřeb Páně.

Vačhny testy, které dr. Robert Feather dnes dopoledne provede, si musí před zahájením nejprve dojednat s dr. Kirchwegerem - a tím občas nastanou kuriózní okamžiky. Dříve než provede zkoušky pro zjištění přítomnosti jistých biologických látek, například krve, kurátor naléhá, aby se sehnal vysoušeč vlasů. Jakmile se vlhkou vatičkou provede výtěr, vysoušeč musí odstranit vačhny stopy vlhkosti, aby se dalo ve výzkumu pokračovat.

Nakonec se za přítomnosti pozorných očí obou mužů uskuteční radiografické experimenty s využitím rentgenové difrakce a fluorescenčního testu, jež nedestruktivní metodou stanoví strukturu a složení hrotu. Teprve potom dr. Feather vloží veškerá získaná data a informace do programu počítače a provede analýzu. Tiskárna konečně se zařazením vyjede výsledky, ale ty nastolí mnohem více otázek než odpovědí.

Forenzní testy nepotvrdily žádné stopy krve či ochlupení, které by hrot nějak spojovaly s ukřižováním. Odhalily však několik buněk pokalky a dokonce i drobné spory a částičky - jenže nic, co by se nemohlo na hrot nalepit během let, kdy se relikvie vystavovala v expozici Uměleckého a historického muzea a neustále okolo ní proudili návštěvníci. Ukázalo se, že stříbrné drátky byly zhotoveny v období zhruba 600 let po Kristu, zatímco stříbrná pochva pravděpodobně pochází z 11. století. Třpytivou zlatou pochvu pak někdo přidal ještě o další tři století později.

Žádná z uvedených skutečností neprokazovala, že by hrot kopí - zjevně v jistém dějinném okamžiku prasklý a následně opravený a zpevněný - mohl být tak starý, aby se dalo uvažovat o tom, že hrot či jeho části byly vyrobeny v Ježíšově době. Hrot spíše nesl zřetelné stopy po vykování než odlévání - jasný důkaz kovářského řemesla - jenže velikostí spíše předčil hroty, které v Kristově období používala římská armáda. Pozornost dr. Feathera však nejvíce vábil již zmíněný zvláštní železný kolík či hřeb. Později Feather sděluje novinářce Mary Ann Birdové z časopisu Time:

Železný kolík - dlouho prohlášený za hřeb z ukřižování, zasazený do čepel a obklopený drobnými mosaznými křížky - se délkou i tvarem shoduje se hřeby, jež Římané používali v prvním století. I když je nemožné určit stáří železných fragmentů okolo něj, křížky jsou výmluvné. Někdo jimi vyznačil místo, o němž byl přesvědčen, že obsahuje hřeb použitý při

Kristově ukřídlování. Můžeme sice jen hádat, ale vyloučit to nemůžeme. Někteří lidé tomu věří - a víra je úžasná věd

Nyní, na základě výsledku vídeňských testů, se dr. Feather kloní k názoru, že zkoumaný hrot kopí byl vyroben zhruba v sedmém století - o něco málo dříve, než odhadovali pracovníci muzea - a že obsahuje vsazený úlomek hřebu používaného při ukřídlování. Nevěří, že jde o podvrh, jak se tvrdí v jedné pověsti, a že by datum výroby výrazně nepřesahovalo padesát let. Stejně tak se pobaveně usmívá, když slyší povídky, že skutečné kopí je v rukou Američanů a to jim umožňuje vládnout světu, anebo že je ukryté v Antarktidě a až nadejde čas, nacisté ho vyzvednou a s jeho pomocí stvoří Čtvrtou říši.

Jedna otázka se však ze zmateného propletence pověstí a teorií vynořuje zcela jasně. Je možné, že se v různých koutech světa vyskytuje více takových artefaktů, jimiž se shodně říkalo kopí osudu? Abychom ji mohli zodpovědět, vraťme se časem zpět k osudnému okamžiku, kdy římský setník Longinus vykonal svůj nesmrtelný čin, a pak se vydejme dějinami po stopách kopí dál a dál, až do dnešních dnů.

2. Muž, jenž probodl Mesiáše

Nadešel den, na který starý, vysloužilý setník*2 čekal celé týdny, ba měsíce. Čekal od chvíle, kdy dostal rozkaz sledovat přes pouště, města i vesnice jistého lidovského proroka, pozorovat jej a podávat svým nadřízeným hlášení o tom, co prorok dělá. Tušil, že to všechno skončí právě na tomto pahorku a nejspíše i právě dnes, v pátek ráno.

Setník již samozřejmě nejednou viděl ukřídlování - Římané trestali zločince a nepřátele státu ukřídlováním více než sto let - ale dnešní případ se něčím vymykal všem předchozím. Postava, jež visela na dřevěném křížku mezi dvěma obyčejnými zloději, působila nezvykle. Všechny tři muže musely mučit bolesti, ale ze zločinců nevyzařovala jeho vyrovnanost a statečnost.

Gaius Cassius (tak zní setníkově jméno v apokryfním Nikodémově evangeliu) toho muže dva roky apečoval na příkaz římského správce Palestiny Piláta Pontského, judského prefekta (prokurátora). Sledovaný se jmenoval Ježíš Nazaretský. Místní lidé si o něm ačkoli a povalovali jej za dlouho očekávaného Mesiáše. Pilát v něm však spatřoval člověka kázajícího proti římské svrchovanosti a nebezpečně ohrožujícího právo a pořádek.

Celé měsíce setník posílal římskému prefektovi zprávy o svých výzvědných aktivitách. I když mu zrak příliš nesloužil, setník si uvědomoval, že se sledovaný muž nezapletl do žádného vzbouřeneckého spiknutí. Říkal si Ježíš Nazaretský a zvěstoval lásku a porozumění. Setníkovi se jevil jako oddaný učitel, rabín,*3 a Gaius se nikdy nestal svědkem toho, že by Ježíš ve hněvu pozdvihl by» i jen prst.

Ježíš sice okolo sebe shromáždil množství stoupenců, kteří jej ustavičně provázeli, a kamkoli se hnul, přitahoval pozornost velkých zástupů mužů i žen, ale Gaius nepochyboval, že si sledování pováží. Ježíš se totiž na něj během řeči nejednou zahleděl a usmál se na něj na znamení, že jej poznal, a to i přes to, že Gaius postával v ústraní či se skrýval za davem.

Když se mladý Gaius Cassius stal v Římě příslušníkem Legie, nepředstavoval si, že by se někdy mohl uvolit apečovat takového muže. Jak otec, tak dědeček byli vojáci a Gaius hodlal kráčet v jejich ašlepějích. Jeho přání osud vyslyšel a pod praporem s vyobrazením orla se Gaius zúčastnil bojů za hranicemi Říma, dokonce i na východě za mořem a v Egyptě.

A» jej odveleli kamkoli, vřdycky si s sebou bral kopí, jež podle Nikodémova evangelia daroval Julius Caesar jeho dědečkovi jako zvláštní uznání za statečnost při dobývání Galie. ©lo o kopí známé jako hasta (dlouhé kopí), s železnou hlavicí upevněnou k tyči z tvrdého dřeva, dvakrát vyáší než Gaius sám. Gaiův otec kopí používal ve službách Germanica Caesara a když do armády vstoupil jeho syn, předal mu ho. Zdálo se, že kopí zůstává stále ostré, jako by nikdy nerezivělo. Během generací poskytovalo svým vlastníkům téměř magické schopnosti. Je jisté, že než Gaia nakonec převeleli do Judska, musel s kopím čelit řadě nebezpečných situací.

Příčina přelomení a ukončení Gaiovy vojenské služby spočívala ve zhoršujícím se zedém zákalu obou očí. Nemoc nejspíš způsobila léta strávená v bitvách na ostrém slunečním světle a v praaných bouřích pouatí Středního Východu. Gaius však proslul jako loajální vlastenec a oddaný voják, a tak se pro něj našla práce v kraji rozvráceném nepokoji, v zemi Židů. Mohl se volně pohybovat a podávat hlášení o nábožensko-politické scéně v Jeruzalémě a přilehlých dráavách. V zásadě šlo o lehký úkol. Rabín Ježíš se totiž vůbec nepokoušel skrývat. Koneckonců, sledování velmi usnadňovalo - dokonce člověku s tak postiženým zrakem - uť samotné množství lidí, kteří Ježíše doprovázeli nebo prostě jen stáli a čekali, ať začne kázat. Bez problémů se také mohl zúčastnit posledních okamžiků Ježíšova života a tím své poslání ukončit.

A vskutku, Cassius se stal svědkem všech událostí následujících po Ježíšově zatčení. Právě včera se zúčastnil Ježíšova výslechu před nejvyšší radou (sanhedrinem). Dokonce sebou trhl, když voják vyšal Ježíšovi políček na znamení, aby mlčel, je-li tázán veleknězem Kaifášem. Příštího rána Gaius vstal s východem slunce a připojil se ke skupině odvádějící zbitou postavu přes Jeruzalém ať k pretoriu v pevnosti Antonia, sídlu státní správy Piláta Pontského.*4 Ježíš opět mlčel, když Cassiusův pán, Pilát, přesunul odpovědnost za rabínovu nevyhnutelnou popravu na judského krále Heroda. Herodes vrátil Ježíše Pilátovi a setník slyšel nejen pokřik davu před pretoriem, ale i Pilátovo konečné rozhodnutí propustit lupiče Barabáša a odsoudit Ježíše ke zbičování a ukřižování.

Gaius Cassius věděl, že se ukřižování odedávna považuje za velmi pokořující trest a že k němu nikdy neodsuzovali občana Říma, jen otroky a lidi nezasluhující požívat výhod římského občanství. Ježíš situaci komplikoval tím, že podle židovského práva nikdo nesměl být odsouzen o šabat - a obzvláště ne před pesachem. Pokud zůstal vězeň po setmění ještě naživu, vyřadovaly římské předpisy jeho urychlené usmrcení, což se obvykle provádělo tak, že se ubožákovi na kříži zlomily obě nohy. Pilát chtěl judským občanům dokázat, že Ježíš není Mesiášem, jen tvrdošijným náboženským heretikem jako oni sami, a proto s požadavky souhlasil.

Jeden z římských legionářů - podobal se samotnému Gaiovi - se ujal bičování. Strhl Ježíšovi šaty, připoutal mu ruce ke kůlu nad hlavou a pak jej bil přes ramena, záda a nohy krátkým bičem, jemul se říkalo flagrum. Tvořilo jej několik řemínků se dvěma olovenými kuličkami na konci každého z nich. I z povzdálí a s postiženým zrakem Gaius viděl rozervané maso a strašlivé modřiny. Když velící důstojník nařídil ukončit bičování, Ježíš se jevil spíše mrtvý než živý.

Následovalo nevkusné představení, kdy se římať vojáci mul'i, jen' se prohláoval za židovského krále, posmívali - přehodili mu přes ramena roucho a na hlavu mu nasadili trnovou korunu z malých pichlavých větviček, určených k rozdělování osvětlovacích ohňů. Vysloužilý legionář rovněž viděl, jak odsouzenému strhli roucho ze zad - spatřil vytržené maso a chuchvalce sražené krve. Pak Ježíšovi uvázali na ramena tělké příčné břevno kříže (patibulum).

Gaius se ani nepohnul, když se Ježíš a druzí dva vězni, později známí jako lupiči Gestas a Dysmas,*5 seřadili a vydali se na cestu ke Golgotě, "Místu lebek".*6 V čele průvodu kráčela chrámová stráž třímající Herodovo kopí, jeť symbolicky zplnomocňovalo k ukřižování - římať vojáci, tím méně jejich setník, neměli oprávnění tento akt vykonat.

Popravčí četa vyrazila na téměř šestisetmetrovou pouš z pevnosti Antonia na Golgotu a Gaius vnímal bolestná muka, jeť Ježíš prožíval při každém kroku. Několikrát viděl, jak Ježíš zakopl a upadl, a nakonec se zhroutil do prachu. Setník ukázal na jednoho mul'e v davu - později se Gaius dozvěděl, že se jmenoval Šimon Kyrenejský a že pocházel ze severní Afriky - a přikázal mu, aby kříd oněch posledních pár metrů cesty nesl.

Na Golgotě učinili popravčí, alespoň podle některých biblických pramenů, jeden milosrdný skutek. Nabídli odsouzenému směs vína a myrhy k utišení bolesti, ale Ježíš ji odmítl. Když to

jeden z vykonavatelů viděl, pokrčil rameny a přistrčil Ježíše zpátky ke kříži. S navykou zručností mu probil oběma rukama kované železné hřeby. Gaius přihlížel vztyčování a upevňování kříže. Římský vykonavatel pak Ježíšovi přeložil levou nohu přes pravou a zatloukl do dřeva pod ním jediný, třetí hřeb, kterým mu současně proklál nártu obou nohou.

Teprve pak si Gaius všiml, že strážní přibili na vrchol kříže tabulku s nápisem Toto» jest Ježíš, ten král Židovský*7. Když si ji přečetl, viděl, že mu pod ní poklesl, prověřený na hřebech probitých dlaněmi, jako by neměl ani sílu, ani snahu se vzepít. Starý voják věděl, že i kdyby se Ježíš pokusil vytáhnout nahoru, aby ulevil zátěži paří, bolest v nohách a ve zbytku těla by se tím jen vystupňovala.

Gaius Cassius zůstal po určitou dobu stát, hluboce ponořen v úvahách. Dosud nikdy nevyčetl z tváře ukřižovaného takovou odvalu a důstojnost. Nepochyboval, že tento výjimečný muž, jehož tak dlouho sledoval, brzy skoná. Nemohl se však odtamtud odtrhnout. Velmi zřetelně viděl, jak se odsouzený s úsilím povytahuje výše, aby mohl nabrat vzduch do plic, a s neklamnou jistotou zaslechl slova, jež Ježíš pronesl ve svých posledních chvílích.

Setník pozoroval Ježíše, jak shlíží na římské vojáky, kteří pod křížem metali los o jeho štý, a zaslechl, že se za ně modlí: "Otče, odpus» jim, nebo» nevědí, co činí!"*8 Pak se Ježíš otočil ke kajícímu lupiči vedle sebe a konejšil jej slovy: "Amen pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji!"*9 Poté shlédl dolů a oslovil skupinu lidí okolo své matky Marie: "Ženo, aj, syn tvůj!"*10 A na jednoho ze svých učedníků, Jana, jenž stál poblíž a jenž se nesmířil s matkou, zavolal: "Aj, matka tvá!"*11 Ukřižovaný muž pak zakřičel slova, jež se ozvěnou odráěla od pustého svahu Golgoty a jež se Gaiovi Cassiovi vryla do paměti pro celý zbytek života: "Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?"*12

Ježíš právě prožíval stupňující se mučivé bolesti, když - jak píše jeho učedníci Matouš a Lukáš - "tma se stala po vši té zemi."*13

Římský setník se dosud neodhodlal k tomu, aby odešel, i když dech umírajícího slábl. Pak zaslechl další přidružený výkřik: "Žizním!"

V té chvíli již téměř povykročil kupředu, ale předešel jej jeden ze strážných a přistrčil ke rtům odsouzeného houbu namočenou v laciném, kyselém víně*14 - známém jako posca, které tvořilo součást každodenní stravy legionářů, Gaia Cassia nevyjímaje. Tentokrát se Ježíš napil. Pak se odmlčel a pravil: "Dokonáno» jest!"*15

Hrůzné představení ve skutečnosti ještě zcela neskončilo. Ježíš sebral zbytek sil k závěrečnému vzepětí, vzepřel se poraněnými nohama o hřeb, který měl probitý skrze obě nohy, a naposledy vykřikl: "V ruce tvé poroučím ducha svého!"*16

Pokud si strážní u kříže těchto slov vůbec povšimli, nedali to na sobě znát. Místo toho se připravili k závěrečnému úkolu aktu ukřižování, lámání nohou odsouzeným na kříži, aby se nemohli vzepřít a ulevit hrudním svalům. Gaius Cassius věděl, že po něm bezprostředně následuje rychlá smrt zduřením.

Vojáci zamířili ke Gestovi a Dymovi a zlámali jim surově nohy*17 tak, jak to dělali již mnohokrát předtím. Když se však jeden z nich chystal přistoupit k Ježíšovi, vynořila se ze stínu kříže postava, která celý den sledovala veškeré dění, a konečně zasáhla. Gaius pevně sevřel dědečkovu kopí a přistoupil blíže. Bez jediného zaváhání zabodl hrot mezi čtvrté a páté žebro muže, jehož poslední dva roky téměř nespustil z očí.

Nyní bylo skutečně po všem!

Legenda však právě začíná...

Podle Janova evangelia (Jan 19:34) "ale jeden z Židů bok jeho kopím otevřel, a hned vyšla krev a voda". To je přesvědčivým důkazem toho, že hrot Cassiova kopí prošel osrdečnickem (perikardem) a zasáhl srdce. Z osrdečnickového vaku, jenž tvoří obal srdce, vytryskla vodnatá tekutina a krev z vnitřku srdce. To by rovněž nasvědčovalo tomu, že Ježíš nezemřel obvyklým zduřením na kříži, ale na selhání srdce v důsledku šoku ze stažení tekutiny z osrdečnicku.

Moderní lékařské vysvětlení však přesahovalo chápání muře, jehož prostým záměrem bylo zmírnit utrpení ukřižovaného. Nikdo nezaznamenal, zda Cassius po svém milosrdném činu ihned opustil dějiště, anebo zda čekal, až těla sejmou z křížů, což se podle zákona provádělo ihned po smrti odsouzců.

Ví se však, že Herodovo kopí - jež zplnomocňovalo k ukřižování - ihned odnesli do jeruzalémského chrámu, kde již Kaifáš a ostatní kněží čekali na zprávu o skonání obřídlného „Mesiáše“. Moc, kterou Herodovo kopí symbolizovalo, přecházela automaticky na vlastníka, ale i když se těžilo takové pověsti, brzy ho zastínilo kopí, jímž Gaius Cassius probodl umírajícího Krista. Gaiovo kopí čekal zcela jiný osud.

Přiznejme si, že doklady o životě Gaius Cassia známe jen z útržkovitých zpráv a výpovědí, jež se nezakládají na očitém svědectví, avšak nejpodstatnější skutečnost, tj. Gaiovu přítomnost u ukřižování Ježíše Krista a použití zbraně, zpochybnit nelze. I ostatní záznamy týkající se jeho osoby si zasluhují naši pozornost, neboť nám pomohou složit střípky v mozaice přátích osudů setníkovy kopí.

Je zcela zřejmé, že setník nepatřil mezi nelítostné vojáky, ale že byl spíše citově založeným člověkem, jímž pohnulo to, čeho se toho dne stal na Golgotě svědkem. Z jeho jednání zjevně vyplývá, že nechtěl, aby se odválnému Ježíši dostalo stejného zohavení jako lupičům - proto zakročil a poukázal na to, že muž po bleskovém bodnutí zemřel. Ve skutečnosti římatí vojáci tímto způsobem jednali běžně, když chtěli na bitevním poli naznačit, že nepřítel s nimi bojoval srdnatě a že jej chtějí ušetřit dalším pokolením.

Žádné zprávy o tom, kde se Gaius Cassius narodil, se bohužel nedochovaly, i když se v jistých kruzích spekulovalo o jeho germánském původu. S určitostí však pocházel z rodiny, v níž se stala služba v armádě tradicí, takže se dá říci, že do sebe vojnu nasál již s mateřským mlékem. Jako každý legionář, i on si odsloužil svou dvanáctiletou „základní vojenskou službu“ a teprve po uplynutí této doby - pokud ovšem jako voják vydržel drsné podmínky a obstál před všemi nástrahami běžné vojenské služby - mohl doufat ve jmenování setníkem. Gaiusův pozoruhodný seznam vojenských tažení napovídá, že si své odsloužil a že si jej v armádě vysoce cenili. Proto jej neodvolali jako invalidu, ale přidělili mu práci ve výzvědné službě.

Ježíšovi stoupenci záhy pochopili Gaiusův milosrdný čin na Golgotě jako důkaz, že jejich vůdce přišel jako skutečný Mesiáš. Splnila se jím totiž hned dvě proroctví, která ve Starém zákoně vyslovil Zachariáš a která potvrzovala Mesiášův příchod. Jednak že „kost jeho řádná nebude zlámána,“*18 a jednak „I obrátí zřetel ke mně, kteréhož jsou bodli, ...“*19

Ukřižování vyvolalo v Gaiovi Cassiovi hluboký duševní otřes. Setníkovy jméno se však ve skutečnosti objevuje teprve až ve verš 7:8 Nikodémova evangelia, původně nazývaného Akta Pilátova a pocházejícího ze šestého století,*20 a ve spisech řeckého patriarchy Germana z roku 715 - to by mohlo vysvětlovat pozdější úvahy o Gaiově germánském původu. Oba zdroje jej však mylně označují jménem Longinus,*21 což je téměř nepochybně polatinatěná forma řeckého výrazu longche pro kopí.*22 Teprve pozdější autoři spojili obě jména dohromady a vytvořili kombinaci Gaius Cassius Longinus.*23

Je zřejmé, že slovesná lidová tradice a legendy se začaly životem setníka a osudem jeho proslulé zbraně - Longinova kopí - pilně zabývat. Všechny zdroje jednoznačně uvádějí, že se římský setník pod vlivem prožitých událostí obrátil na křesťanskou víru, ovlivněný ukřižováním i zlověstným zatměním slunce, jež předcházelo Ježíšově smrti.

Jedna z verzí Gaiovy náboženské konverze říká, že bezprostředně poté, co probodl Ježíše, padl před křížem na kolena. Když vzhlédl, skanulo mu do očí trochu krve a lymfy a zázračně se mu uzdravil zrak. Podle Matouše (27:54) i Marka (15:39) setník (centurio) prohlásil: „Jistě člověk tento Syn Boží byl!“*24 zatímco Lukáš (23:47) zaznamenává: „A vida centurio, co se stalo, velebil Boha, řka: Jistě člověk tento spravedlivý byl!“

Ihned po ukřižování se Gaius vrátil do pevnosti Antonia a pořádal Piláta, aby jej propustil ze služeb. Když odešel z armády, vyhledal některé osoby, o nichž věděl, že patřily mezi

Jeřiaovy stoupence, a strávil u nich několik měsíců vzděláním se v Jeřiaově učení. Později se Gaius stal mnichem v Mazarce, římském městě v Kappadociji - na místě dnešního Kayseri v Turecku*25 - a pak se vydal na daleké výpravy zvěstovat křesťanské učení. Osudné kopí přitom svíral v pravé ruce, neboť jej utvrzovalo v rozhodnutí a povzbuzovalo jej při cestě za posláním.

Jiná legenda o Gaiovi Cassiovi vypráví, že se záhy zprotivil zákonu - podobně jako Jeřia. Nyní byl sledován a uvězněn on a nakonec jej předvedli před správní představitele v Caesareji. I on odolal mučení a nátlaku a nové výry se nezřekl, a to ani ve chvíli, kdy mu vytrhali všechny zuby a vyřizli jazyk. Legenda říká, že navzdory tomu Gaius dokázal mluvit a že před uřasými zraky římského správce zničil svým kopím množství pohanských model.

V posledně zmíněné hagiografii nalezneme i pojednání o Gaiově mučednické smrti. Když Gaius roztrátil modly, uniklo z nich množství démonů, kteří je obývali. Démoni napadli místodržícího a připravili jej o zrak i rozum. Setník pak nešťastníkovi, jenž se mu svíjel u nohou, vysvětlil, že zrak se mu vrátí teprve tehdy, až bude on sám, Gaius Cassius, mrtev. Když si správce Caesareje vyslechl tuto radu, trochu se vzpamatoval a nařídil okamžitou popravu. Závěr legendy říká:

A místodržící nařídil, aby jej sňali. Když hlava odpadla od těla, vyaplíchl část krve správcem do očí a ihned se mu vrátil zrak. Po tomto zázraku se správce obrátil na křesťanskou víru, stejně jako Longinus po ukřižování Krista. Po setníkově smrti se stává příběh o Gaiovi Cassiovi Longinovi ještě podivnějším. Sabine Baring-Gould, anglikánský duchovní,*26 autor klasického chvalozpěvu *Vpřed, Kristovi vojáci!* (*Onward, Christian Soldiers*), věnoval Longinovi zvláštní pozornost v posledním svazku svých životů svatých (*The Lives of the Saints*), vydaných roku 1914. Baring-Goulda fascinovalo propojení mezi mytologií a teologií a při pátrání po souvislostech mu prošla rukama spousta prastarých záznamů, včetně zpráv o římském kopiníkovi. Starším anonymním a latinsky psaným dílem *Skutky svatého Longina* nadešen nebyl, protože se v nich vrátil množství nepravděpodobných sdělení, a tak v životech svatých zdůrazňuje:

Tvrdí se, že tělo sv. Longina bylo roku 1304 nalezeno v Mantově, a to i s houbou potřísněnou Kristovou krví, neboť po sejmutí Pána z kříže setník pomáhal při omývání těla. Ostatky jsou umístěny v různých končinách. Částečně jsou v Praze, částečně na Karlovtějně, tělo ve Vatikánu a v Římě. Obyvatelé Sardinie však věří, že vlastní tělo sv. Longina, jež bylo nalezeno na jejich ostrově, kde Longinus trpěl za vlády Nera. Řekové naopak prohlašují, že Longinus trpěl v Gabale v Kappadociji. Říká se rovněž, že hlava byla nalezena v Jeruzalémě a pak ji přenesli do Kappadocije.

I když se nejspíš nikdy s jistotou nedozvíme, kde skončilo tělo Gaia Cassia Longina, cesta kopí, jež probodlo Krista, je zdokumentována lépe. Stopa nás zavede na nečekané místo - do majestátného pohoří Švýcarských Alp, které se pojí s podivuhodnou vojenskou jednotkou, jež proslula jako Hromová legie.

3. Svatý Mořic a Thébská legie

Podél meandrující Rhóny, která si cestou do Itálie razí cestu Švýcarskými Alpami, vedou dvě silnice. Přímá dálnice N9 s průjezdním poplatkem umožní řidiči jedoucímu ze Švevy, aby se pohodlně zúčastnil obchodního jednání v Miláně, anebo aby si zajel jistěji a oddechl si. Cestovatel ovšem může pouliť mírně se kroucí starou hlavní silnici č. 9, která se zakusuje do pohoří pod hradem Chillonem a pokračuje ve stínu vysoko čnicího vrcholku Matterhornu (4505 m), aby se zase vrátila do nížin při pobřeží jezera Maggiore.

Kantonem Valais vede mnohem snadnějším cesta. Oblíbili si ji motoristé, kteří se chtějí pokochat úžasnou scénérií Rochers de Naye, letmo přehlédnout Pas des Morgans a obdivovat vyhlídku na příhodně pojmenované Les Diablerets. Tuto trasu lidé využívali již po staletí - od

časů Říma a dokonce ještě dříve - když překračovali hranice země na tu či onu stranu. Zde může motorista navštívit jednu z nejstarších lokalit, s níž se pojí ‚kopí osudu‘.

Je nutné, abyste pátrali po návštěvě města Svatý Mořic (Sankt Moritz, St-Maurice, Saint Maurice), jež leží asi tři kilometry od ruaného centra Bex v zúžené části údolí lemovaného z jedné strany horskou skupinou Dents du Midi (3260 m) a z druhé Dent de Morcles (2036 m). Tohoto starobylého města si vjmnete lehce, nebo» stojí na místě, kde se Rhóna zuňuje a kde Římané museli během svých prvních tažení na sever vybudovat most. Majestát města dýchajícího dějinami je prvním vodítkem. Druhé vodítko spočívá ve jménu samotném.

Připomíná vojáka a světce, jenž roku 287 zemřel mučednickou smrtí nedaleko odtud. Zdá se, že příběh o hrozném osudu sv. Mořice není znám tak dobře, jak by si zasluhoval, ale Mořicovo jméno najdete po celém světě. Podle posledních propočtů existuje 598 kostelů, 74 měst a čtyři katedrály a nesmíme zapomenout ani na dvě celé země - stát Mauretánie (Mauritania) a ostrov Mauritius, jež nesou polatinatěnou formu jeho jména! Římský císař, jenž nařídil Mořice zabít a díval se, jak se jeho rozkaz se strašlivou krutostí vykonává, je však většinou a po zásluze zapomenut.

Za časů Říše římské se město ještě nejmenovalo Svatý Mořic, ale Agaunum. Díky zeměpisné poloze se stalo hlavním městem celé oblasti i důležitým spojovacím uzlem. Znavení legionáři se přes město vraceli z bitev v západní Evropě a z města zase pochodovaly čerstvé oddíly na opačnou stranu, aby se vypořádaly s hordami neznabohů řadících na území dnešní Francie a Německa.

V čele jedné takové jednotky stál velitel Mořic,*27 jenž s sebou nosil neobvyklé kopí. U zdejšího malebného městečka se dočkal osudu, o němž vypráví legenda, která muži i městu zajistila nezaměnitelné místo v dějinách.

Místo, kde velitel a jeho muž neuposlechli císařova rozkazu a zaplatili za to nejvyšší daň, leží poblíž skalního útesu na březích Rhóny. Trvalo něco přes půl století, než se Theodore, biskup v Octoduru (Octodurum stálo nedaleko dnešního města Martigny), doslechl o mučednické smrti celého oddílu a objevil pozůstatky Mořice (Mauritia) i několika jeho důstojníků, mezi nimi i Candida, Exsuperia a Vitalise. Přibližně v roce 350 nechal Theodore postavit naproti útesu baziliku, aby navždy připomínala krvavou událost. Zbytky jsou dosud patrné v románském opatství, jež bylo roku 515 vybudováno na pozemku darovaném králem Zikmundem Burgundským (ve městě měli burgundští králové sídlo po několik staletí). I když budova doznala mnoha změn a přestaveb, dochovala se do dnešních dnů jako nejstarší křesťanská památka Švýcarska a nejstarší opatství severně od Alp.

3. Relikvie sv. Mořice v opatství Abbaye de St-Maurice

Opatství Abbaye de St-Maurice se stalo centrem poutníků a přitahovalo návštěvníky z celé Evropy. Lidé přinášeli zlaté a stříbrné dary a nejrůznější středověké zdobené skříňky na aperky a relikvie. Mezi nimi najdeme i úchvatnou zlatou aperkovnici zdobenou metodou cloisonné a známou jako Le coffret de Teuderic (Casket of Teuderic), překrásnou filigránovou ‚ruku sv. Bernarda‘ a pozoruhodnou stříbrnou bustu sv. Candida, důstojníka, jenž byl na základě událostí roku 287 rovněž prohlášen za svatého. Středověký zlatý dílčák na vodu, který daroval Karel Veliký, zaujme ty, kteří se zajímají o legendu svatého kopí.

Kult sv. Mořice se od té doby rozšířil po celém Švýcarsku, podél Rhóny a pronikl i do severní Itálie. Dne 22. září se slaví jeho svátek. Toho dne se při bohoslužbách ozývá liturgický nápěv laus perennis (navěky chvála), jehož obsah byl stanoven již v Konstantinopoli a který se v opatství zpívá pravidelně dodnes. V samotném jádru příběhu o Mořicovi a jeho legionářích se skrývá tajemství. Co se stalo s oním kopím, o němž se ví, že ho Mořic měl u sebe, a» už se vydal kamkoli, a s jeho pomocí se vzepřel zákonné římské moci?

Existuje významný doklad o tom, co se s kopím stalo poté, co římský správce Caesareje nechal usmrtit Gaia Cassia Longina. Jedna z legend vypráví, že kopí uchvátil Herodes, jenž se doslechl o zázračném uzdravení setníkových očí. Krutý a ctiřadostivý judský král se totiž úzkostlivě snažil zabavit a zničit vae, co by mohlo naznačovat Jeřiaovo bořství.

V jiném příběhu se popisuje, jak se kopí dostalo do rukou Josefa Arimatejského, bohatého řida, člena sanhedrinu a tajného Jeřiaova zastánce. Onoho večera po Jeřiaově ukřiřování Josef pořádal Piláta o tělo mrtvého a důstojně ho pohřbil ve vlastní hrobce - od té doby jej za to křesřané veelebili.

Podle této legendy vzal Josef pohár, z něhož Jeřia pil při proslulé Poslední večeři Páně, a odnesl ho na Golgotu. Když Longinus Jeřiae probodl, zachytil Josef do poháru trochu krve a vytvořil tím relikvii, kterou lidé znají po celý zbytek dějin jako svatý grál.*28 Reverend Ebenezer Cobham Brewer, jenž při pátrání po lidových tradicích prošel celou Evropu a posbíral materiál ke svému Slovníku rčení a pověstí (Dictionary of Phrase and Fable, 1870), o Josefovi Arimatejském napsal, že vlastnil pohár i kopí dlouhá léta:

Legenda řká, že Josef strávil 12 let ve vězení a že jej přitom zázračně udržoval nařivu Svatý grál. Když jej Vespasianus kolem roku 63 propustil, vzal Josef Grál i kopí, jímž Longinus probodl ukřiřovaného Spasitele, odešel do Británie a zalořil tam opatství Glastonbury, čímž započal britské obrácení na víru.

Při popisu, jak se Josef a jeho potomci stali v následujících letech stráľci svatého grálu v Anglii, se Brewer v souvislosti se zmíněnými relikviemi odvolává na jinou fascinující ukázkou lidové tradice:

Josef Arimatejský přinesl Svatý grál a kopí, jímž Longinus probodl Spasitele, do Listenise. Když Sir Balin vešel do komory, která se nacházela v paláci krále Pellama, shledal, že je skvostně a bohatě zdobená; na posteli byla rozprostřena nejbohatá a nejdrařá zlatá tkanina, stál tam stál Z čistého zlata a čtyřmi stříbrnými nohami a na stole leřelo podivně vytepané kopí. (The History of Prince Arthur, část 1., kapitola 40.)

V přiaťí kapitole se zmíníme o daláích pověstech hovořících o přítomnosti kopí v Británii, jeř se vřak tradují z období o téměř 900 let později. Ve výře zmíněném příběhu se rovněř uvádí, že se svatá relikvie dostala na ostrovy z kontinentální Evropy. Vyprávění o Josefovi je nicméně zajímavé i tím, že ukazuje, jak se okolo kopí rychle vrály pověsti a legendy.

Někdy se dokonce tvrdí, že se kopí po setníkově odchodu z římské legie dědilo z vojáka na vojáka. Dá se předpokládat, že Gaius Cassius svou armádní tuniku, pancíř i zbraně odevzdal, přičemž kopí tvořilo běřnou součást výstroje, takže ho mohl získat jiný voják. Pokud vřak vezmeme v úvahu zvláťtní rodinnou historii zbraně, zdá se nepravděpodobné, že by se s ní Gaius mohl rozloučit, a» uř za jakýchkoli okolností.

O tom, že se kopí stalo vlastnictvím důstojníka Mořice, vřak doklady existují. Nejlepá zprávu o Mořicově řivotě nám podává Utrpení mučedníků z Agauna (Passio Martyrum Acaunensium) od francouzského biskupa Eucheria z Lyonu, sepsané v 5. století. Eucherius v něm udává, že Mořic původ kopí znal a věřil v jeho moc utvářet osudy. Symbolika kopí v něm také upevnila rozhodnutí odepřít splnění rozkazů nejvřařáho důstojníka, císaře Marca Aurelia Maximiána.

Eucherius nepřae nic o Mořicově dětství a vřbec se nezmiňuje o pověstech, jeř Mořice povalřovaly za bezprostředního potomka z rodinné linie Gaia Cassia, kde se kopí dědilo z generace na generaci - ty zní dosti nepravděpodobně. V Eucheriově podání se s Mořicem setkáváme ař roku 286, kdy se stává velitelem Thěbské legie, Alkateeba ař Teebia (nebo téř Alksteeba ař-sa'eedia).*29 Legie obdrřela jméno na základě toho, že vřichni její odvedenci pocházeli z Thěb v Horním Egyptě, a vřznačovala se také tím, že vřichni byli křesřanského vřznání.

O skutečný počet muřů Thébské legie se vedou spory - ve většině případů odhad kolísá od několika málo tisíc až po 6600 - neexistuje však důkaz, že by lidé z jejich končin nějak výrazněji tíhli k téměř fanatické oddanosti ke křesťanské víře. Starší generace však uznávaly kněze, jimž se říkalo ‚pouťní otcové‘, a bezpochyby zakusily tvrdé pronásledování, jemuž čelily s neobvyklou mravní silou.*30 Nově sestavená legie odešla na několik měsíců na východ, kde procházela výcvikem pod vedením Mořice a jeho dvou zástupců, prvního velícího důstojníka Candida (senator militum) a druhého důstojníka Exsuperia. Pak dostali rozkaz od římského císaře Maximiána vládnoucího římské říši společně s Gaiem Diokleciánem,*31 aby pochodovali do Galie a pomohli tam potlačit vzpouru rebelů. Biskup Eucherius se řídil ústním podáním biskupa ze čtvrtého století a ve svém Passio Martyrum Acaunensium vytvořil kulisy pro následující drama:

Zde podávám příběh utrpení Svatých mučedníků, kteří se zasloužili o proslulost Agauna svou vlastní krví. Na počest onoho hrdinského mučednictví si zde prostřednictvím pera popíame sled událostí, o nichž jsem slyšel na vlastní uši. Zajisté často slycháváme, že se určitá lokalita či město uctívá na počest jediného mučedníka, jenž tam zahynul, což je zcela oprávněné, nebo» ve všech takových případech onen svatý odevzdává svou drahocennou duši do rukou Boha nejvyššího. O co více by se mělo toto posvátné místo Agaunum uctívat, když zde kvůli Kristovi stali mečem několik tisíc takových mučedníků?

Poté, co císař Maximián legionáře povolal, přeplavili se z Egypta do Říma a pak pochodovali severní Itálií až do míst, jež dnes známe jako průsmyk sv. Bernarda. Muři putovali přes města a vesnice vstříci osudu. Pancíře se jim ve sluneční záři tak silně blýskaly a nohama tak mocně dusali do země, že si jednotka vysloužila přídomek ‚hromová legie‘.

Muři prošli průsmykem, utábořili se poblíž Agauna a čekali na další rozkazy císaře Maximiána, jenž mezitím se svým vojskem zaujal pozice v Octoduru. Když thébaři legionáři dorazili na místo, dozvěděli se, že mají zaútočit na skupinu bouřících se rolníků křesťanského vyznání, jímž se říkalo Bagaude, a že jejich mise má za úkol zlikvidovat křesťanství v Galii.

Ani to však nestačilo. Očekávalo se od nich, že se připojí ke zbytku císařských vojáků a zúčastní se obřadu obětování římským bohům pro zajištění úspěšnosti tažení - v legii ať o poměrně rutinní záležitost, jež však zdůrazňovala císařův nárok na bořství. Podle biskupa Eucheria se pak stalo, že:

Mořic se postavil před své muře, hrozivě zamával Longinovým kopím, připomenul jim Toho, jenž oním kopím zahynul, a dodal, že by zhřešili, kdyby bojovali proti svým bratrům.

V odpověď na toto prohlášení zahřměl jednotný souhlas. Všichni muři se rozhodli zůstat v táboře a odmítl bojovat. Mořic se obával následků rozhodnutí - a zcela opodstatněně.

Jakmile se o rozhodnutí Thébanů doslechl císař, poslal vzkaz, v němž jim pohrozil nejstrašlivějšími odvetnými kroky, pokud rozkazu neuposlechnou. Mořic dvakrát odpověděl, že jeho muři nemohou popřít svou víru. Pak mu doručili pohřůlku, které se nejvíce obával: pokud se nepodřídí, Maximián jeho jednotku zdecimuje - nechá popravít každého desátého muře. Pokud ani pak nesplní rozkaz, masakr se zopakuje.

Víra členů ‚hromové legie‘ se měla prověřit v nejtěžší zkoušce. Anglický martyrolog John Foxe popisuje drama ve svém klasickém díle Kniha mučedníků (Book of Martyrs, 1554) takto:

Jména vojáků napsali na lístky a vložili setníkům do přileb. Pro výstrahu odsoudili k smrti šest set muřů. Ti pak objímali své druhy, kteří jim na oplátku dodávali odvahu a dokonce jim jejich osud záviděli. Pláň brzy poté zaplavila mučednická krev. Ti, kteří přeřili, trvali na svém prohlášení, že jsou křesťané, a jatka se opakovala. Řeka Rhona se zbarvila krví dalších šesti set muřů. Opakovaná krutost větař dojem neučinila. Vojáky mravní síla neopustila a svým zásadám zůstali věrní. Na radu svých důstojníků však vznesli k císaři pokorný protest.

Biskup Eucherius, první kronikář masakru, se snažil získat podrobnosti z této řeči a zaznamenat je ve své knize. Představovala pozoruhodnou a vyrovnanou směs víry, pokory a hrdinství. Píše se v ní:

Císaři, jsme sice tvoji vojáci, ale jsme i vojáci pravého Boha. Jsme povinni ti vojensky sloužit a poslouchat tě, ale nemůžeme se zříci ani toho, jenž je naším Stvořitelem a Pánem, a ovšem ani tebe, i když ty Jej odmítáš. Tak, jak jsme to činili dosud, s největším potěšením se ti podřídíme ve všech věcech, jež se nepříčí Jeho zákonu. Pohotově se postavíme proti všem tvým nepřátelům, a» už jde o kohokoli, ale nemůžeme si poskvřnit ruce krví nevinných křesťanů. Nejsme ti složili vojenskou přísahu, přísahali jsme Bohu. Nemohl bys v nás vkládat důvěru, kdybychom první přísahu porušili. Poručil jsi nám, abychom zlikvidovali křesťany, ale věz, že my jsme jedni z nich. Věříme v Boha Otce a stvořitele všech věcí i v Jeho Syna, Ježíše Krista. Viděli jsme, jak byli naši druzi stati mečem, avšak netruchlíme pro ně, nebo» se z jejich cti radujeme. Ani to, ani jiný důvod k pobouření nás nevyprovokuje k tomu, abychom se ti vzepřeli. Věz, že ačkoli máme v rukou zbraň, nebudeme se ti protivit, nebo» raději zahyneme nevinní, než abychom žili v hříchu.

Maximiánem prohlášení nepohnulo a poslal thébským legionářům poslední varování, v němž uvedl: "Nespoléhejte se na svou početní sílu, nebo» pokud budete na svém odmítnutí trvat, nepřelije mezi vámi ani jediný muž!" Mořice a jeho druhy to však ani tentokrát nezvklalo, a tak bylo dne 22. září 286 povoláno do Agauna ohromné množství císařských oddílů a všichni thébaťi byli pobiti. Na svou obranu nepozvedli jediný meč a dokonce i Longinovo kopí zůstalo ležet po boku svého majitele, když Mořice popravovali jediným máchnutím meče.

Příběh masakrem u Agauna zcela neskončil. Někteří mužů z bromové legie nebyli toho času na kritickém místě přítomni - někteří plnili povinnosti jako členové hlídek podél trasy přes Alpy i za ní. I oni však byli Maximiánovými vojáky nemilosrdně pronásledováni a skončili pod jejich mečem, stejně jako jejich druzi.

Nedouho poté se začalo šukat, že se v oblasti, kde k masakru došlo, dějí zázraky. Říkalo se, že lidé viděli, jak se těla některých thébských legionářů vhozených do Rhóny vztyčila z vody, vyla na břeh a modlila se. Bezhlavé postavy kráčely údolím s rukama sepjatýma k modlitbě. Tyto zázraky zanechaly v biskupu Theodorovi takový dojem, že si tamější říční břeh zvolil za místo pro vybudování baziliky - vykopávky ve 40. letech zde pak odkryly množství pozůstatků, jež si ještě vyžadují další výzkum.

Dnes vládne ve městě klid a mír. Jeden z nejkrvavějších masakrů dějin nám připomenou jen zlaté a stříbrné relikvie v opatství Abbaye de St-Maurice. Díky jim můžeme pochopit, jak legenda o svatém kopí působila na lidskou představivost.

4. Kult kopí

Pro ty, kteří se se zájmem zabývají dějinami dávnověku, zaznívá ze jména Brunanburh i jeho zeměpisné polohy ozvěna kouzel a tajemství. Jméno se totiž pojí s nejstarší legendou o svatém kopí v Anglii a s bitvou, která zde byla svedena roku 937 a v níž kopí sehrálo zásadní úlohu.

Bitva u Brunanburhu je zaznamenána v prastaré Anglosaské kronice (Anglo-Saxon Chronicle)*32 a básní ji oslavil i Alfred Lord Tennyson. Připomene nám však i jméno Winstona Churchilla, s nímž se ještě v našich příbězích nejdnou setkáme. Tento významný britský ministerský předseda prohlásil, že Angličané jako národ vděčí za svou existenci třem dějinným bitvám - a jako první jmenoval právě tu, kterou u Brunanburhu vybojoval král Athelstan.

Fakta o Athelstanovi i jeho slavném vítězství jsou v kronikách sepsána dosti podrobně - u Brunanburhu porazil spojené síly skotské, velšské a vikingské, a to s pomocí tajemného, nepostílitelného kopí. Dle výsledků mého vlastního pátrání se bitevní pole nacházelo blízko

mořského pobřeží patřícího k oblasti Lancashire, v přítomí pralesa Forest of Bowland. Ale jak se tu kopí vlastně objevilo právě v tomto kritickém dějinném okamžiku? Jakou pou» prodělalo?

Král Athelstan se narodil ve Wessexu roku 895 jako syn krále Eduarda Starého (Edward the Elder) a jako vnuk Alfréda Velikého (Alfred the Great). Ohledně Athelstanových zákonných nároků na trůn panovaly jisté pochybnosti, nebo» o jeho matce Egwině se tvrdilo, že je dcerou obyčejného pastýře, do níž se Eduard zamiloval. Většina historických pramenů se o jeho matce zmiňuje prostě jako o urozené ženě, nikdo však nepochybnil ani její krásu, ani její oddanost svému synovi Athelstanovi.

Chlapec se zjevně již velmi záhy naučil číst a psát a jako všechny děti anglosaských urozených rodů se cvičil v bojových uměních. Podle soudobého podání byl Athelstan povolán ke svému proslulému dědečkovi krátce předtím, než Alfréd roku 899 zemřel. Děd jej vroucně objal a daroval mu saský meč, pochvu zdobenou drahokamy, opasek a plá»». Od chvíle, kdy byl 2. srpna 924 korunován mercienským a anglosaským králem v Kingstonu na Temži, se král Athelstan ukázal jako obratný a udatný bojovník.*33

Nový král se vyznačoval i velkou ctíádostí a byl rozhodnut posunout hranice království dále, než se to podařilo komukoli před ním. Vydal se dobýt části Cornwallu, Walesu a Northumbrie. Nepřátelské síly se ovšem jeho moci obávaly a nenáviděly jej. Vytvořily neblaze proslulé spojenectví pod vedením skotského krále Constantina II. a vikingského krále Anlafa z Dublinu. Tyto muže rozhněval Athelstanův záměr stát se prvním, kdo bude vládnout nad územím, jež si dříve rozdělovali mnozí, a tak za pomoci svých početných vojsk zosnovali plán, jak Athelstana porazit.

Koalice nepřátel se na britské pevnině seřikovala roku 937. Keltové vzkázali, že saskými „bledými tvářemi“, jak nazývali Athelstana a jeho stoupence, pohrdají a že je jednou a provždy rozdrtí v jediné gigantické bitvě. Poměr sil se sice zpočátku vyvíjel pro Athelstana velice nepříznivě, jenže chrabrý a ctíádostivý král se vydal vstříc osudu. Svíral přitom zbraň, o níž svým jednotkám řekl, že jim pomůže v bitvě zvítězit - svaté kopí, jež probodlo Krista a jež majitele činilo nepřemolitelným.

4. Kříž ze sbírky krále Athelstana

Od chvíle, kdy Athelstan dostal ve svých šest letech od dědečka již zmíněný velkorysý dar, se totiž stal horlivým sběratelem starobylých artefaktů a náboženských relikvií. Během let tak stále rostla Athelstanova pověst jakožto zasvěceného znalce. Jak se píše ve svazcích Kroniky Croylandského opatství (Historia Monasterii Croylandensis),*34 mnoho předmětů si nechával dovážet i ze zahraničí. Zmíněná práce naznačuje, že si množství těch nejcennějších předmětů pořídil výměnným obchodem s jinými evropskými panovníky.

Slavný anglický kronikář William Malmesburský*35 proslul svým dílem Gesta Regum Anglorum (1128), v němž popisuje dějiny Anglie od saské invaze. Tvrdí, že Athelstan dostal „svaté kopí“ od Huga Kapeta, zakladatele třetí francké dynastie. Tvrdí se, že kopí dospělo ke svému novému majiteli na lodi přes Kanál roku 937. To však zní nepravděpodobně, nebo» Hugo Kapet byl v roce 937 teprve dítě.

Viktoriánský dějepisec Thomas Carlyle se v eseji Nejstarší norští králové (Early Kings of Norway) zmiňuje o tom, že kopí Athelstanovi daroval norský král Harald Haarfagr, a to výměnou za velkolepý meč se zlatým jílcem a jemnými ozdobami, jenž mu Athelstan s úctou poslal na oplátku. I to však zní nepravděpodobně - a pokud dárce vůbec existoval, je daleko pravděpodobnější, že jím byl německý vévoda Jindřich I.

A» tak či onak, Athelstan si nesl kopí a oděn do zářících barev hodlal zvítězit v bitvě u Brunanburhu. Podle Anglosaské kroniky se bitva vedla na frontové linii dlouhé třicet mil. Píaje se zde:

Toho roku král Athelstan, Pán bojovníků, vůdce muľů, a rovněľ i jeho bratr, princ Edmund, získali nehynoucí slávu v bitvě mečů u Brunanburhu. Nepřítel byl porařen, mnoho bojovníků leřelo prokláto kopím, Seveřané s prorařeným pancířem a podobně i Skotové.

Sága pokračuje popisem, jak zbytek porařených vojsk prchal přes moře do Irska či zpátky do Skotska a jak je Athelstanovi vítězní muľové jeatě dlouho pronásledovali. Později byla bitva zaznamenána v irských a skotských análech a zmiňuje se o ní i velasķý dějepisec Geoffrey z Monmouthu ve svém díle Dějiny králů Británie (Historia Regum Britanniae, vznikla okolo roku 1047),*36 jenř bitvu pokládal za bod obratu v osudu Keltů.

Kde se vřak onen osudný bod obratu odehrál? Dějepisci navrhuji jil' po léta mnořství lokalit, od Solway Firth al' po Bridgnorth ve Shropshire. Dalšími kandidáty jsou Doncaster, oblast okolo ústí řeky Humber, roviny v Lincolnshire a dokonce i jihozápadní Anglie. Řádně z těchto zeměpisných určení vřak neodpovídá vodítkům, jeř nabízí anglosaská báseň či slova autora ság Egilla Skallagrimssona. Ta odpovídají krajinně v okolí malého městečka Garstangu v Lancashire, jeř je známé svými trhy a jeř vyrostlo v místech, kde řeku Wyre překračuje dneřní hlavní severojil'ní magistrála.

Skallagrimsson patřil v době bitvy k Athelstanovu dvoru a ono drama zařil na vlastní oči. Potvrzuje, ře král cválal do boje a třimal přitom svatě kopí, které nepřítelům nahánělo hrůzu. Protože vřak Skallagrimsson pocházel z Islandu, některá jména ve svém podání zkomolil. Často vřak uvádí místní jméno Vinuskogi. V norasřtině znamená ‚vinu' les či vřesoviatě, zatímco ‚skog' slyšáme v dosud existujícím místním jméně Myerscough. To místo leří nedaleko, jil'ně od Garstangu. Záznamy ukazují, ře se tu ve středověku a nejspřa i dřívě rozkládaly lesy. Jméno Garstang vzniklo ze saského výrazu ‚gaerstrung' - luhy.

Další potvrzení, ře se bitva odehrála právě zde, nalezneme v proslulé Knize o Hengestovi (Book of Henges»), která bojiatě umístila do Cattybrunawc. To leří mezi Caterall a Hampson Green nedaleko zříceniny hradu Garstang a řekou Wyre, jeř tu teče směrem na sever - a přesně odpovídá Skallagrimssonovu popisu bojiatě, kdyř král Athelstan vyjel vřříc osudu.

V okolí řeky Wyre se posléze našly i lidské pozůstatky. Těla mohou patřit zabitým irským vojákům, kteří se tehdy pokouřeli dostat ke svým dlouhým lodím kotvicím v nálevkovitém ústí řeky, zatímco Skotové ustupovali po starě řřmské silnici na sever. Zajímavě je, ře vedle této silnice najdete také místo nazvané Athelstan's Fold, a to mezi Prestonem a Fulwoodem. Řřká se, ře právě tam se král a jeho muľi před bitvou shromářdili.

Athelstanovo vítězství dosáhl obrovských rozměrů a zaslouřilo se o dalši ařření královy slávy. V básni se jednoznačně praví, ře na tomto ostrově nebylo větáčich jatek a ře z východu přřali Anglové a Sasové přes ařřé moře. Král nezaváhal a nechal razit mince vítězství, jeř nesly jeho podobu a nápis Král celé Británie (Rex Totius Britanniae - King of All Britain). Aby zdřraznil své nové postavení, vymyslel si pro sebe okázalé slovní obraty, například basileus anglický a zároveň vládce celé řřaje britské.

Díky Athelstanově vítězství se země sjednotila, i kdyř byla do té doby jen pouhou směš anglosaských království. Hranice se ustanovily takové, jaké známe dnes.

Vítězný král ulořil porařeným Velřanům a Skotům obrovské dávky zlata, střbrna a drahých artefaktů. Vyhnal také Vikingy z Yorku, zničil jim tam pevnost a jejich cennosti zabavil. Cenně předměty přřidal do vlastní sbírky, zbytek vřak daroval církvi, aby si získal přřížeň duchovenstva.

Nejhrdějái místo v Athelstanově sbírce vřak zauřímalo kopí, jeř pouřil v bitvě. Pověsti o nadpřirozeně síle kopí se rozářřily do vřech stran a mazaný monarcha ho po nějakou dobu nechal vystavovat jako symbol své moci. Nejprve se ukazovalo v králově severním ústředí v Yorku a později v Kingstonu na Temři, aby dostali přřleřitost prohlédnout si ho i lidé z jihu.

I když se sám nikdy neoženil, král Athelstan usilovně pracoval na tom, aby upevnil vztahy s Evropou. Čtyři své nevlastní sestry provdal za panovníky v západní Evropě. Jeden z těchto svazků se ukázal nesmírně důležitý pro legendu o svatém kopí.

Krátce před svou smrtí (zemřel 27. října 939 v Gloucesteru) zprostředkoval Athelstan sňatek své nevlastní sestře Edgite (Edith). Provдалa se za německého krále Otu I., jenž později proslul jako Ota Veliký. Příběh říká, že král dal drahocenné kopí převést do Mohuče

(Mainz) jako součást věna a Otovi ho předala jednotka mužů, jimž Athelstan nejvíce důvěřoval. S darem se ovšem pojila podmínka: císař se musel zavázat, že prohlásí svá posádková města za obchodní a umožní, aby do nich měli přístup britští kupci. Ukázalo se, že z dohody plynuly výhody pro oba muže. Athelstan si zajistil podporu kupců a Otovi se začalo říkat Zakladatel měst, nebo pomohl evropskému hospodářství, aby se vymanilo z temného období raného středověku. Díky dohodě se kopí vrací do kontinentální Evropy - přiatých tisíc let ji neopustí a soustředí okolo sebe stále rostoucí kult...

Moc kopí se ve skutečnosti projevila již o šest set let dříve, než došlo k bitvě u Brunanburhu, a to když ho použil římský císař Konstantin Veliký jako nástroj pro obrácení své rozsáhlé říše na křesťanskou víru. Zvláštní hrou osudu se stalo, že tento úsek historie kopí rovněž započal v Anglii, a to v Yorku - i když předtím kopí nadlouho padlo do rukou Vikingů.

Konstantin, vlastním jménem Flavius Valerius Aurelius Constantinus, se narodil v Niš (Naissos) v Horní Dácii roku 272. Byl nejstarším synem Constantia Chlora, *37 vojáka předurčeného k úspěchu, jenž se zamiloval do ženy neurozeného původu. Jejich syn se pak předvedl jako voják v Diokleciánově slavném tažení do Egypta v roce 296 a během perských válek sloužil v armádě vedené Galeriem.

Když v roce 305 abdikovali císaři Dioklecián a Maximián, nastoupila dvojice augustů Galerius a Constantius Chlorus. Mladý Konstantin se připojil k otci, jenž měl na starost západní část říše a sídlil v Boulogni. Toho roku otec a syn překročili Kanál a vytáhli proti Piktům do Británie. Eboracum, později známé jako město York, se však stalo místem, kde otec našel smrt. Constantius Chlorus vždy doufal, že vládu převezme jeho syn, a tak 25. července loajální jednotky neztrácely čas a prohlásily mladého Konstantina císařem. Vědom si jeho popularity a válečnické dovednosti, Galerius volbu nezpochybnil, ale přiznal mu jen titul caesara.

Během dalších jedenácti let se Konstantin zaplétal do jednoho politického sporu za druhým, a to s nejméně šesti císaři soupeřícími o vládu nad říší. V několika bitvách o absolutní moc tento velký vojevůdce své soky porazil a jeho cesta vyvrcholila překročením Alp přes Mont Cenis a tažením na Řím. Osudný okamžik pro něho nastal na okraji města, na Milvijském mostě.

Vynořilo se mnoho pověstí a legend o střetnutí, při němž byl císař Maxentius*38 poražen, spadl z mostu a utopil se. V některých zprávách se tvrdí, že se Konstantinovi před bitvou zjevil planoucí kříž a dodal mu velkou odvahu; v jiných se říká, že před sebou držel svaté kopí, aby své muže povzbudil. To je ovšem verze, kterou zaznamenal v díle Život císaře Konstantina Eusebios Caesarejský (přibližně 264-340), „otec křesťanských církevních dějin“. Eusebios (lat. Eusebius) píše o císařově přesvědčení, že proti podlým a magickým čarům, jež horlivě provozovali jeho nepřátelé, potřeboval nějakou mnohem významněji pomoc, než jakou mu mohly poskytnout vojenské jednotky. Eusebios dokonce popisuje umělecké zdobení kopí:

Bylo to dlouhé, pozlacené kopí. K vrcholku byl upevněn zlatý kruh, drahé kameny a mezi nimi symbol Spasitelova jména, dvě iniciály označující Kristovo jméno - v pozdějším období nesla onen monogram císařova přílba. Z kopí splývala tkanina, drahocenná látka, bohatě vyšívaná těmi nejzářivějšími drahými kameny a aťedře protkaná zlatem, která propůjčovala svému majiteli nepopsatelnou krásu. Císař toto znamení spásy stále využíval, a to na ochranu

před veškerou nepřízní a nepřátelskými silami; rozkázal, aby kopí nesli v čele celé jeho armády.

Krveprolití na Milvijském mostě Konstantina změnilo. Věřil, že mu kopí pomohlo zvítězit a že mělo větší moc než kterýkoli z pohanských bohů, jež dříve uctíval. V té chvíli se obrátil na novou víru a zasvětil svůj život tomu, aby obrátil na křesťanskou víru i celou Římskou říši, kterélto se stal později jediným vládcem.

Slovo, které si dal, splnil. Konstantin křesťanství legalizoval, pouze se nepokusil prohlásit ho za státní náboženství či postavit pohanství mimo zákon. Usiloval o odstranění křivd, upevnění hranic i o zkrácení barbarských hord, jež se potloukaly Evropou.

Roku 325 svolal Konstantin do Nikaji první církevní sněm, jenž měl za úkol ukončit obecné církevní rozkoly, včetně sporů o Ježíšovu osobu a božství.*39 Zpráva z koncilu uvádí, že během bouřlivé výměny názorů císař tiše seděl na pódiu a tiskl si k hrudi posvátný talisman síly a zjevení.

Jakmile Konstantin získal moc nad celou Římskou říši, nechal přebudovat starobylé řecké město Byzantion, přejmenoval ho na Nový Řím a zřídil v něm úřady a senát jako v Římě. Říkalo se, že během přestavby města Konstantin plnil důležitou roli. Třímal v ruce kopí, jež mu patrně dodávalo podněty při vytyčování soukromých pozemků a volných veřejných prostor. Při chůzi nahlas opakoval, aby to všichni slyšeli: "Kráčím ve slápných Toho, Jehož vidím kráčet před sebou." (Po Konstantinově smrti v květnu 337 nechali město přejmenovat na Konstantinopolis, tj. Město Konstantinovo, a později se stalo hlavním městem říše.)

V posledních letech života slavil tento velký muž významná vítězství nad Vandaly, Markomany a Vizigóty a to jej přivedlo na myšlenku dobýt Persii - na to od dob Trajánových ještě žádný římský císař nepomyslel. Ve vlasti mu však na ruce ulpívala krev: roku 326 nechal popravit za velezradu svého nejstaršího syna Crispa a v následujícím roce ze stejných důvodů i svou druhou ženu Faustu.*40

Konstantina Velikého - přídomek Veliký mu až dlouho po smrti věnovali křesťanští dějepisci - vystřídali v čele říše jeho tři synové: Konstantin II.*41 Constantius II.*42 a Constans*43, kteří si upevnili moc tím, že dali zavraždit množství otcových příbuzných i příznivců. Vládli rozpadající se říši jako nelítostní panovníci.

Posledním členem dynastie se stal Konstantinův vnuk Julián*44, o němž se říká, že se historikům o posvátném kopí smál a pokusil se v celé říši obnovit pohanství. Lidé nicméně přisoudili nepřemolitelným silám kopí nejen Konstantinův obrovský úspěch, ale i konečné selhání Juliánovo.

Následovníci císaře Juliána nesdíleli jeho pochybnosti, a tak nadále využívali moci kopí jako nástroje k zdůvodňování jednání božským vnuknutím, k povzbuzování jednotek dobývat nová území a k obracení pohanů na křesťanskou víru. Císař Theodosius (347-395)*45, jenž si rovněž vysloužil přívlastek Veliký, vymýtil s podporou kopí poslední zbytky pohanství. Roku 388 propůjčil prostřednictvím kopí zplnomocnění svým prefektům a vyslal je do Egypta, Sýrie a Malé Asie, aby zbořili pohanské chrámy a skoncovali s bezvěrci. Veškeré pohanské oběti, věštění a čarodějnictví bylo v celé říši prohlášeno za nezákonné a trestné.

Theodosius se narodil ve městě Cauca (Coca) v severozápadní Hispánii jako syn římského vrchního velitele jízdy. Již jako mladý vstoupil do armády a získal slávu svými úspěchy v Moesii a Thrákii. Když otce intrikou usvědčili z velezrady a popravili, uchýlil se Theodosius mladá do své rodné Hispánie. Díky pověsti však nebyl zapomenut, takže jej Graciánus povolal zpět, aby se stal spoluvládcem říše a aby mu pomohl přemoci Vizigóty, kteří plenili a pustožili krajinu.*46 Theodosius nejen úspěšně vzdoroval ohromné pohanské armádě, ale získal z ní i rekruty a zastánce nového náboženství.

Po vzoru předchůdců svolal Theodosius v roce 381 církevní sněm do Konstantinopole a ukázal se na něm i s kopím. Když o čtyři roky později ohrozili říši barbaři vedení Arbogastem a Eugenikem*47, Theodosius vedl své muže do bitvy a posvátným kopím máchal nad hlavou.

Barbaři nejprve útok odrazili, ale Theodosius odmítl ustoupit a za bojového pokřiku: "Kde je Bůh Theodosiův!?" zaútočil následujícího dne opět.

Jeho křik byl tentokrát vyslyšen a císaře jíl nikdo nemohl zastavit. Večer zabil Arbogasta i Eugenia a nechal jejich těla na bitevním poli.

Z vděčnosti za vítězství dal Theodosius vystavit kopí v katedrále v Miláně na jeden rok a relikvie tam přitahovala pozornost tisíců zvědavců.

Kopí pak přešlo do vlastnictví vizigótského krále Alaricha (přibližně 370-410), jehož obrátil na křesťanskou víru Theodosius a vzal si jej do svých služeb. Jak? Po císařově smrti v roce 395 se proti římské moci vzbouřily jednotky stálých pomocných vojsk (auxilie) a zvolily si Alaricha za velitele. Jako udatný bojovník a přirozený vůdce Alarich neváhal a obsadil Thráckii, Makedonii a Řecko. Z Peloponésu jej však vytlačil římský vojevůdce Stilichon, a tak se Alarich se svými hordami dočasně usadil v Epiru (Epirus). Zde vymyslel smělý plán, jak proniknout na Apeninský poloostrov a dobýt Řím.

Po sérii nerozhodných bitev s římskými legiemi - a po několika pokusech římského vedení vyjednat smírné řešení, jež bylo pokaldé odmítnuto - Alarich konečně vpadl se svými muži do města. Vizigóti se hnali ulicemi, plenili soukromé domy i veřejné budovy a brali si veškeré zlato, stříbro a cennosti, jež dokázali pobrat.

Vzácnou kořistí Alaricha se stal nám známý předmět. Píše o tom byzantský dějepisec Prokopios z Caesareje, jenž provázal velitele Belisara (Belisarius) na tažení proti Gótům na Apeninský poloostrov v roce 536, ve svých Dějinách (Historiae, z roku 562):

Plenění ještě neskončilo, když si Alarich oblékl překrásná roucha a usadil se na císařském trůně. Na hlavu si posadil zlatou korunu a do ruky uchopil svaté kopí, jímž byl proboden Kristus. Zatímco tam seděl, přinutil tisíce Římanů, aby před ním poklekli na zem a provolali mu slávu jako dobyvateli a císaři. Po ašesti dnech plenění a zábavy Alarich vypochoval i s armádou z bran Říma a římské poklady si odnesl s sebou.

Není jasné, zda si Alarich vzal kopí s sebou, když opouštěl město - i tak byly jeho dny sečteny. Pochodoval na jih, aby napadl Sicílii a Afriku, ale na moři přepadla jeho flotilu strašlivá bouře a většina lodí se potopila. Alarich patřil mezi ty, kteří se aťestím přelili a vrátili se na pevninu.

Osud však jíl zařídil, že Alarich onemocněl a brzy poté zemřel v Cosenze. Legenda říká, že věrní, kteří přelili, ukryli Alarichovo tělo i poklady ukradené Římanům daleko na severu v korytě řeky Bussento. Tok řeky nechali dočasně vychýlit a římské otroky, kteří pohřebiště vykopali, pak zabili, aby věc uchovali v tajnosti.

O této události se ještě několik let auařalo. Zdá se, že tomu však odporuje skutečnost, že se kopí o čtvrtstoletí později objevuje v majetku římského vojevůdce Aetia.

Dějiny často Aetia (přibližně 390-454) označují jako 'posledního Římana', nebo se výrazně zasloužil o udržení říše proti barbarům. Narodil se ve městě Durostorum (Silistria) v Moesii jako syn Gaudentia, jenž byl pravděpodobně barborem. Aetiova kariéra ve službách Říma závratně stoupala a později získal i čestný úřad v Africe. Několik let strávil mezi Góty - včetně období, kdy sloužil Alarichovi jako rukojmí - a později s hunským králem Rhuasem, takže o způsobu uvalování těchto národů získal neocenitelné znalosti, když přestoupil na římskou stranu.

Roku 425 se jako spojenec Říma postavil proti jeho nepřátelům do čela armády barbarů čítající přes aedesát tisíc mužů. Tímto rozhodnutím si upevnil pozici v hierarchii a vysloužil si titul 'velitel vojska v Galii' (Magister militum per Gallias). Od roku 433 do roku 451 proslul jako jeden z nejvlivnějších mužů Říma a také se mu podařilo překazit vzbouření proti říši vedené Bonifatiem.*48 Tehdejší zprávy o střetnutí tvrdí, že Aetius Bonifatia smrtelně zranil 'oatěpem'. Někteří kronikáři se však domnívají, že by se zmíněné slovo dalo lépe přeložit jako 'kopí'. Tato událost by pak představovala první potvrzený případ, kdy od dob římského setníka někdo použil kopí jako skutečnou zbraň.

Aetius se velice snažil udržet tehdy již upadající prestiž Římské říše a největšího vítězství se mu podařilo dosáhnout v bitvě u Chálonsu - dnes Chálonsen-Champaign - 20. září 451, kdy rozdrtil vojenské jednotky neblaze proslulého Huna Atilly.*49 Opět se v té souvislosti vynořily pověsti o tom, jak se hrdina řítí do bitvy a mával kopím a jak ho pak hrdě ukazoval svým vítězným jednotkám, když krvavá řel skončila.

Ukázalo se však, že bitva u Chálonsu byla Aetiovým posledním velkým vítězstvím. O tři roky později Aetius navštívil císaře Valentiana III., aby získal svolení pro svého syna Gaudentia oženit se s vladařovou dcerou. Valentianovi však vojevůdčův úspěch nebyl po chuti a císař se navíc obával, že by si Aetius mohl činit nárok na samotný trůn, a tak Aetia brutálně probodl.*50

Tento příběh má ještě pozoruhodný dovětek. Po korunovaci hunským králem v roce 434 a během následujícího šíření zkázy po celé Evropě získal podle některých zpráv nakrátko kopí i Atilla (přibližně 406-453). Jeho nesčetné nájezdy ustaly až o téměř dvacet let později, když v Itálii zničil města Aquileia, Milán a Padovu a dosáhl samotných bran Říma. Říká se, že od vyplnění města jej odvrátil papír Lev I. tím, že s ním vyjednal podmínky odškodného ve formě ohromného bohatství - tu nabídku Atilla velmi rád přijal, neboť nehodlal podrobit svou hladem a morem zdecimovanou armádu dále zkouše.

Legenda dodává, že ještě než obávaný bojovník vyrazil s vojskem na sever, vrátil se tryskem k branám Říma. Zastavil koně, vytáhl ze sedla jakousi aťhlou zbraň a mrátil s ní směrem ke skupině důstojníků, kteří nervózně čekali, zda Atilla dodrží slovo a odtáhne. Než odjel, přiměl koně, aby se vzepjal na zadních nohách, a vykřikl: "Vezměte si ho! Vracím vám to vaše svaté kopí - není mi k užitku, protože neznám Toho, kdo kopí učinil svatým!"

A v prachu u nohou mužů leželo Longinovo kopí.

Bez ohledu na pravdivost legendy o Atillovi můžeme konstatovat, že následující zmínky o posvátném kopí se objevují až za vlády císaře Justiniána I. (přibližně 482-565), jenž proslul tím, že uzákonil sbírku císařských konstitucí a systematický svod římského práva, Codex Justinianus a Novellae Constitutiones.*51 Tyto historicky významné výnosy však nebyly jedinými úspěchy tohoto muže, jenž se narodil jako Petrus Sabbatius, syn slovanského rolníka z vesničky Tauresina na Balkánském poloostrově.

Justiniánova matka Vigilantia byla sestrou velitele Justina, jenž chlapce adoptoval a poskytl mu v Konstantinopoli patřičné vzdělání. Chlapec sice původně vystudoval právo a filosofii, jenže jej velice zajímaly otázky spojené s armádou, takže již záhy vstoupil do římského vojska - bezpochyby s podporou nevlastního otce.

V roce 521 se Justinián stal konzulem a brzy poté i regentem. O šest let později získal poctu nejvyšší, neboť jej zvolili byzantským císařem. Roku 523 nastolil v Říši nové zvyklosti, a to i tím, že se oženil s herečkou Theodorou. V té době se takové ženy těžily jen nepatrně větší úctě než prostitutky - svazek se však ukázal jako nanejvýš ašastný a dokládal Justiniánovo odhodlání zrušit sociální rozdíly.

Záměrem nového císaře se také stala obnova začlé slávy Římské říše. Vedl tedy války hned na několika frontách a úspěšně se mu podařilo dobýt nazpět severní Afriku, Sicílii, severní Itálii a Španělsko. Rozšířil rovněž rozsáhlé linie opevnění podél východních a jihovýchodních hranic.

I když představoval vladaře nabitého energií, jenž věděl, co chce, patřily mezi jeho vlastnosti i bezohlednost a tvrdost. Informuje nás o tom Prokopius, autor Justiniánova životopisu obsaženého v Historia Arcana. Nedělal si výčitky svědomí, když při prosazování římské moci používal ty nejsurovější metody - v jedné pohanské části říše dokázal rozdrtit povstání zmasakrováním 35 000 lidí! Tato tažení vedl ve jménu křesťanství a pronásledoval množství skupin, jejichž víra se neshodovala s jeho vlastní - zejména Židy a Řeky.

Prokopius se zmiňuje, že Justiniána přitahovala vedle zájmů o právnictví a filosofii i legenda o svatém kopí. Věřil, že si podrobí osud tím, když si kopí podrží. Byzantský dějepisec

dodává, že se kopí stalo jedním z předmětů, jichž si císař cenil nejvíce, a že ho jednou použil veřejně, aby odůvodnil své rozhodnutí zrušit Platónovu akademii v Aténách. Přísahal na Svaté kopí, že je jeho posláním vypořádat se s helénismem i všemi formami pohanství.

Zmíněné rozhodnutí - a krutost některých jeho vojenských tažení - přesvědčilo Justiniánovy kritiky, že tak radikální postoj se se symbolem Mesiáše neslučuje. A vskutku, po období jeho vlády následují dvě století, během nichž nikdo netušil, kde kopí je, a lidé dokonce začali zpochybňovat i samotnou existenci relikvie.

To všechno se však mělo změnit za vlády legendárního Karla Velikého a v dějinách kopí se chystala nová, dramatická kapitola. Opět se měla otevřít otázka původu kopí...

5. Kopí Páně

Carolus Magnus - česky Karel I. Veliký - francký král a později i císař západofrancký, patří mezi největší panovníky všech dob. Byl to muž velitelského zjevu,*52 neobyčejně statečný a nadaný smyslem pro taktiku, jenž vedl téměř padesát válečných tažení a navzdory se vepsal do historie přelomu 8. a 9. století. Získal si takovou pověst, že se stal symbolem ušlechtilé síly, kterou opěvují hrdinské legendy a rytířské příběhy.

Někteří odborníci se domnívají, že člověk zodpovědný za zhotovení svatého kopí, přesněji toho, které později proputovalo dějinami, aby skončilo v současné Vídni, byl právě Karel Veliký.

Karlovu životní dráhu samozřejmě popsala nepřehledná řada biografických děl, a tak se o ní zmíníme jen v krátkosti. Narodil se v Cáchách roku 742*53 jako syn franckého krále Pipina Krátkého. Po otcově smrti v roce 768 zdědil Karel severní část království, zatímco mladší bratr Karloman získal zbytek. Za tři roky však Karloman zemřel a Karel převzal moc nad celou franckou říší. Začala se psát jeho legenda - i legenda dynastie, kterou založil.

V roce 772 Karel bojoval ve svém prvním válečném tažení proti pohanským Sasům a snažil se je obrátit na křesťanskou víru. Zároveň jim polídal o pomoc papež Hadrián I., a to proti Langobardům.

Karel se se svými muži bez prodlení vydal přes Alpy a roku 773 dobyl Pavii, prohlásil se králem Langobardů a Ravennu předal pod papežskou správu. V následujících letech se pilně věnoval potlačování povstání v Itálii. Porazil a na víru obrátil též saského vůdce z Westfálska, Vidukinda, a nakonec se vypořádal i se všemi ostatními saskými pohany.

Roku 777 Karel obdržel další prosbu o pomoc - tentokrát od emíra ze Zaragozy, jehož obléhal emír z Cordovy. Karel se opět vydal nejkratší cestou do centra konfliktu, překročil Pyreneje a dostal se až k řece Ebro. Na zpátečním pochodu přepadly baskické hordy zadní bretaňský voj vedený Rolandem, a to v údolí Roncesvals (Roncesvalles). Bitva se později stala nesmrtelnou díky Písni o Rolandovi (Chanson de Roland).

Evropou se šířily pověsti o skutcích silného franckého krále. Karel zabral Bavorsko i území Avarů v dnešním Maďarsku a během tažení obrátil obyvatelstvo na křesťanskou víru. Roku 800 nepochodoval Karel do Itálie, aby podpořil papeže Lva III., a rozdrtil všechny, kteří mu stáli v cestě. Na Boží hod vánoční vjel triumfálně do baziliky sv. Petra a vděčný papež jej tam korunoval císařem římským (Carolus Augustus), čímž dotvrdil Karlovu nadvládu nad západním světem.*54

Seznam úctyhodných výkonů nového císaře představoval pro mnohé něco téměř nadlidského - a podnítil ve veřejnosti ještě větší obrazotvornost, když se proslýchlo, že vlastní kopí, jímž byl proboden Kristus. Tuto skutečnost potvrzuje francký dějepisec Eginhard, u císařského dvora velice oblíbený, jenž roku 820 dopsal biografii nazvanou život Karla Velikého - dílo, které zjevně posloužilo k císařově glorifikaci.

Eginhard se ve svém podání pokouší zdůraznit, že se o císařovy úspěchy nezasloužila pouze vojenská tažení jako taková, i když se Karlova rozsáhlá říše nakonec rozkládala od Ebra až po Labe. Karel se naučil hovořit latinsky a číst řecky,*55 revidoval francké zákony, zavedl

soudní řízení před porotou, reformoval míry a váhy a dal razit nové mince. Rovněž jej velmi zajímala teologie, převzal do svého pole působnosti organizační záležitosti církve, dal popud ke klášterní reformě a podporoval misionářskou činnost, takže dějepisci hovoří o období jeho vlády jako o "karolínské renesanci".

Ve Franckých letopisech (Annales Francorum) se Eginhard zmiňuje o roli kopí v životě Karla Velikého mnohem podrobněji. Doslovně píše, že císař založil dynastii na vlastnictví svatého kopí a jeho moci ovládat osud. Dějepisec tvrdí, že se Karel nesmírně zajímal o staré hrdinské básně a že nabádal učence v celé říši, aby sbírali a schraňovali všechny dokumenty i artefakty, jež s těmito příběhy souvisely.

Podle této kroniky si Karel Veliký bral svaté kopí do všech svých sedmačtyřiceti válečných tažení, aby mu pojistilo vítězství. Zbraň v něm zjevně stupňovala jasnozřivé schopnosti. V Hispánii mu pak usnadnila objevit místo, kde byl pohřben sv. Jakub, a předpovědět budoucí události. Eginhard dále pokračuje:

Po celý život měl císař svůj zamilovaný talisman na dosah ruky, a to a» už bděl či spal. Když se však vracel ze svého posledního vítězného tažení a kopí mu náhodně vypadlo z ruky, jeho poddaní v tom oprávněně vytažili předzvěst tragédie a blížící se smrti.

Eginhard se o této události zmiňuje blíže a upřesňuje, že když se Karel Veliký vracel ze Saska, probleskla náhle oblohou kometa. Nato se kůň splašil a císaře shodil. Císař upustil svaté kopí, jež do té chvíle svíral v levé ruce, a to zapadlo do prachu asi sedm metrů od něho.

Ve stejném okamžiku, aniž o tom Karel Veliký věděl, se v královském paláci v Cáchách zatřásla země. Z nápisu, vyvedeném v červenavém okru

5. Karel Veliký se svatým kopím, znázorněný na minci vysoko na ústředním nosníku, kde původně stálo Karolus Princeps, tajuplně zmizelo slovo Princeps.

Karel Veliký zemřel 28. ledna 814 ve svém rodném městě Cáchách a brzy jej oslavovaly stejné příběhy a balady, jež měl v mládí tolik rád. A epické básně, které psali Ludovico Ariosto, Matteo Boiardo a Torquato Tasso, opěvovaly dynastii Karlovců, kterou Karel Veliký založil.

Existují však odborníci na starší historii, kteří Eginharda obviňují z toho, že si k příběhu o kopí pilně domýšlel a přidával. Jsou přesvědčeni, že si Karel Veliký nechal ve své posedlosti "tisíciletou říši" úmyslně vyrobiť repliku kopí jako protipól insignie Merovejského panství, jež Karel vyvrátil. Ve znaku Merovejců bylo pradávňé kmenové kopí, jež vyjadřovalo duchovní vedení kmenovým boľstvem i jeho moc nad životem a smrtí všech franckých obyvatel. Karel Veliký chápal Longinovo kopí jako symbol Kristovy krve, která majiteli poskytuje sílu vládnout ve jménu boľské spravedlnosti.

Pokud si vzpomínáte, již jsme se zmínili o vídeňských experimentech prof. Roberta Feathera, které naznačují, že vídeňské kopí nemůžé pocházet z doby starší, než je doba Karla Velikého. A» již tento verdikt považujeme za správný či mylný, tajemství 'kopí osudu' neřeší - pouze rozmnožuje záhady, jež ho obklopují, a dokonce nás nutí klást si jeatě podivnějšá otázky.

Dějiny dosvědčují smutnou skutečnost, že snaha Karla Velikého upevnit mezi západními národy řád a křesťanskou kulturu byla odsouzena k nezdaru. Následovníci postrádali Karlovy kvality i velikost, a tak se říše zcela rozpadla. V průběhu příjatých generací se však legendě o západním císaři a jeho posvátné zbrani začalo dařit - víra v pozoruhodnou moc kopí během let sílila. Prvním učencem zmiňujícím se podrobně o těchto pověstech byl italský biskup a dějepisec Liutprand. Metodicky pátral v historických pramenech a rozhodně popíral veškerá tvrzení, která naznačovala, že kopí pochází až z doby Karla Velikého.

O počátcích života tohoto základního autora kroniky kopí toho bohužel příliš mnoho nevíme. Narodil se přibližně okolo roku 922 v Pavii, pocházel z langobardského rodu a v roce 931 vstoupil do služeb italského krále Hugona jako pále. Je zřejmé, že Liutprand byl inteligentní, ambiciózní muž, jehož zajímaly klepy a jenž se vyznal v politickém pletichaření - tyto vlastnosti mu v kruzích u dvora dopomohly k rychlému vzestupu. Když po čase vystřídal Hugona jeho nástupce Berengar*56, stal se z pále kancléř.

Roku 949 odešel Liutprand pracovat na byzantský dvůr v Konstantinopoli jako vyslanec. Zde později sepsal brilantní, sřívavě kritické dílo o životě u dvora Vyslanceká zpráva z Konstantinopole (*Relatio de legatione Constantinopolitana*), tradičně považované za nesmírně zdařilý a věrohodný dokument líčící poměry 10. století. Zároveň však jde i o spis, který tehdy urazil a rozběsnil mnohé urozené čtenáře.

Když se Liutprand vrátil do Itálie, zjistil, že se stal obětí intrik Berengarovy ženy Willy; upadl u krále v nemilost a nakonec byl přinucen opustit dvůr. Netrvalo však dlouho a našel azyl ve službách císaře Oty I. (Velikého), muže, jenž ze středověkého německého království vytvořil vůdčí mocnost západní Evropy. Liutprandova inteligence a nadání pro pletichy si u vladaře získaly přízeň a oba muži záhy sdíleli mnohé důvěrnosti. Byl to sám Ota, kdo v Liutprandovi vzbudil zájem o svaté kopí, nebo se mu svěřil, že kopí se k němu dostalo jako část věna, když se v roce 929 ženil s Edgitou (Edith), nevlastní sestrou britského krále Athelstana.*57

Od onoho sňatku se život Oty I. prakticky proměnil v nepomíjející úspěch. Začal neobyčejně zdařilým vojenským tažením v Sasku, při němž Ota nedal kopí z ruky. Liutprand to popisuje v *Monumentis Germaniae Historicis Recusa* a svým vyprávěním o událostech v Německu - a především o Otově osudu - sleduje ještě něco jiného. Chce se pomstít Berengarovi a královně Wille. Na stránkách spisu Liutprand opěvuje Otova vojenského génia, jeho schopnost rozřířovat říři, obsazovat území celých národů a zavádět křesťanství směrem na východ do slovanských zemí. To vše v jediném vypětí sil, jež v mnohém připomíná karolínský vzor Karla Velikého - což Liutprand se zvláštím potěšením vyzdvihuje.

Otovo velitelské umění se zakládalo na výjimečném talentu koordinovat strategický pohyb na velké vzdálenosti, s nímž dokázal přimět ke spolupráci vojska z nejrůznějších oblastí. Tyto kvality nesporně prokázal ve svých nejdůležitějších vojenských taženích - roku 955 porazil Maďary v bitvě u Lechfieldu (poblíž Vídně) a roku 951 si výpravou přes Alpy zabezpečil kontrolu nad Itálií. Za obě vítězství vděčil „svatému kopí“.

Podle Liutpranda Otova ovlivnila zbožnost i dobové pověry a pro rozříření křesťanské víry učinil mnoho. Král také věřil, že vlastnictví kopí jej ochrání před smrtí z rukou sourozence Jindřicha I., bavorského vévody, jenž nevěřivě sledoval, jak se bratrovi rozrůstá panství. Výsledkem vánočního spiknutí v roce 941 bylo vyslání dvou nájemných vrahů, kteří měli Otou zavraždit ve chvíli, kdy se modlil. Když si král vaiml blížících se mužů, popadl kopí, jež leželo na oltáři, a oba zahnal. Oba atentátníky pak zajala královská garda a následovala řádná poprava.

Ve svém *Monumentis* se také Liutprand zmiňuje o tom, že Ota potlačil revoltu mezi bojovnými kmeny mezi Labem a Odrou, a to s pomocí pověstí, jimiž bylo kopí opředeno, a tak je obracel na křesťanskou víru. Ota zdůrazňoval stáří kopí a přímo ho spojoval s prvním křesťanským římským císařem Konstantinem Velikým.

Roku 951 se vydal k papěři Otův vyslanec a řádal o korunovaci Oty císařem Svaté říše římské po vzoru Karla Velikého. Řádost byla zamítnuta, píše Liutprand, ale přesto byl Ota ve svém rozhodném odhodlání usednout na císařský trůn poněkud troufalý, právoplatný vlastník svatého Longinova kopí počítal s tím, že je jen otázkou času, kdy mu osud přikne titul nejvyšší.

Tak se také stalo. Papěř Jan XII. korunoval Otou na císaře r. 962. Podle životopisce se stal nejvýznamnější událostí korunovace okamžik, kdy král poklekl před papěřem a ten mu během

posvátného obřadu stvrzujícího jeho nárok na titul císaře Svaté říše římské poklepal na rameno kopím.

Liutpranda pán za věrnost odměnil. Jmenoval jej biskupem v Kremoně a drobné kněžské povinnosti dějepisci nijak nebránily, aby se nadále věnoval literárním zájmům.

Vztahy mezi Otou a papežem Janem však ztroskotaly, když se papežská instituce obrátila proti rostoucí moci císaře. Ota opět s rozmyslem zareagoval, zbavil Jana papežského úřadu a vyhlásil zákon, podle něhož se již papež nesměl volit bez císařova souhlasu. Dějiny ukázaly, že tímto rozhodnutím započala éra, v níž Němci ovládli papežskou stolicí. V důsledku toho se Ota v podstatě postavil do čela celé křesťanské obce.

Podle Liutprandova podání Ota věřil, že svaté kopí představovalo podstatu jeho moci. Umožňovalo mu zachovat si nadvládu nad všemi problematickými státy Německa a Itálie a vnutit křesťanskou víru skandinávským i slovanským zemím. Kopí se navíc stalo i symbolem císařovy nejvyšší autority a bylo trvale střeleno na pódiu honosné katedrály, kterou Ota nechal postavit v Magdeburku v roce 968. Tam byl také císař po své smrti v roce 973 pohřben.

Otův oddaný kronikář Liutprand zemřel o rok dříve a s ním na téměř jedno století vymizely i zmínky o kopí. Když se kopí opět vynořilo na očích veřejnosti, přispělo k legendě hned dvěma neobyčejnými příběhy.

Vláda Jindřicha IV., třetího německého císaře Svaté říše římské, se vyznačovala snahou o upevnění císařské moci a mnohstvím střetů s církví. I přesto je jméno tohoto panovníka úzce spjato s legendou o kopí, neboť Jindřich dal stárnoucí a křehký hrot restaurovat a rozhodl také, že k němu nechá zhotovit doplňky.

Jindřich, jenž se narodil v Goslaru, dosáhl teprve šest let, když jeho otec Jindřich III. zemřel. Zpočátku za Jindřicha vládla matka, císařovna Agnes (Agnes Akvitánská), a to až do roku 1070, kdy se Jindřich osamostatnil. Jeho prvním úkolem bylo zlomit moc saských knížat - Jindřichovy drastické a krvavé metody však vyvolaly povstání a královským silám nastaly v roce 1074 velké potíže.*58 Podle studie dějepisce Friedricha Flota z roku 1855 se Jindřich ozbrojil. Kristovým kopím a své nepřátele u Hohenburku porazil.

Královy problémy však teprve začínaly. Ve snaze zachovat si loajalitu vlastních lidí i podporu papeže si Jindřich v roce 1075 ohrozil obojí, neboť trval na tom, že vládce musí dosazovat členy duchovenstva, konkrétně biskupy. Jeho rozhodnutí rozpoutalo konflikt, jenž vešel do dějin jako "boj o investituru" a jenž v únoru 1076 vyvrcholil exkomunikací Jindřicha z církve papežem Řehořem VII. Když král viděl, že ztrácí zájmu z obou stran, požádal papeže, aby své rozhodnutí odvolal. Papež souhlasil - ale jedině pod podmínkou, že se Jindřich bos a kajícíně vydá na pouť ze svého dvora v Goslaru do Canossy.*59

Bolavý na těle i na duchu, král přísahal, že se pomstí. Brzy opět pilně osnoval spiknutí, které mělo papeže sesadit, ale opět se dočkal jen exkomunikace. Nyní již nebylo možné prosit o milost.*60

Roku 1084 se Jindřich přehnal s velkým vojskem přes Alpy, oblehl Řím a po dobytí města se prohlásil císařem.

U příležitosti vlastní korunovace Jindřich poručil, aby do Říma převezli svaté kopí. Flota se zmiňuje o tom, že Jindřich povolal nejzručnější kováře Itálie a instruoval je, jaké dva doplňky k relikvii přidají. První z nich představoval 'svatý hřeb', který měli zasadit do hrotu. Král jim vysvětlil, že hřeb pochází z kříže, na němž byl ukřižován Kristus. Druhým doplňkem se stala stříbrná fólie, jež měla hrot obepnout. Nesla nápis Clavus Dominicus - hřeb Páně.

Znovuobjevení restaurovaného kopí na Jindřichově korunovaci vzbudilo senzaci. Novinka o připojení hřebu z ukřižování se po Evropě rozažila jako požár, neboť Jindřich ji ještě přikrmil tvrzením, že se tím moc kopí zdvojnásobila, takže se vlastník může cítit ještě bezpečněji než dříve. Nepokusil se však nijak dokazovat, odkud hřeb pochází.

A» ul' úpravy moc kopí ovlivnily či ne, není pochyb o tom, že zbytek Jindřichovy vlády proběhl značně neklidně. Za jeho nepřítomnosti se v Německu objevili hned tři uchazeči o trůn. Po návratu je však dokázal všechny tři porazit. Pak zpochybnil otcovu autoritu jeden z jeho synů, Konrád,*61 a hned po něm daláí potomek, Jindřich, - ten otce dokonce zajal a přinutil jej odstoupit. Naštěstí se starci podařilo krvavému osudu vyhnout a zachránil se v Lutychu, kde také 7. srpna 1106 hluboce sklíčený zemřel.*62

Mezi poslední činy tohoto ne»astného muže patřilo - alespoň podle jedné verze legendy - tajné předání kopí své milované dceři Anelce (Agnes), která mu po celý život zůstala věrná. Z jejích rukou pak kopí přešlo na velice vlivné Hohenstaufy, nebo» se později provdala za největšího syna rodu, Fridricha I., zvaného Barbarossa, tj. Rudovous podle jeho nápadného vousu s kařtanově červeným odstínem.

Málokterý středověký císař dosáhl významu Fridricha I. Byl to vysoký, majestátně vyhlížející muž, jeho lidé tak milovali, že vzniklo pořekadlo: Německo a Fridrich Barbarossa jsou v srdcích Němců totéž! A vsutku, po jeho smrti se začala vyprávět legenda, že Fridrich nezemřel, nýbrž že spí s družinou svých rytířů v saské hoře Kyffhäuser a čeká, až bude povolán. Až havrani přestanou kolem hory létat, tvrdí pověst, Barbarossa procitne a vrátí Německu jeho záslou velikost.*63

Některé verze zmíněné legendy říkají, že Fridrich ještě stále svírá v pravé ruce svaté kopí, jež mu pomáhalo při každém životním kroku. Jiné verze však hovoří o jeho velkém, obourušeném meči. A» tak či onak, legenda hluboce zapůsobila na mnoho generací Němců - v neposlední řadě na Adolfa Hitlera, který si z Fridricha vytvořil idol. Hitler také pojmenoval svůj úkryt na hoře Obersalzberg Barbarossa a invazi do Ruska v roce 1941 označil tajným heslem Operace Barbarossa.

Fridrich se narodil v roce 1125 jako syn Fridricha z Hohenstaufenu, vévody avábského, a jeho manželky Judity Bavorské ze zneřátelené Welfské dynastie. Skutečnost, že chlapec pocházel ze dvou předních německých rodů, z něho učinila přijatelného následníka trůnu. Ve čtyřiaadvaceti letech nastoupil na místo otce - a o pět let později, 4. března 1152, se stal císařem Svaté říše římské a vystřídal tak svého strýce Konráda III.*64

Barbarossův život představoval jeden nepolevující zápas s domácími problémy, řešení občanských nepokojů v Lombardii a rozmláky s papežem v Římě. Podnikl šest tažení do Itálie, během nichž se postupně ochlazovaly jeho vztahy s papežem Hadriánem IV., což nakonec vyvrcholilo krvavou bitvou u Legnana roku 1176, v níž Fridrich podlehl. Porážka se však ukázala jako mnohem cennější než předchozí úspěchy, nebo» změnila Fridrichovu původně neústupnou a nekompromisní politiku, což nakonec učinilo z Lombardův pokojné občany.

Roku 1177 souhlasil s přidělením papežského úřadu Alexandrovi III. a během ceremonie nechal vystavit před nespočtými zraky shromážděných svaté kopí. Podle tehdejších zpráv Fridrich Rudovous v Benátkách poklekl s kopím v ruce a políbil nohy papeži, jeho kdysi porazil.

Vysoký cíl sjednocení Německa si vyřádal veškeré Fridrichovo vojenské umění, nezlomnou vůli a odvahu, o jeho prvotřídních správcovských schopnostech ani nemluvě. Mezi jeho povahové rysy patřily i projevy nemilosrdnosti; dokázal lidi současně poděsit i okouzlit. Musel se vypořádat i s nelehkým úkolem udržet mír mezi šlechtou v různých oblastech a přesvědčit ji, aby pracovala svorně pro blaho celé říše.

Během reformace se před panovníkem často objevovalo na stole svaté kopí, když obávaný rudovous vynáel verdikt. Fridrich také vedl 3. křížovou výpravu proti Saladinovi roku 1187 a kopí si vzal s sebou - po tisíci letech se tak relikvie poprvé vrátila na místa, kde se původně stala svatou.

Křes»ané udrželi Jeruzalém téměř devadesát let, ale pak se muslimové vzchopili a opět ho uchvátili. Když se to Rudovous dozvěděl, rychle shromáždil vojsko čítající přes 150 000 mužů

z německé říše a vydal se do Palestiny - doprovázeli jej další dva významní křesťanští králové: francouzský Filip II. August a anglický Richard Lví Srdce. Jakmile dorazili do Malé Asie, křesťáci zaútočili na nekřesťanské síly a po dvou velkých bitvách u Filomelia a Ikonie je porazili.

Velkého bojovníka zde však čekala smůla. Jednoho dne se Fridrichova armáda chystala překročit most přes řeku Salef (Kalykadnu) v Kilíkii a netrpělivý vůdce se chtěl připojit k synovi, jenž se staral o přední voj. Vyrazil tryskem a vrhl se s koněm přímo do vody. Podcenil však sílu proudu, ztratil koně a vzápětí strhla řeka i jeho. Kvůli tělkoému pancíři se stal Fridrich bezbranný a utonul dříve, než mu někdo stačil přispěchat na pomoc.

Tehdejší zpráva o nešťastí uvádí, že když zdolával proud, vypadlo mu svaté kopí z ruky ve chvíli, kdy umíral. Jeho tělo zachránili a pohřbili v kostele sv. Petra v Antiochii.

Z této zprávy - a ani z žádného jiného písemného dokumentu z tehdejší doby - se nedozvíme, jaký bezprostřední osud postihl kopí. Relikvie se objevuje až ve 14. století, opět křehká a tentokrát již bez dřevěného bidla.

I když do období vlády Karla IV. nikdo svaté kopí na veřejnosti nespáčil, na legendu se ani zdaleka nezapomnělo. Na počátku 13. století oslavoval pozoruhodnou moc a dlouhou historii kopí středověký epos Parsifal německého autora Wolframa von Eschenbacha. Tímto dílem se později inspirovalo i jedno z nejlepších libret Richarda Wagnera.

Parsifal se stal nepochybně jedním z klenotů německé literatury i hudby. Sto let po vydání eposu pátral po podobném pokladu i český panovník Karel IV., aby svému poněkud obyčejnému dvoru dodal lesk. Karel byl synem Jana Lucemburského, výstředního slepého českého krále. I když krátce po čtyřicítce přišel o zrak, starší muž se nadále účastnil divokých vojenských tažení a dobýval území v Rakousích a Itálii. Nakonec padl 26. srpna 1346 v bitvě u Kresčaku, kde po boku Francouzů bojoval proti anglickému králi Edwardovi III.

Po smrti otce byl Karel zvolen českým králem a ihned se jal své království rozšiřovat. Během jediného roku ovládl celé Německo a poté se soustředil na cíl vlastnit nejznamenitější evropské centrum umění a literatury. V roce 1348 rozeslal po království dvořany, aby pátrali po drahocenných artefaktech a vzácných dokumentech, jež by se mu hodily do sbírky. Vybízeli je rovněž k tomu, aby se vydali dál do světa, nebo doufali, že objeví svaté relikvie, jimiž osvítili svou víru i královskou moc.

Podle životopisné monografie sepsané Sirem W. Stirling-Maxwellem našel Karel IV. v Rakousích přesně to, po čem pátral. V jednom z cisterciáckých klášterů v Tyrolských horách objevili Karlovi muži starobylý hrot kopí. Pod pohrůbkou se muži neochotně přiznali, že jde o stejnou zbraň, s níž setník probodl na Kalvárii Kristův bok v Jeho posledních okamžicích života. Muži se s cennou kořistí spěšně vraceli k nadšenému králi.

Stirling-Maxwell neuvádí, jakým způsobem se kopí dostalo do Tyrolska. Karel IV. však s radostí uznává pravost artefaktu a zmiňuje se rovněž o hřebu z ukřídlování i o stříbrné pásce, kterou Jindřich IV. nechal zhotovit jako doplněk hrotu ke své korunovací. Karel IV. se rozhodl křehkou relikvii zpevnit přidáním zlaté fólie, která by obepnula tu starší, stříbrnou, nyní poznamenanou věkem. Než nechal kopí v Praze vystavit, rozkázal ježtě, aby byl starší nápis změněn na mnohem konkrétnější výrok: Kopí a hřeb Páně.

Český král se nespokojil jen s tím, že kopí vlastnil. Stirling-Maxwell říká:

Vyslal k papěři posly, aby jej o objevu informovali. Pořádal jej, aby vyhlásil každoroční Svátek Longinův a aby zajistil nové liturgické předpisy a mši, jež by tento den připomínaly. Papěř souhlasil a kopí se opět stalo ústředním bodem zájmu královského dvora.*65

Nelze pochybovat o tom, že to byl Karel IV., kdo poprvé použil výraz Kopí Páně, jenž po tolika letech, kdy byla relikvie nezvěstná, někteří lidé v její pravost neuvěřili. Historik Volker Schier poukázal na to, že Karel IV. toužil po zaručeně ověřeném kopí, nebo potřeboval nějak ospravedlnit své nároky na německý trůn.

Zdá se, že prvořadým ospravedlněním se pro něho stalo svaté kopí, písař Schier. Anebo alespoň tu záležitost tak postavil, nebo» v době, kdy se stal králem, tento význam nemělo.

A» už je to pravda či ne, starodávné kopí se opět ocitlo veřejnosti na očích a zůstalo tam po dalších pět století. Úhrnem - podle některých výpočtů - vlastnilo kopí od období Karla Velikého do začátku dvacátého století celkem 45 králů a císařů. Během času se zapsalo do povědomí i jako symbol osudu: inspirovalo k velkým cílům, ovlivnilo osudy národů a jak přecházelo z jedné královské rukou do druhé, nabývalo na tajemnosti.

Stalo se zkrátka tím nejmocnějším talismanem.

Další důležitá událost v historii Kopí Páně se odehrála v 15. století, kdy relikvie přešla do rukou Karlova potomka Zikmunda (1368-1437). Zikmundovi scházela část Karlova vojenského umění, ale zachoval si veškerou jeho ctiřádnost a mazanost. V roce 1396 utrpěl těžkou porážku od tureckého vojska u Nikopole, ale později učinil protipatření a vyrazil s větší armádou dobýt Bosnu, Hercegovinu a Srbsko. Roku 1411 se stal císařem Svaté říše římské a přiměl papeže Jana XXIII., aby svolal koncil do Kostnice, se záměrem ukončit církevní roztržku s českým reformátorem Janem Husem. Král se však nesnažil zabezpečit, aby se Hus mohl náležitě sněmu zúčastnit. Ubohý muž byl cestou přepaden nájemnými vrahy a upálen zařva.*66

Zikmund trpěl obavami, že by se mohl dočkat podobného osudu - že nejspíše skončí v rukou Husových příznivců, kteří se vehementně stavěli proti jeho nástupnictví na český trůn - a to jej přivedlo i k obavám o bezpečí svatého kopí. V roce 1424 prohlásil: Je vůlí Boží, že císařská koruna, říšské jablko, kříž, meč a kopí Svaté říše římské nesmí nikdy opustit půdu domoviny. Aby to zajistil, nechal celou sbírku relikvií, souborně známou jako Reichskleinodien (říšské insignie, sanctuaria impéria), zaslat radním města Norimberka - pochopitelně za poplatek.

Přesun královských cenností z Prahy do německého města představoval operaci, která v sobě spojovala stejnou měrou drzost i odvahu - cennosti nechal ukrýt pod hromadu ryb na obyčejný valník, který strážili pouze čtyři muži. Do Norimberka však relikvie dopravili v pořádku a uschovali je ve špitále Ducha Svatého. Tam pro hrot kopí zhotovili dřevěnou, stříbrem zdobenou skříňku a zavěsili ji na krovní kostelní trámy, aby na ni nedosáhly hrabivé ruce.

Tam hrot zůstal a každý mohl skříňku vidět, i když visela ve velké výšce. Jednou za rok ji spouštěli a kopí pro potěšení poutníků vystavovali na oltáři. Mezi zbožnými dušami vznikla legenda, podle níž ten, jenž kopí spatří prostřednictvím zrcadel, získá schopnost zachytit jeho obraz a odnést si ho domů. Vystavovala se i řada dalších ostatků, mezi nimi i zub Jana Křtitele, palní kost sv. Anny i kousek dřeva z jeslí, v nichž spal novorozený Ježíš.

Kopí si nyní získalo úctyhodnou pověst a přitahovalo dobré i mocné z celé Evropy jako magnet. Tak například Isabela Španělská vyslala emisara, aby nechal probodnout špičkou hrotu muškety, čímž měla z látky vzniknout relikvie sama o sobě. Rakouský arcivévoda Ferdinand rovněž vyslal k radním jednoho dvořana s přiměřeně velkorysým darem a s přáním, aby hrot ponořili do jeho soudku s vínem - byl totiž přesvědčen, že když obsah vypije, získá alespoň část nepřemolitelných sil skrývajících se v kopí.

Relikvie zůstala v tajemném podkroví až do chvíle, kdy se Evropou přehnal Napoleon a přiblížil se na jaře roku 1796 k Norimberku. Rozařily se zvěsti, že si dobyvačný Korsičan chce kopí přivlastnit jako válečnou kořist po bitvě u Slavkova a že ho míní ulívat jako symbolu vlastní moci a osudu. Městať radní se obávali, že by k tomu mohlo dojít, a tak se rozhodli, že všechny Reichskleinodien uschovají do bezpečí - do Vídně.

Misi svěřili baronu von Hugelovi, říšskému zplnomocněnci v Řezně. Baron nemeřkal a převezl drahocenné artefakty přes hranici; slíbil přitom, že relikvie vrátí v okamžiku, kdy bude opět nastolen mír. Když se však roku 1806 Svatá římská říše rozpadla, vyulil zmatku

okolo nároku na říšské insignie a prodal je i s kopím Habsburkům, rakouskému císařskému rodu, jenž bez přerušení vládl již od roku 1440.

Přečin vyjel najevo teprve po Napoleonově porážce u Waterloo. Když norimberští radní sepsali žádost o vrácení cenných předmětů, rakouští představitelé ji z Vídně jen stručně zamítli. Domnívali se totiž, že jim kopí a ostatní relikvie náleží právem - o právu vlastnit je díky vojenské převaze ani nemluvě.

Kopí Páně mohlo ve Vídni zůstat uloženo i s ostatními relikviemi a habsburskými korunovačními klenoty již nerušeně, kdyby se neobjevil jakýsi zvláštní mladík, jenž snil o tom, že si založí svoji vlastní tisíciletou říši - podobně jako jeho hrdinný idol, Karel Veliký. Mladík se jmenoval Adolf Schicklgruber - a svět jej měl záhy poznat blíž pod jménem Adolf Hitler.

6. Hitler a magický talisman

Když rozčuchaný mladík vstoupil, sál č. 11 Dvorní klenotnice (Schatzkammer), zastrčené za dvorem Historického a uměleckého muzea (Kunsthistorisches Museum), zel prázdnotou. V této sekci, zasvěcené světským a duchovním pokladům, je patřila k muzeu zřízenému v někdejších velkolepých císařských palácích ve Vídni, zbývalo do zavírací doby ještě dost času. Jen jeden osamocený a poněkud netečný hlídač seděl poblíž dveří. Když jej návštěvník míjel a začal si prohlížet exponáty, hlídač pohlédl na nástěnné hodiny na protější stěně. Podle obnošeného černého kabátu mladíka odhadl na člověka, jenž si nejspíše během chladného podzimního odpoledne krátil dlouhou chvíli před návratem na ubytovnu.

Návštěvníkovi bylo něco málo přes dvacet a ve skutečnosti u toho dne strávil v Hofburgu mnoho hodin. Po určitou dobu si prohlížel sbírky v sále č. 1 - insignie, úřední předměty a dokumenty vztahující se k životu rakouských arcivévodů. Poté se na hodinu přesunul do sálu č. 5, věnovanému Napoleonově památce. Zběhlě zhlédl expozici šperků a drahokamů v sále č. 7 a pak se vydal do sálu č. 8 - za dědictvím dlouhé vlády dynastie Habsburků. Zde si prostudoval podivný ‚roh jednorohce‘ i unikátní achátový pohár se znaky, jež údajně vyjadřovaly Kristovo jméno.

Mladík si přečetl německé popisky pod dvěma exponáty. Jedna oznamovala, že jednorohce je bájně středověké zvíře, symbolizující zrození z panny a vtělení Ježíše Krista. Jeho rohu se připisovaly zázračné vlastnosti, a tak takový roh představoval celé jmění. Vystavený exemplář měřil 2,4 m a zoologové poznali, že jde o zub náležející kytovci narvalovi. Pocházel ze 16. století a roku 1540 ho daroval král Zikmund Ferdinandovi I.

Pohár vzbudil pozornost ještě více. Mnoho let ho uctívali jako Svatý grál, do něhož byla zachycena krev ukřižovaného Krista. Zjevně byl získán roku 1204 během 4. křížové výpravy v Konstantinopoli a nakonec si našel cestu do sbírky Habsburků, a to díky jejich předchůdcům Babenberkům. Zatímco mladík procházel muzeem, obraz poháru mu z paměti nevymizel a v představách uvažoval o jeho náboženském významu, i když do kostela již celé roky nevkročil.

V dalším sále Dvorní klenotnice měl příležitost prozkoumat podezřelější relikvie. Popiska pod skleněnou vitrínou hlásala, že se návštěvník dívá na kus dřeva z ‚Pravého kříže‘ a na šperk z Augapurku 17. století, obsahující hřeb, údajně vypáčený z kříže. Nedaleko spatřil útržek z prostírání pouličního při Poslední večeři Páně a dokonce zub sv. Petra, který papal daroval císaři Františku Josefovi v roce 1853, krátce poté, co mladý císař jen o vlas unikl atentátu.

Když konečně vkročil do sálu č. 11, mladý návštěvník již trochu pocítil únavu. Na první pohled sál uchovával zdobnější insignie - početná říšská jablka, řezla, koruny a meče; každý předmět spočíval na polštářku z červeného plyše. Mladíkův zrak padl na šavli Karla Velikého a na karolínskou knihu evangelií, na niž následovníci velkého panovníka skládali přísahu. Mnohem působivěji se vyjímal osmiboká koruna císaře Svaté říše římské, datovaná do 10.

století, posázená drahokamy a perlami, se vsazenými ozdobnými destičkami s glazurou a s chránítkem na čelo vyběhajícím v křídle. Na popisce si přečetl, že korunu vyrobil německý zlatník u příležitosti korunovace Oty Velikého v roce 962. Stálo tam rovněž, že Habsburkové získali insignie roku 1440, když byl Fridrich III. korunován císařem Svaté říše římské, a že roku 1806 si je dočasně přivlastnil francouzský císař Napoleon.

Ve chvíli, kdy se rozčuchaná postava chystala k odchodu, zaujal ji dalaž z vystavených předmětů. Byl malý, spočíval na dně vitríny a nepůsobil ani velkolepě, ani se nehonosil drahými kameny jako okolní klenoty, nicméně z něj vyzařovalo cosi fascinujícího. Mladšísi ho prohlédl zevrubněji. Stářím zčernalý železný hrot kopí obepínala zlatá a stříbrná pochva. Do středu čepele byl zasazen hřeb. Tlačovaná popiska stroze oznamovala: Svaté kopí, období karlovske dynastie, 8. století.

Návštěvník nedovedl určit, jak dlouho tam zůstal zasněně stát, než se ozval zvonek, který ohlašoval zavírací hodinu muzea. I když předmět vyhlížel nelákavě, na mladíka zapůsobil pro celý zbytek života. Sám se o události zmiňuje těmito slovy:

Okamžitě jsem si uvědomil, že nastal důležitý okamžik mého života. Nemohl jsem pochopit, proč na mne zapůsobil tak zřetelně křesťanský symbol. Stál jsem tam tiše, upřeně jsem se na předmět díval a zapomněl jsem na celou Dvorní klenotnici okolo mne. Měl jsem pocit, že předmět v sobě skrývá nějaký vnitřní smysl, který mi unikal - smysl, který jsem hluboko v nitru chápal, jen jsem ho nedokázal uchopit vědomím.

Když se mladý muž dozvěděl, jakou měl hrot kopí historii, ovlivnilo to záhy a podstatně jeho život a téměř to změnilo i osud celého světa.

V mladém návštěvníkovi Hofburgu jsme onoho podzimního dne roku 1912 mohli poznat Adolfa Schicklgrubera, Hitlera ve věku třiaadvaceti let, snalivého umělce s nepatrnými vyhlídkami a vznětlivou povahou. Do této chvíle se mu život skládal jen ze samé frustrace a nezdaru, i když jeho den narození - 20. dubna 1889 v Braunau am Inn - představoval cosi významného, neboť téhož dne roku 753 byl podle legendy založen Řím.*67

6. Vyobrazení z katalogu Dvorní klenotnice (Schatzkammer), okolo roku 1900

Otec, celní úředník, si pro syna představoval zaměstnání ve státní správě, jenže mladý Adolf pevně věřil, že se stane velkým umělcem. Patrně díky tomuto cíli také úmyslně pokazil závěrečné zkoušky. Po otcově smrti navštěvoval soukromou uměleckou školu v Mnichově, ale dvakrát propadl při přijímacích zkouškách na vídeňskou uměleckou akademii. Doporučili mu studovat architekturu, ale z toho sešlo, neboť mu scházelo potvrzení o závěrečných zkouškách. V této životní etapě nejspíš vyklíčila Adolfova zuřivá nenávisť vůči intelektuálům a jeho pozdější pohrdlivé posměšky nad "dřentlmeny s diplomy" - o jeho antisemitském postoji ani nemluvě.

V letech 1903-1913 se Hitler ve Vídni protloukal prodejem skic obrázků na korespondenčních lístcích a příležitostně se živil i malováním pokojů. Fascinovaly jej též okultní vědy; od překupníků si kupoval levné, pouliční knihy s touto tematikou a ostatní přečetl v městských veřejných knihovnách. Podle klasického díla Hitler - analýza hrůzovlády (Hitler - A Study in Tyranny, 1952) historika Alana Bullocka měl Hitler široký záběr a četl bez výjimky tematiku od starověkého Říma až po východní náboženství, jógu, okultismus, hypnózu i astrologii.

Čas strávený ve starodávné Vídni měl na Hitlerovu dráhu nepochybně hluboký vliv, k čemuž se přiznal v knize Mein Kampf:

Vídeň pro mne představovala nejtěšivější, ale také nejdůkladnější školu života. V tomto období se mi utvářely řádové základy světového názoru i filosofie, řídící všechny mé další kroky. K tomu, co jsem pak vytvořil, jsem se jistě nemusel mnoho učit; a měnit jsem nemusel vůbec nic.

Když však vypukla 1. světová válka, dostal mladý ztroskotanec první příležitost, aby našel sám sebe. V roce 1914 Hitler narukoval k 16. bavorskému záložnímu pěšímu regimentu a po krátkém výcviku jej poslali na frontovou linii do Ypres. Zde prodělal strašlivý křest ohněm, který si vyřádal životy 3000 mužů z regimentu. Hitler prokázal mimořádnou osobní statečnost a vysloužil si železný kříž druhého stupně.

Zbytek války pracoval většinou jako meldovací důstojník či vojenský kurýr a zprostředkoval spojení mezi štábem a jednotkami na frontě. I zde prokázal takovou odvahu a disciplinovanou oddanost - říká se, že mimo jiné sám zajal francouzského důstojníka s patnácti muži - že jej povýžili na kaprála a v srpnu 1918 mu dokonce udělili železný kříž prvního stupně.

Vzestup slávy Adolfa Hitlera zakrátko přerušil nepřítelův útok britských jednotek. Ještě ležel s popáleninami v nemocnici, když Německo kapitulovalo - což pro něj znamenalo mnohem bolestivější a traumatizující zálitek, než utrpená zranění. Do Mnichova se vrátil v listopadu 1918, kde si vojenský představitel povýšil jeho vojenských úspěchů a zařadil jej do zpravodajského oddělení. Jak popisuje Nigel Pennick v knize Hitlerovy tajné nauky (Hitler's Secret Sciences, 1981), Hitler dostal za úkol sledovat aktivitu malých politických stran:

Již před delší dobou pronikl do okruhu několika okultně-politických skupin, jež úřady vnímaly jako podvrtné. Jednoho dne jej nadřízení poslali do pivovaru, kde se konal jakýsi sraz. Sdružení si říkalo Německá dělnická strana a jakákoli strana s přívlastkem „dělnická“ již automaticky vzbuzovala podezření z anarchie a komunismu. Hitler se přesvědčil o opaku a stal se jejím sedmým zakládajícím členem. Brzy straně vnutil své vlastní představy a přejmenoval ji na Nationalsozialistische Deutsche Arbeitspartei (NSDAP, zkráceně Nazi).

Hitlerovu pozornost přivábily i zvláštní okolnosti vzniku strany. Na rozdíl od většiny extremistických skupin politického charakteru vykazovala spíše mystické rysy a její členové s ním sdíleli zájmy. Velký důraz se kladl na mystickou symboliku a od návštěvy sálu č. 11 vídeňského muzea Hitlera stále více zajímala magická teorie říšských insignií.

Cítil, že se v jistých relikviích a artefaktech skrývá mnohem silnější magická moc. Došel k názoru, že magická moc, jež je těmto symbolům vlastní, se může přenést na nového majitele, takže tuto moc může získat jako jejich vlastník - a to i tak, že je zkonfiskuje. Věřil, že vlastnictví může být více než jen symbolické, že má skutečný, reálný význam a že dokáže utvářet osud i osud příštího německého světa, jehož se tak zoufale a dychtivě chtěl stát svědkem...

Odhalení Hitlerovy obsese okultními vědami a především svatým kopím (die Heilige Lanze), jež se projevila po jeho prvním zhlédnutí expozice Dvorní klenotnice, je obvykle připisováno anglickému spisovateli Trevoru Ravenscroftovi a jeho knize Kopí osudu (The Spear of Destiny), která vyšla poprvé v Londýně roku 1972. Ve skutečnosti však příběh zveřejnil o více než dvanáct let dříve jistý peripatetický irský spisovatel Max Caulfield. Jeho pozoruhodnou práci z oblasti investigativní novinářiny však Ravenscroft překvapivě nezmiňuje, a to ani v textu, ani v poděkování, ani v seznamu použité literatury. Je těžké uvěřit, že Ravenscroft o Caulfieldově starším výzkumu nevěděl, když oba muži čerpali během studia ze stejných pramenů. A» už příčina spočívala v čemkoli - a čtenář si zajisté udělá na Ravenscroftovo opomenutí vlastní názor - rozhodl jsem se ocenit zásluhu tam, kde je třeba, a tudíž pojednám nejprve o životě a díle Caulfielda, zatímco k Ravenscroftově práci se vrátím až v příští kapitole.

Caulfield, energický a zvědavý od přirozenosti, se narodil jako Malachy Francis Caulfield v Belfastu roku 1923. Jako katolík vyrůstal v prostředí protestantské a probritské společnosti. Svě jméno si zkrátil na Max ještě v době, kdy chodil do školy, a od chvíle, co se stal v Belfast Telegraphu novinářem, ulíval ho již trvale. Během 2. světové války sloužil v britské armádě. Poté se usadil v Anglii. V 50., 60. a 70. letech se stal známou postavou londýnské Fleet Street

a psal pro několik národních deníků.

V roce 1952 vydal svůj první román Černé město (The Black City), v němž zulitkoval vlastní zkušenosti. Zobrazil v něm příslušníka Irské republikánské armády (IRA), jehož přítelkyně se jej snažila přimět k tomu, aby teroristickou organizaci opustil. Nepodařilo se jí to však včas a hrdina románu při jedné akci umírá. I když román stejnou měrou napadali i chválili - někteří tvrdili, že ho hyzdí hrubost a neúcta, jiní ho vyzdvihují, nebo» nečetí Irskou republikánskou armádu - kniha obsahuje paměťhodný a často citovaný úvodní odstavec:

Je to Černé město, nebo» co najdete na pomezí mezi protestantem a katolíkem, mezi britským bastardem a irským parchantem? Krátkozrakou zář a zaslepený fanatismus. Nijak zvlá» se ostatním městům nepodobá. Nadbytek industrializace z devatenáctého století s loděnicemi a ličninami, textilními závody a komíny továren, zaplivanými putykami, olejnatými říčními nádrlemi a dlouhými mílemi úzkých uliček neřesti.

O deset let později Caulfield prokázal stejnou obratnost a zkušenost při psaní literatury faktu. Výsledkem svědomitého bádání se stala převyprávěná historie rebelií Velikonoční povstání: Dublin

1916 (Easter Rebellion, Dublin 1916), publikovaná v roce 1963. Kritika ji nadačně uvítala a kniha se dočkala několika vydání. Mezi dalšími tituly vypovídajícími o Caulfieldově vaestrannosti a schopnosti odhalovat fakta je nutné zmínit Noc hrůzy: příběh zaoceánského parníku Athenia (A Night of Terror: The Story of the Athenia Affair, 1962), Irské tajemství (The Irish Mystique, 1973) a vynikající životopisnou studii Jerseyká bestie (The Beast of Jersey, 1972) pojednávající o masovém vrahovi, jenž ve svém bytě prováděl obřady černé magie a jenž si před přepadením obětí nasazoval ohyzdnou gumovou masku a náramky s hřeby. Caulfield o něm vypráví ústy vrahovy ženy, Joan Paisnelové, a příběh se stal předchůdcem celé řady knih o sériových vražích. Na Fleet Street proslul Caulfield i hlavními novinovými články, publikovanými především v Sunday Dispatch.

První listopadový týden roku 1960 oznamoval list "senzační novou sérii" KOPÍ OSUDU - JAK HITLERA OVLIVILA ZBRAŇ, KTEROU BYL PROBODEN KRISTUS. Komentář pod Caulfieldovým podtitulem hlásal: Poprvé zde zveřejňujeme neuvěřitelné skutečnosti o Hitlerově uctívání ďábla. Vůdce věřil, že mu talisman přivolá na pomoc všechny síly temnot!

Čtenářům, kteří si tehdy v neděli 6. listopadu ráno otevřeli oblíbený Dispatch, musely připadat následující zprávy jako čirá fantazie - přesto, že Caulfield hned na začátku článku pohotově citoval hlavní pramen:

O tomto ohromujícím a neznámém válečném příběhu jsem se dozvěděl minulý týden. Vdova po významném rakouském historikovi a lektorovi dr. Walteru Johannesi Steinovi mi zpřístupnila manželův nezveřejněný archív. Materiály dokazovaly, že Hitler trpěl obsesivní touhou získat kopí. Ve své ašlené, pokroucené mysli se německý vůdce domníval, že může tajemnou moc kopí spoutat. Stalo se jeho tajným talismanem.

Caulfield zdůraznil, že podrobným studiem poznámek, jež zanechal dr. Stein a jeho spolupracovníci, mohl podat pravdivý obraz Hitlerova "uctívání ďábla" a vysvětlit, jakým způsobem se ústředním bodem vůdcovy víry stalo Longinovo kopí. A jak je možné, že se o těchto skutečnostech z Führerova života nevědělo dříve? Historikové samozřejmě zabředli do všech nacistických tajemství, připouští Caulfield, ale tohle tajemství nacisté střelili nejpozorněji, takže pokud se o něm do dnešních dnů vůbec mluvilo, pak jedině náznakem.

Podle zápisků dr. Steina ovlivnila černá magie Hitlera ještě v době, kdy se bezcílně toulal Vídní, a zájem jej neopustil ani po prolitém nervovém otřesu za 1. světové války. Když se nacistická strana rozrůstala, začal se zvyčenou měrou spoléhat na německé okultní bratrstvo, aby si udržel kontrolu nad svými nejvyššími spolupracovníky.

Stein uvádí, že ve skupině zaujal jedno z předních míst vídeňský okultista Guido von Liszt, vůdce Krvavé lóže, jenž praktikoval černou magii a sexuální perverzi. Narodil se v roce 1848

jako syn obchodníka s kořeným zbožím a posedla jej myšlenka, že Němci představují hrdinskou rasu modrookých, plavovlasých bojovníků. Sám sebe považoval za posledního přeživšího člena tajné společnosti mágů, Armanen, jejímiž cílem se stala obnova začaté slávy nordické rasy. Patrně mu ještě nebylo dvacet let, když se Liszt plazil před oltářem v podzemní hrobce katedrály sv. Stefana ve Vídni, zřekl se katolického vyznání a přísahal, že postaví chrám božstvu Wotanovi.

Během let vyhlížel Lisztův zevnějšek stále výstředněji, nosil dlouhý bílý plnovous, splývající až k pasu, a protloukal se jako chudý novinář a autor množství knih o pangermánském mysticismu. Za zmínku stojí tituly Německé mytologické krajiny (1891) a Tajemství run (1908), jimiž přivábil skromné procento čtenářů a jejichž prostřednictvím si vydobyl renomé 'otce lidového okultismu'.

Roku 1909 tisk Liszta odhalil jako vedoucí osobnost podzemní okultní skupiny. Skupina si při magických rituálech zvolila svastiku místo kříže a při pokusu vyvolat démona během obřadu stvoření Měsíčního dítěte použila tělo nahé prostitutky. Zdá se, že po celou čtvrtinu století Liszt využíval svastiku i jako symbol čistoty rasy a novodobého pohanství, kterýžto zvyk pak přejala i rodící se nacistická strana. Když se zpráva o jeho praktikách objevila na titulní straně Arbeiter Zeitung, Liszt uprchl do Německa.

Jakmile se stárnoucí mystik dostal bezpečně za hranice, začal Lóže tajně přebudovávat - spojil se s některými svými bývalými spolupracovníky, kteří se již dříve zavázali krvavou přísahou a nemohli tedy skupinu opustit, jinak by za to zaplatili životem. Poohlédl se rovněž po nových rekrutech. V tom mu pomáhaly jednak demoralizující účinky 1. světové války, jednak i touha určité části populace po magických záležitostech. Dr. Stein Maxe Caulfielda ubezpečil, že ve chvíli, kdy se Hitler chopil moci, již skupina nabyla starých sil.

Nacistická krvavá lóže se scházela při provádění tajných rituálů uctívání Hitlera. Při obřadech používala symbol vůdcovy krve. Mezi členy lóže patřil hlavní lidobijec Julius Streicher, tvůrce rasových teorií Alfred Rosenberg, šéf gestapa Heinrich Himmler i chvástavý velitel Luftwaffe Hermann Göring. Spolu s Hitlerem se tyto muži snažili získat ďábelskou moc tím, že sváděli z pravé cesty všechno svaté. Jejich svastika se záměrně podobala pokroucenému obrazu starého křesťanského symbolu a jejich záslusk na svaté kopí se řídil stejným principem. Měli v úmyslu moc kopí spoutat.

Ale kopí se zatím nacházelo mimo Hitlerův dosah - ve Vídni. Když se však führer rozhodl obsadit v roce 1938 Rakousko, věděl, že brzy učiní více, než že si jen relikvii prohlédne ve vitríně. Podle dr. Steina vůdce věřil, že jakmile si hrot kopí přivlastní, bude schopen využit magický talisman k tomu, aby se on sám stal pánem světa.

Caulfield říká, že pověsti o Hitlerových magických schopnostech přivábily pozornost i jiných historiků, ale nezmiňuje se, z jakých pramenů čerpal. Je možné, že četl slova Alana Bullocka z roku 1952: Hitlerovy schopnosti, jimiž očaroval posluchače, lze přirovnat k okultnímu umění afrických kmenových kouzelníků či asijských šamanů. Později a mnohem konkrétněji se o Hitlerovi vyjádřil Francis King v knize Satan a svastika: okultismus v nacistické straně (Satan and Swastika: The Occult in the Nazi Party, 1976): Ještě jedna stránka fuhrerovy činnosti oslňovala tehdejší okultisty. Říkalo se o něm, že byl mistrem umění rituální magie a znalostí navození změněných stavů vědomí silou vůle. Jen v jednom či dvou případech o něm tvrdili, že praktikoval magii spojenou s primitivním čarodějnictvím a čtením z kouzelných knih (grimoires) či že se odíval do bílého roucha, kreslil magické kruhy a prozpěvoval barbarská vzývající zařikávací, jež měla vyvolat zhmotnění démona. Většinou zdůrazňovali, že se Hitler ani nemusel učit technikám změněných stavů vědomí, které používali rituální magové moderních bratrstev typu zlatého úsvitu či kabalistického růžového kříže.

V tomto bodě zprávy nám Max Caulfield představuje dalšího z důležitých účastníků dramatu - plukovníka SS Konráda Bucha, šéfa nejvyššího stranického soudu (Oberstes

Parteigericht), člověka, jenž pracoval v mírové době jako právník a posléze se stal Hitlerovým osobním poradcem. Tento hubený, neblaze proslulý Průša si získal führerovu důvěru nemilosrdnou likvidací německého svobodného zednářství a tím, že po celé zemi shromáždil materiály dokumentující sílu římskokatolické církve. Stal se rovněž mužem, jenž měl více než jen povrchní zájem o cíl svěřené mise. Caulfield píše:

Dr. Stein zjistil, že Buch patřil k těm elitním nacistům, kteří sdíleli Hitlerovu bájnou víru ve svět přesahující běžné chápání: v tajný a nebezpečný svět okultních věd. O kopí, po němž vůdce toužil, věděl všechno a podobně jako on věřil v jeho moc.

Dokonce ještě před uskutečněním plánu obsazení Rakouska vyslal Hitler Bucha do Vídně s tajným úkolem. Měl v úmyslu pojistit se, aby kopí a ostatní cenné insignie staroněmecké říše, již zmiňované Reichskleinodien, nezůstaly dříve, než do Vídně dorazí sám, nebo» v minulosti se to stávalo, když se na obzoru vynořil nějaký dobyvatel. Hitler svému plukovníkovi SS sdělil, že kopí hodlá převzít osobně, a to u příležitosti své příjaty návštěvy Dvorní klenotnice.

Buch přijel do Vídně 12. března, několik dní před Anshlussem, přestrojený za obchodníka. Zamířil do malého hotelu nedaleko muzea a ubytoval se tam. V nevině vyhlížejícím příručním kufříku měl složenou uniformu SS, německou vojenskou pistoli Luger, s níž dovedl dobře zacházet, a tajné rozkazy. Stálo v nich i výslovné nařízení zabít kohokoli, kdo by se pokusil překazit führerův záměr.

Více než týden strávil Buch tím, že denně splýval s davem návštěvníků muzea, kteří neměli tušení, co jim budoucnost přinese. S typicky pruskou důkladností studoval rozmístění sálů a tu a tam zůstával nenápadně pozadu, aby si zkontroloval sál č. 11, v jehož expozici se vystavovalo kopí i ostatní říšské insignie. Nic neponechal náhodě. Když nadešla noc, kdy mělo dojít k anexi Rakouska a polní maršál Wilhelm Keitel překročil s 8. armádním sborem a částí proslulé Pancéřové divize hranice, Buch začal rychle jednat. Z první vlny německých vojsk, jež dorazily do Vídně, mu byla přidělena skupina složená z příslušníků nacistických úderných jednotek - věděl, že mají jasný rozkaz bezvýhradně splnit každé jeho slovo. Jakmile muž shromáždil, Buch se převlékl do vojenské uniformy. Skupina vyrazila přes Ringstrasse do Historického a uměleckého muzea a napochodovala do Dvorní klenotnice. Nikdo se černooděncům nepostavil na odpor.

Během hodiny naskládal plukovník s příslušníky úderných jednotek všechny exponáty Reichskleinodien do kufříků - mimořádnou pozornost přitom věnoval křehkému hrotu kopí, který uložil zvlášť. Buch chtěl je dokonale připravit pro okamžik führerova vjezdu do Vídně.

Wůdce však očekávali až příjaty den. Hitler hodlal nejprve navštívit rodičty v Linci a položit věnec na hrob matky v Leondingu. Co se týkalo vlastního bezpečí a úcty, führer se stával opatrnějším, takže potřeboval i čas k vykonání náležitých bezpečnostních opatření ve městě, aby zamezil případným protinacistickým demonstracím či atentátům.

Caulfield pak popisuje další významný mezník v historii svatého kopí: Vstup Hitlera do Vídně zdravily ohromné zástupy, přes 200 000 lidí. Wůdce zamířil k řečnické tribuně před průčelím Hofburgu, před níž pak vykonaly přehlídku rakouské oddíly SS, a přijal nekritický obdiv lidu. Toho večera se konala v Královském paláci honosná recepce, na které se plukovník Buch chystal odevzdat kopí führerovi. Když Buch se svou skupinou vstoupil, oslavili hosté nacistický úspěch ampapaňským. Skupina s kopím se protlačila přeplněným recepčním sálem až před Adolfa Hitlera. Plukovník Buch srazil podpatky, napřáhl hubenou paži k nacistickému pozdravu a pravil: "Die Heilige hanze, mein Führer!" Účinek byl elektrizující. Když Buch se svůj válností předával trofej, zavládlo ve shromáždění téměř posvátné ticho. Po vzoru habsburských císařů Hitler dovolil, aby mu Buch poklepal kopím na rameno.

Podle dr. Steina se v místnosti mnozí rakouští aristokraté zachvěli znepokojením. Pokukovali vzájemně po sobě plni obav, když nový vládce přebíral kopí a oči se mu přitom potěšené třpytily, jako by do rukou uchopil cosi, po čem toužil celá léta - což také byla pravda. Někteří z přítomných však chápali večerní akt spíše jako rouhání. Cožpak před nimi nestál člověk, jenž byl ve své cestě za mocí posedlý věcmi okultními a nadpřirozenými? Slova, jež pak vyslovil, mohla vzniklé obavy jen stěží uklidnit:

Cítím, že mne povolala sama Prozřetelnost. Přidělila mi úkol znovu sjednotit německý lid - připojit svou domovinu k Říši. Věděl jsem, že mám toto životní poslání. Žil jsem pro ně a myslím, že jsem ho nyní splnil. Zítra každý Němec uvidí, že ten okamžik již nastal, pochopí jeho důležitost a pokorně se pokloní Všemohoucímu, jenž pro nás ten zázrak vykonal během několika týdnů!

Právě v tom okamžiku - jak si o mnoho let později poznamenal do svých zápisků - přepadl dr. Waltera Johannese Steina strach, že Hitler si nenaplánoval pouhý kopí po vzoru četných předchůdců ve jménu dobra, nýbrž ve jménu zla. Když se ozbrojil symbolem neporazitelnosti, dokáže všechno. Po prostudování poznámek dr. Steina

došel Caulfield k přesvědčení, že zná skrytý význam onoho podivného Hitlerova proslovu:

Pochopili jen ti, kteří s Hitlerem sdíleli jeho temné tajemství. Vůdce tím neprovolal děkovnou modlitbu Bohu, ale silám temnot. Dopustil se nejvyššího rouhání, neboť svou víru a budoucnost spojil s těmito silami. S kopím po boku vzdal díky Dáblu.

Z jedné tehdejší zprávy se dozvídáme, že Hitler strávil s kopím hodinu o samotě - podobně jako o čtvrtstoletí dříve. Všechny vykázal z místnosti - doprovod, všechny rakouské představitele i pozvané hosty - a s malým hrotem kopí v rukou pak v tichosti rozjímal.

A» tak či onak, Max Caulfield cituje Steinova zjištění, která dokazují, že Hitler si čerstvě ukořistěné kopí lárživě střelil sám pro sebe po mnoho měsíců. Když blesková válka (Blitzkrieg) vedená hitlerovskou armádou a vzdušnými silami zdolávala jeden evropský národ po druhém, führer získal jasný důvod věřit v neporazitelnou moc kopí. Vypadalo to tak, že dokonce ani během války s Anglií a několika jejími vytrvalými spojenci se neobjevilo nic, co by jej mohlo zastavit a překazit mu plány na ovládnutí světa.

A vskutku, pro příštích pár let se zdálo, že Hitlerova moc a neporazitelnost kopí jsou absolutní. V další části svého výzkumného díla však Caulfield ukazuje, že svaté kopí ovlivnilo Hitlerův osud i v těch ohledech, s nimiž vůdce vůbec nepočítal.

Caulfield se však vůbec nezmiňoval ani o Steinově spojení s Winstonem Churchillem, ani o zájmu tohoto státníka o kopí. Britský předseda vlády však činil kroky, které mu měly zajistit, že nacistický vůdce kopí nepoužije a svůj strašlivý cíl neuskuteční.

7. Jak s tím souvisel Churchill?

Kensington leží v srdci Londýna a honosí se svými pověstnými zahradami a stylovými měšťkými domy v malých ostrůvcích po obou stranách rušné High Street. Býval častým cílem významných emigrantů. Od 19. století až do 2. světové války se zde usadilo mnoho mužů, jen i dětí vyhnaných z původních evropských domovů i odjinud. Unikli pronásledování a začali nový život v zemi, jež zůstává jedním z mála trvalých ostrůvků svobody na světě.

Mezi takové emigranty patřil i dr. Paul Tabori, původem Maďar. Narodil se roku 1908 v Budapešti, roku 1930 získal na tamní univerzitě doktorát z ekonomie a politických věd a pak se vydal na novinářskou a literární dráhu.

Když se vynořil přízrak nacistické hrozby, odjel Paul Tabori v roce 1938 do Londýna a usadil se v Kensingtonu, ve Stafford Terrace. Paul byl malý, obrýlený a veselý muž s knírkem, z něhož se během války i po ní stala známá postava londýnské literární scény a autor knih o věštích a okultismu, jež se často stávaly předmětem sporných diskusí. Spřátelil se s

dr. Walterem Johannesem Steinem, velkým znalcem Hitlera a historie Longinova kopí a hlavním zdrojem informací, z nichž později čerpal Max Caulfield a Trevor Ravenscroft.

Taboriho zájem i postoj vůči Německu vysvětluje z jeho prvního románu Přijeli do Londýna (They Came to London, 1943), odehrávajícího se v blízké budoucnosti a pojednávajícího o druhé frontě. Zsvěcený příběh o národu a jeho vůdci podává Tabori v knize Soukromý život Adolfa Hitlera (The Private Life of Adolf Hitler, 1949). V následujících letech jej znalosti nadpřirozena a okultismu, jež shromáždil od útlého věku, přivedly až k redigování knižní řady věnované posledním výzkumům v oblasti paranormálních jevů, spiritismu a magie. Stal se místopředsedou spiritistického klubu Ghost Club a správcem literární pozůstalosti po Harry Priceovi - jednom z velkých badatelů na poli parapsychologie minulého století, jenž odkázal svou unikátní sbírku knih, dokumentů a fotografií londýnské univerzitě (University College). To vše učinilo z Taboriho magnet přitahující pozornost podobně zaměřených výzkumníků. Je mi ctí, že jsem se v posledních letech jeho života mohl počítat právě mezi tuto skupinu lidí.

Tabori a dr. Stein se nejspíše setkali zákonitě. Ani ne tak proto, že vlastně bydleli v sousedství - Steinův dům stál naproti přes kensingtonskou hlavní třídu v zahradách Pembroke Gardens - ale především proto, že je spojoval společný zájem o Hitlerovu posedlost okultismem. Díky pátrání Paula Taboriho nyní známe podrobnosti ze života dr. Steina a víme i o jeho spolupráci s předsedou vlády Winstonem Churchillem za 2. světové války.

Walter Johannes Stein se narodil ve Vídni roku 1891. Otec pracoval jako právník se specializací na mezinárodní právo a zpočátku doufal, že syn půjde v jeho otčejích. Mladý Walter však nastoupil na Technickou univerzitu, studoval matematiku a fyziku a začal se zajímat i o okultismus.

Studie mu sice narušila 1. světová válka, ale i když sloužil v císařské rakouské armádě na ruské frontě, Steinovi se v roce 1918 podařilo dokončit doktorskou dizertační práci z filosofie. Během chaotických událostí dosáhl hodnosti kapitána, byl vyznamenán za statečnost a vypracoval průlomovou doktorskou práci, v níž prokázal spojitost vyšších stavů vědomí s vnitřními orgány a biochemickými pochody v lidském těle - předznamenal tak psychofyzický výzkum, který se prosadil až o téměř půl století později.

Steinovo nadšení pro okultismus během této životní etapy rostlo. Zvláštní zájem věnoval legendě o Svatém grálu, která jej přivedla až k Longinovu kopí. Několikrát si odskočil z univerzity do muzea v Hofburgu, aby si v sále č. 8 prostudoval achátový pohár s vyznačením Kristova jména i Svaté kopí o tři sály dál. Podle jedné zprávy se Stein jednoho dne ocitl u svatého kopí ve stejném okamžiku, kdy si ho poprvé v životě prohlížel i Hitler - pro toto tvrzení však neexistují důkazy.

Po válce začal dr. Stein vyučovat dějepis a literaturu na první waldorfské škole, která byla ve Stuttgartu otevřena v roce 1919 pod vedením Rudolfa Steinera.*68 Bylo to právě v Německu, kde si Stein vydobyl pověst znalce středověké historie - a v té době se pustil i do práce na knize o Svatém grálu. V ní se pokusil uvést v soulad skutečné historické události s příběhy popsanými v evropských "grálových ságách" z 12. a 13. století, především v Parsifalovi od von Eschenbacha.*69 Výsledkem se stalo dílo Deváté století a světové dějiny ve světle Svatého grálu (Das neunte Jahrhundert und Weltgeschichte im Lichte des Heiligen Graal), jež nakladatel nazval knihou o Grálu pro 20. století. Vyšlo ve Stuttgartu o velikonočních svátcích roku 1928 a od té doby je uznáváno jako jedna ze základních prací na toto téma.

Dr. Stein v knize cituje z Parsifala několik zmínek o svatém kopí a nenechává čtenáře na pochybách, že během psaní prováděl velice rozsáhlý výzkum. V doslovu pak poznamenává:

Kopí, které tu je představeno jako fantazijní obraz Parsifalových vizí, je současně i historickým a hmotným předmětem. Poprvé kopí použil setník Longinus, jenž s ním probodl Krista visícího na Kříži, a dal tak vzniknout legendě, kterou známe z oblasti Zobingen u Ellwangen. Syřan sv. Efraim z Nisibinu (Nisibis) ho spojuje s kopím Fineovým, a to ve svém

39. chvalo zpěvu tzv- Nisibinských církevních písní. Tvrdí, že kopí původně strážilo Strom života. Adam, jenž zhroutil, se skrze ně vrátil do Ráje.

Autor pak podává stručnou historii kopí, a to způsobem, jakým jsem ji zde čtenářům popsal i já, a uvádí přehled vladařů a králů, kteří kopí vlastnili. Rovněž upozorňuje na další tři kopí, jež se přidruží k tomu vídeňskému - římské, krakovské a arménské. K nim se ještě později vrátíme. Steinova poznámka, že legenda vznikla v Německu, je také zajímavá, nebo» naznačuje, z čeho vzniklo tvrzení o Longinově germánském původu.

Během 30. let dr. Stein pokračoval ve výuce a výzkumu v Německu. Uplatnil se i jako řádaný lektor, ekonom a redaktor časopisu s běžným zpravodajstvím The Present Age. Časopis vycházel v anglickém jazyce a Stein v něm pracoval od r. 1935 až do začátku války. V přestávkách vykonal několik návštěv v Londýně - za zmínku stojí především cesta z roku 1936, kdy obdržel pozvání připojit se k doprovodu belgického krále Leopolda III. a při té příležitosti přednést řeč obhajující společný trh. Po celá ta léta se jej však rostoucí měrou dotýkaly události v Německu, kde se dostal k moci nacistický režim. Později, když se dr. Stein usadil v Londýně, prozradil něco ze svého dřívějšího života svému příteli - emigrantovi, dr. Paulu Taborimu. Přátelství ukončila teprve Steinova smrt v roce 1957. Tabori se v podstatě stal druhým autorem, jenž podrobně popsal Hitlerovu posedlost kopím, a prvním, kdo vynesl na světlo úlohu Winstona Churchilla. Objasnili ji v roce 1972 v článku pro prosincové vydání londýnských Evening News. Článek publikoval proto, aby připravil půdu pro vydání knihy Kopí osudu (The Spear of Destiny) od Trevora Ravenscrofta, do níž jeho zemřelý přítel přispěl a která měla vyjít následujícího roku na jaře. Článek způsobil o vánočních svátcích senzaci, nebo» Tabori v něm prohlašuje, že mu přítel Stein popsal setkání s Hitlerem v jednom vídeňském knižním antikvariátu.

Stein patřil do společnosti mystiků, jejíž členové rozvíjeli dar jasnozřivosti. Hned po jejich prvním setkání dr. Stein usoudil, že se v ošumělém Hitlerovi skrývá výjimečný potenciál zla. Scházel se s ním v intervalech delších než rok a diskutoval s ním o magii, černé i bílé. Jednou se stal svědkem scény, kdy Hitler upadl do transu, během něhož se spojil, jak Hitler sám věřil, s velice mocnými zlými duchy.

Jak tvrdí Tabori, prostřednictvím jasnozřivých schopností skupina později dokázala pozorovat obřady, jež nacistickému hnutí pomáhaly získat moc. Vnitřní kabinet nacistické strany však byl přesvědčen o tom, že tři vlastní členové - Dietrich Eckhart, Prof. Karl Haushoffer a sám Hitler - dosáhli schopností 'nadlidského charakteru'. Tito muži také poznali, že jejich nejtajnější schůzky jsou stejným způsobem sledovány. V článku se dále píše:

Himmler vydal rozkazy nebezpečí zlikvidovat, ale Stein se o tom dozvěděl včas a uprchl do Belgie. Mnozí jeho kolegové však byli zatčeni a usmrceni. Rozbití této mystické společnosti představovalo vlastně první nacistický pogrom, jenž měl v plánovaném rozvrhu přednost před Židy a Cikány.

Dr. Stein nakonec odjel do Londýna, kde mu jeden z čtenářů časopisu The Present Age pomohl najít nový domov v Pembroke Gardens. Zde Stein shromáždil ohromnou sbírku dějepisných a okultistických knih, jež chvílemi až přepadávaly z jedné místnosti do druhé. V hale nad křovitou římsou visela kopie Rembrandtova obrazu Červený rytíř Grálu, znázorňující mocného bojovníka se svatým kopím. Obraz patřil mezi Steinovy nejoblíbenější předměty.

Přátelé také Steinovi pomohli najít kancelář poblíž Beaufort Gardens, aby tam mohl provozovat psychologickou praxi. Tabori však vysvětluje, že zmíněná praxe byla po několika měsících Steinova příjezdu do Londýna používána jako zástěrka. Dr. Steina si totiž najala Britská tajná služba, nebo» povalovala jeho znalosti nacistické strany za neocenitelné. S tímým souhlasem jejich představitelů pak Stein podnikl nejméně jeden tajný výlet zpět na evropský kontinent. Jeho přítel a soused k tomu poznamenává:

Domněnky, že kořeny nacistického hnutí vyrůstaly z velké operace založené na černé magii, a dohady, že o tom někteří lidé v Británii věděli, se od poloviny 50. let objevovaly v Evropě

bělně, zejména ve Francii. Současně se však všeobecně pochybovalo o tom, že by se daly získat důkazy, je-li tak neuvěřitelnou myšlenku doložit. Dr. Stein byl nicméně vyslán zpět do Evropy v okamžiku, kdy válka vypukla, a informace, je-li získal a přivezl do Británie, spustily na západě poplach.

Máme rovněž přesvědčivé doklady o tom, že zdvořilý a v pozadí se drtící dr. Stein, jen se svými zlatými obroučkami brýlí vyhlížel spíše jako ctihodný profesor než nepřátelský agent, získal na zmíněném výletě ještě další neocenitelné informace. Nešlo o nic menšího, než o podrobný rozpis Operace mořský lvoun (Operation Seelöwe), která představovala tajný německý plán invaze do Británie. Údaje byly neprodleně postoupeny Winstonu Churchillovi a jeho poradcům k bližšímu přezkoumání.

Od chvíle, kdy se Walter Stein vrátil do Británie, stal se podle Taboriho pro předsedu vlády nejtajnějším a nejdůvěryhodnějším poradcem v otázkách pochopení způsobu myšlení a pohnutek Hitlera i ostatních předních příslušníků nacistické strany. Pravidelně podával hlášení skupince poradců, kteří se vážně probírali všemi takto získanými informacemi o Hitlerovi a jeho posedlosti okultismem - tedy materiálem, jímž by se v normálních politických kruzích nikdo nezabýval.

Jména těch, kteří byli s dr. Steinem během války ve spojení, se nikdy nezveřejnila - pouze se předpokládá, že mezi tyto spojky patřili: John Buchan, autor dvou studií odsuzujících německý zájem o magické síly, nazvaných Rozsudek za úsvitu (The Judgement of Dawn) a Vladař v zajetí (A Prince in Captivity), Hilary St. George Saunders, v jehož knihách Sedm spáčů (Seven Sleepers) a Skryté království (The Hidden Kingdom) se odhaluje temná hrozba nacistického esoterismu, a také Rudyard Kipling, který později trval na odstranění symbolu svastiky ze svých knih, jejichž obálky dříve mnoho let zdobil.

Tabori uvádí, že Winston Churchill vydal osobně rozkaz k monitorování všech Němců ve Třetí říši podezřelých z okultistických aktivit. A» už se odhalilo cokoli zvláštního či výstředního, bylo nezbytné vyulít to ve prospěch britské strany. K tomu se daly zvolit dva přístupy: buď podobné myšlenky o nadpřirozenu zesměšnit, anebo je obrátit proti jejich původcům. V žádném případě však nepřicházelo v úvahu přehlízet je.

Skutečností zůstává, že i přes své ohromné pracovní vytížení a realistické a praktické založení si ministerský předseda zachovával v souvislosti s okultismem otevřenou mysl. Patřil mezi lidi, kteří věří v osud - ve svůj vlastní i v osud ostatních - a byl velmi dobře informován o Hitlerově bizarní obsesi. Věděl například, že Hitler často konzultuje se svým osobním astrologem, o čemž se zmiňuje Francis King v knize Satan a svastika (Satan and Swastika):

Tyto zprávy se braly v Londýně tak vážně, že se Britské ministerstvo války rozhodlo zaměstnat od podzimu 1940 do jara 1941 profesionálního astrologa, jistého Louise de Wohl v naději, že studiem Hitlerova horoskopu dokáže předpovědět jeho příští kroky. Taková naděje nebyla tak

naivní, jak by se mohlo na první pohled zdát, nebo» mnoho nejdůležitějších Hitlerových aktivit se ve skutečnosti řídilo podle toho, jak se právě vyvíjel jeho horoskop a zda vykazoval příznivou naději na úspěch.

Steinova skupina se zahalovala do hávu tajemství vlastně záměrně. Vše se stalo součástí informačního embarga na zprávy o Hitlerově okultismu. Taboriho článek říká, že dokonce i když už válka skončila, Winston Churchill naléhal, aby tyto informace zůstaly utajené.

Churchill byl přesvědčen, že pravý důvod konfliktu mezi Německem a Západem byl tak neuvěřitelný, že by se každému pokusu o zveřejnění těchto skutečností vřichni vysmáli. Na konci války se nejvyšší místa dohodla, že se vše musí udržet pod pokličkou a že je při norimberském procesu nutné prezentovat nacistické apíčky jako 'obyčejné zločince'. Churchill tvrdil, že ono velké tajemství je takového charakteru, že za žádných okolností nesmí prosáknout na veřejnost.

A co bylo oním Churchillovým tajemstvím, jeť se svět nesměl dozvědět? Vysvětlení znělo takto: členové nejvyššího Hitlerova okruhu věřili, že v důsledku záplavy krve a zkázy se spojí s energiemi, jeť dokáží spustit mutaci lidské rasy. Z těch se pak zrodí nový - satanický - druh lidí. Aby tuto genetickou změnu přijaly, byly v Braniborské organizaci v Berlíně trénovány speciálně ašlechtěné, plavovlasé elitní jednotky SS. Výsledná vládnoucí rasa neznamenalala jen řečnický obrat, ale vytouženou biologickou skutečnost. Zbytek lidského pokolení se měl stát rasou otroků.

Dokonce i po skončení Norimberského procesu v roce 1946 se Stein pokoušel předsedu vlády přimět, aby změnil názor, jenže Churchill zůstal neoblomný. Odpověděl mu, že západní materialistická orientace zatím neumí brát takové odhalení vážně a že Západ by se z něho nepoučil, jedině snad někdy později. Od té doby se na Steina vyvíjel tlak, aby nic ze svých zážitků z války nesvěřoval papíru. Paul Tabori však v závěru článku píše, že ke kufříku plnému listin, který vdova po dr. Steinovi ukázala nejprve Maxu Caulfieldovi, získal přístup další spisovatel. Byl to Trevor Ravenscroft, jenž z kufříku vytěžil ještě více materiálu o Hitlerovi a o vlivu okultismu na Třetí říši. Po letech vlastního bádání se rozhodl publikovat knihu odhalující skutečný rozsah fúhrerových zájmů - a především Hitlerovu posedlost svatým kopím Longinovým. Kniha Kopí osudu měla také ozřejmit roli, kterou v tomto dějinném období sehráli v souvislosti s kopím někteří z nejbližších a neblaze proslulých Hitlerových spolupracovníků.

A» už se v posledních letech legendou o svatém kopí zabývá kdokoli, s nejvyšší pravděpodobností využije informace ze zmiňované knihy Trevora Ravenscrofta Kopí osudu. Ravenscroft v ní popisuje okultní síly ukryté v kopí i to, jak je Hitler obrátil ve prospěch vlastního cíle pokořit svět. Když kniha v roce 1973 vyšla, stala se v Británii i Americe bestsellerem a dočkala se překladu do více než tuctu cizích jazyků.

Ravenscroft, vysoký muž s hustým plnovousem a téměř mesiášskou jiskrou v očích, je v mnoha ohledech stejně fascinující a záhadný jako jeho kniha. Narodil se v roce 1921 v zámožné anglické rodině, vystudoval na Repton College a pak vstoupil na Královskou vojenskou akademii v Sandhurstu, kde jej považovali za příkladného studenta. Když vypukla 2. světová válka, přidal se k nově zformovaným přepadovým oddílům (commandos), kde jej přidělili ke zvláštní detašované jednotce v severní Africe pod velení podplukovníka Geoffreya Keyese. Britské síly zde svedly zoufalý ústupový boj s neporazitelnou tankovou armádou polního maršála Erwina Rommela.

Když Němci vpadli do Egypta, aby ovládli Suezský průplav, a hrozilo, že obsadí Libyi, bylo podle Ravenscrofta svěřeno podplukovníkovi Geoffreymu Keyesovi velení nezástné skupině, jeť

dostala za úkol spáchat atentát na Rommela. Ravenscroft se stal jedním z příslušníků komanda, které Němci zajali. Osud mu určil, že jej převezli do Německa, kde jej drželi jako válečného zajatce od roku 1941 do roku 1945. Podle vlastní výpovědi se mu podařilo třikrát uprchnout a pokaždé jej zase chytili. Jak později vysvětluje, vězení hluboce ovlivnilo jeho život, a to nanejvýš neočekávaným způsobem:

Když jsem pobýval v nacistickém táboře, přečetl jsem toho hodně o okultismu a naučil jsem se u sebe navozovat vyšší stavy vědomí. Charakter této transcendentální zkušenosti mne přivedl ke studiu Svatého grálu, k výzkumu historie Longinova kopí a k legendě o osudu světa, která se okolo kopí vytvořila.

Ravenscroft se vrátil na konci války do Londýna jako jiný člověk. Po nějakou dobu studoval v Nemocnici sv. Tomáše (St Thomas Hospital) a přitom pokračoval v práci na rozluštění tajemství Svatého grálu a kopí. Mezi knihy, jeť jej během pátrání nejvíce ovlivnily, se zařadilo Steinovo Deváté století a světové dějiny ve světle Svatého grálu, jeť jej inspirovalo k prvním podrobnějším úvahám o tom, kde se asi ona bájná číže, do níž byla zachycena Kristova krev, nachází. Pátrání jej zavedlo do Rosslynu v Midlothianu, kde si zřídila hřbitov

skupina templářů, kteří uprchli do Skotska. Dějepisec Chris Thornborrow nám tehdejší události ozřejmuje v článku Úvod do současných teorií o Svatém grálu (An Introduction to Current Theories about the Holy Grail):

Slavný hledač Grálu Trevor Ravenscroft v roce 1962 prohlásil, že ukončil dvacetileté pátrání v Rosslynské kapli. Podle Ravenscrofta se Grál nachází právě v této kapli, uvnitř Sloupu učedníků (Prentice Pillar). Hledači kapli často navštěvují. V jejím kamenném zdivu a oknech můžeme najít mnoho odkazů na Grál. Na sloup byly pouřity detektory kovu, jež v jeho středu odhalily skrytý předmět odpovídající velikosti. Lord Rosslyn nicméně neoblomně odmítá průzkum rentgenovými paprsky. Ravenscroft došel k přesvědčení, že tuto záhadu vyřešil, a tak svou pozornost obrátil ke druhé polovině své utkvělé myšlenky - k Longinovu kopí. Podle popisu událostí v knize Kopí osudu Ravenscroft vypátral londýnskou adresu dr. Steina a zůstal s ním v těsném spojení až do Steinovy smrti v roce 1957. Z Ravenscroftova životopisu uvedeného na obálce knihy se dozvídáme, že dvanáct let studoval historii pod vedením dr. Waltera Johannese Steina a že od roku 1945 prováděl v dané problematice rozsáhlý výzkum. Investigativní spisovatel Eric Wynants však ve svém článku z roku 1982 prohlašuje, že vedl se jmenovaným rozhovory, během nichž se Ravenscroft přiznal, že se s W. J. Steinem nikdy nesetkal a že s ním hovořil pouze prostřednictvím média.

Ravenscroft bohužel roku 1989 zemřel, a tak nelze zjistit, které tvrzení je vlastně pravdivé. Londýnský nakladatel Neville Armstrong, jenž vydal Kopí osudu ve svém nakladatelství s příznačným názvem Neville Spearman, měl z autora smíšené pocity. Pracoval s Ravenscroftem několik let na dokončování knihy. Ve své soukromě vydané autobiografii Vyrovnat se s budoucností (Catching up with the Future, 1999) o něm Armstrong říká, že to byl ten nejproblematictější a nejnevyspytatelnější autor, jakého kdy vydal.

Poté, co mu předem vyplatil zálohu 2000 liber, aby knihu napsal - Armstrong zdůrazňuje, že to v roce 1971 nebylo málo - Ravenscroft se beze stopy vypařil. Když jej konečně vypátrali v rybářském domku v Cornwallu, spisovatel tvrdil, že je na mizině, že nemá prostředky na jídlo ani pro sebe, ani pro ženu, a že dokonce nemůže ani poslat dítě do školy, nebo» nemá, za co by mu koupil boty a ošacení. Přitom se vůbec nezmínil o sumě, kterou obdržel za to, že napíše knihu. Armstrong pokračuje:

Nabídli jsme mu, že mu začneme vyplácet pravidelnou týdenní mzdu, dokud knihu nedokončí. Byl to vskutku poněkud potřeštěný, vyčnutý chlápek, který disponoval značnými esoterickými znalostmi, jež nedovedl zužitkovat. Příběh o kopí se nakonec stal bestsellerem a William Targ z nakladatelství Putnam ode mne koupil vydavatelská práva pro Ameriku za 50000 dolarů.

Neville Armstrong si rovněž vzpomíná, jak jej Ravenscroft zasvětil do kouření marihuany, jež se tento muž pravidelně oddával. Původ mnoha bizarnějších úletů fantazie v knize Kopí osudu lze docela dobře pochopit právě z osobní zkušenosti vydavatele.

Autor se v předmluvě ke zmíněné knize zachoval taktně a přiznal se, že Kopí osudu měl spíše napsat dr. Stein, nebo» vdova umožnila Trevoru Ravenscroftovi přístup ke všem informacím a dokumentům, jež Rakušan tak obtížně shromažďoval. Podle Ravenscrofta bylo zveřejnění těchto informací důležitě, proto že na dr. Steina vyvíjeli značný tlak, aby o obsahu pomlčel.

Tímto vnější tlakem se však v posledku nenechal ovlivnit, a to dokonce ani samotným Churchillem, který trval na tom, že se okultismus v nacistické straně nesmí v žádném případě zveřejňovat.

Nelze pochybovat o tom, že Trevor Ravenscroft využil Steinovy materiály k mnohem podrobnějšímu rozboru, než jaký provedl Max Caulfield, jenž na něj neměl tolik času - anebo to ani tak nezamýšlel. Především se to týkalo podrobností v souvislosti s existencí okultistů zodpovědných za Hitlerovo upnutí se ke kopí. Ravenscroft sice souhlasí, že mezi ty první patřil Guido von Liszt, ale mnohem zřetelněji poukazuje na další dva muže, Dietricha

Eckardta a prof. Karla Haushoffera. V tomto ohledu Ravenscroftovi opět nenáleží prvenství, nebo» tuto dvojici zmiňují již Francouzi Louis Pauwels a Jacques Bergier, autoři vysoce ceněného díla o okultních vědách, známého jako Jitro kouzelníků (1960).*70

Eckardt, zamračený plešatý muž s hustým černým knírem, je vnímán jako ‚duchovní zakladatel nacismu‘. Je jisté, že Hitlerovi posloužil jako zkušený rádce: Hitler o něm také píše v knize Mein Kampf jako o jednom z těch nejlepších, kteří zasvětili život probuzení našich lidí, a to svými spisy, myšlenkami a nakonec i skutky. Podle dr. Steina upozorňuje na jeho zlověstný charakter právě zmínka o probuzení a slova myšlenky a skutky.

Dietrich Eckardt se narodil v roce 1868 a v období před 1. světovou válkou se pokoušel vydělávat si na živobytí jako básník, dramatik a novinář. Podobně jako Hitler, i Eckardt sloužil během války v zákopech a byl tělce popálen yperitem. Aby mírnil bolesti, užíval morfiu a hojně dávky alkoholu. V roce 1919 se v pamfletu Srozumitelnou němčinou (Aufgut Deutsch) projevil jako radikální antisemita. Na vlastní náklady nechal vytisknout 25000 výtisků a rozeslal je všem lidem shodného smýšlení. Muži, jehož tak hluboce ovlivnil, se však nepodobal jen v tomto ohledu. Konrad Heiden píše v díle Vůdce (Der Führer, 1945):

Eckardt byl stejným typem vykořeněného nespokojence a stěží se o něm dalo mluvit jako o neposkvrněné duši. Již ve třicítce vedl v Berlíně život tuláka, i když sám sebe považoval za básníka. Sdílel s Hitlerem zkušenosti s bydlením v nesčetných zapadlých hotýlcích a se spaním na lavičkách v parku. Příčinou jeho nezdaru byly lidovské intriky, jež zabránily, aby se stal úspěšným dramatikem.

Oba muži se poprvé setkali v domě Richarda Wagnera v Bayreuthu a během dalších tří let - jak říká Heiden - začal Eckardt pracovat na duchovním utváření Adolfa Hitlera. Výuka probíhala na dvou úrovních: první se zabývala ‚tajnou naukou‘ a druhá ‚teorií propagandy‘.

Tajná nauka spočívala v okultním umění, v němž již Eckardt vynikl jako zkušený odborník a jako vůdčí osobnost společnosti Thule, jež měla za pomoci magie přivést árijskou rasu k vrcholu moci.*71 I on studoval legendu o Svatém grálu a Longinově kopí a věřil, že tyto předměty mohou sehrát klíčovou úlohu při konečném ovládnutí světa německým lidem. Když začali diskutovat o kopí a o jejich společné posedlosti relikviemi, nabádal Eckardt Hitlera k rozhodnému kroku dostat kopí z Vídně do právoplatného domova v Norimberku.

V roce 1923 se Eckardt stal jedním ze zakládajících členů nacionálně socialistické strany. Během několika měsíců nicméně v důsledku závislosti na morfiu a alkoholu zemřel - ještě dříve však předal svým následovníkům a přátelům poselství, z něhož vyzařuje jeho ego a prorocká vize věcí příštích:

Následujte Hitlera! Bude tančit, ale na hudbu, kterou jsem zkomponoval já. Zasvětil jsem jej do Tajné nauky. Otevřel jsem mu oči, aby viděl, a svěřil jsem mu prostředky, aby se spojil s Mocnostmi. Netruchlete pro mne, nebo» já ovlivním dějiny více než kterýkoli jiný Němec!

Tuto zlověstnou věštbu si vyslechl jeho nejbližší přítel, prof. Karl Haushoffer, když seděl u Eckardtova lože. Byl to drobný mužík, působící klamným dojmem dobrotivosti, s unavenými, přivřenými očima, rovněž nadaný nebývalými vědeckými schopnostmi. Byl druhým mužem, jenž Hitlera podporoval v zájmu o kopí, a legenda říká, že to byl on, kdo navrhl svastiku jako znak rodící se nacistické strany. Ravenscroft o něm píše:

Haushoffer, mistr máj nacistické strany, představoval ústřední postavu, která führera zasvětila do nauky popisující způsob, jakým v dějinném procesu působí mocnosti zla. Byl to on, kdo Hitlerovi poradil, aby převezl Kopí osudu z Vídně do Norimberku, nebo» tak bude jeho moc vyzařovat ze samotného srdce nacistického hnutí.

Onen drobný profesor se narodil v Bavorsku v roce 1869 a původně se rozhodl pro vojenskou dráhu, během níž mu jeho pronikavý intelekt a schopnost rychle se učit cizím jazykům dopomohly k rychlému postupu. Několik let pracoval pro německou zpravodajskou službu v Indii, na Dálném východě a v Japonsku, kde jej stále více fascinoval mysticismus.

Říká se, že v Japonsku jej uvedli do jakési tajné společnosti. Přisahal prý, že když ve svém mystickém poslání ařít Tajnou nauku sell'e, spáchá sebevraždu.

Na Východě také dospěl k přesvědčení, že germánská rasa pochází ze Střední Asie. Domníval se, že v zájmu zachování nadřazenosti německých „nadlidí“ (Herrenvolk) musí Říše expandovat na východ. Později ve svých spisech tuto teorii ilustroval mapkou se zakreslenou svastikou, jež se aří přes celou Evropu a dál.

Po návratu do Německa Haushoffer studoval na mnichovské univerzitě a doktorát získal po obhájení průkopnické dizertační práce z oboru politické geografie. Když však vypukla 1. světová válka, byl povolán na západní frontu. Osvědčil se jako vynikající stratég a jako člověk obdařený pozoruhodným darem, nebo» dokázal předvídat nadcházející události. Předem vytuail, k jakým politickým změnám dojde v zemích, o nichž nevěděl vůbec nic. Dovedl předpovědět hodinu nepřátelského útoku a dokonce i místo, kam dopadnou dělostřelecké granáty.

Po porážce Německa se Haushoffer vrátil na mnichovskou univerzitu, aby své názory vyučoval jako profesor geopolitiky. V roce 1921 založil revue Geopolitické rozhledy, která národu hlásala a»astný úsvit. Zde získal nového asistenta, Rudolfa Hesse, jenž později profesora povaloval nejen za mystika s velkými schopnostmi, ale i za tajného vůdce. Hess jej představil svému blízkému příteli, Adolfu Hitlerovi, který si ho pak zvolil za druhého muže Říše. Pauwels a Bergier poznamenávají:

Když selhal pokus o puč, byl Hitler uvězněn v Landshutu. Haushoffer, kterého tam uvedl Hess, navštěvuje Hitlera ka'dodenně, tráví u něho celé hodiny, rozvíjí své teorie a zdůrazňuje argumenty potřebné k převzetí politické moci. Když zůstává s Hessem o samotě, Hitler upravuje Haushofferovy teze (a Rosenbergovy plány) pro veřejnou propagandu a výsledek diktuje do knihy Mein Kampf.

Profesor il dostatečně dlouho, aby viděl, jak se Hitlerovi daří uskutečňovat plány s Německem - jednak se stal svědkem návratu Longinova kopí do Norimberku, a jednak toho, jak Hitler dosáhl rozáření Říše takovým způsobem a v takové míře, že to předčilo i jeho nejdívočejaí sny. Stal se ovaem i svědkem pádu Třetí říše. V roce 1946 Haushoffer skoncoval se životem, a to vlastní rukou -spáchal sebevraždu, jež je v jistých kruzích připisována přísaze, kterou složil před mnoha lety jako tajný zasvěcenec v Japonsku.

7. Rozpínající se svět svastiky od prof. Karla Haushoffera

Novinka o tom, že si Hitler po anexi Rakouska v březnu 1938 přivlastnil Longinovo kopí, byla Winstonovi Churchillovi oznámena v tajném memorandu dr. Waltera Sterna. Zpráva se především soustředila na okolnosti konfiskace říšských insignií a jejich odvozu zpět do Německa pod dohledem pečlivě vybraných strálců z jednotek SS. Stein se zmínil o tom, že se Hitler pokusil tuto akci ospravedlnit připomínkou výnosu císaře Zikmunda, že relikvie nesmí nikdy opustit půdu Vlasti.

Stein ohlásil, že vaechny předměty ze sbírky říšských insignií včetně kopí byly transportovány do Německa obrněným vlakem a že se budou vystavovat v srdci nacistického hnutí - v Norimberku. Za vhodné místo nacisté zvolili starobylý kostel sv. Kateřiny a objevily se jil' zprávy, že se lidé srocují po tisících, aby zhlédli poslední klenot na führerově trůně. Trevor Ravenscroft pak sepsal závěrečná slova této kapitoly životních osudů kopí:

Svět varoval pouze osamocený hlas Winstona Churchilla, který tvrdil, že se Hitlerovým vstupem do Vídně rozhodujícím způsobem změní poměry sil v Evropě a že se válka stane nevyhnutelnou. Díky dr. Walteru Steinovi a vaem jeho údajům o Hitlerově fascinaci legendou o osudu světa, jež se pojila s říšským kopím v Hofourgu, Winston Churchill mohl nyní nahlédnout zřetelněji do plánů nacistického vůdce na ovládnutí světa.

Ve chvíli, kdy si ministerský předseda podrobně přečetl, jak nepřítele konečně získání relikvie nadchlo, daly se snadno uhadnout myšlenky honící se Churchillovi hlavou. Předseda vlády v hloubi duše tužil, že se Evropa dočká míru teprve tehdy, až Hitler ztratí kopí ze svého dosahu...

8. Rozhodující okamžik osudu

Zlověstný hukot tuctů bombardérů Královských vzdušných sil (Royal Air Force) se ozýval již několik minut. Pak se na obloze nad starobylými norimberskými hradbami objevily hrozivé obrysy letounů, zalitých měsíčním svitem. Místní lidé takový pohled a zvuk neznali, a tak mnozí vstali z postele a šli se podívat na ztemnělé nebe. Do překvapení se záhy vmísily obavy - nebo» i když se v rádiu opakovaně tvrdilo, že německá města nelze dobýt, ačkoli se i ačptanda o tom, jak údajně poražení Britové vysílají nová a nová letadla, která mají jejich otcinu bombardovat. Povídko se, že každým dnem pronikají hlouběji a hlouběji k srdci Říše.

V noci z 28. na 29. srpna 1942 se klepy staly skutečností. Na "duchovní domov nacismu", jak Hitler a jeho stoupenci s oblibou nazývali Norimberk, se snesly vysoce účinné bomby a zápalné pumy. Tento nálet - první z celkového počtu, jenž nakonec dosáhl osmatřiceti - se zaměřil především na ušetření políčku dosavadní führerově prestiži a na naznačení hrozby pro Longinovo kopí, které sem převezli před čtyřmi lety z Vídně a které se považovalo za symbol Hitlerova triumfu a dotvrzovalo führerovi statut muže osudu.

Téměř deset let se město Norimberk velmi úzce pojilo s nacistickou stranou. Protože se odkazovalo na některá významná období německých dějin, především na někdejší německou říši, cítili se s ním členové hnutí vlastenecky svázáni. Masové sjezdy mu vysloužily přídomek „město sjezdů“, takže se Norimberk v popularitě vyrovnal Mnichovu, „hlavnímu městu Strany“, a Berlínu, „hlavnímu městu Říše“. V září roku 1933 se v Norimberku konal první kongres nacistické strany. V následujících letech pohlcovala smysly každého, kdo město navštívil, směs řečnické propagandy, vojenské hudby, přehlídek a tisíců vlajek se svastikou. Za starými hradbami se shromáždil až milion členů strany, nebo» zde měli možnost zhlédnout geomanticky rozvržený stadion v římském stylu Tannenberk, vytvořený podle zvláštních führerových pokynů tak, aby se podobal pergamonskému Diovu oltáři v západním Turecku (Pergamon = Bergama). Rozlehlým auditoriem obvykle kráčely husím pochodem nekonečné zástupy mužů v hnědých košilích, úderné jednotky SS, dělnické sbory, příslušníci Hitlerjugend a zástupci armády, námořnictva a vzdušných sil, všichni odhodláni demonstrovat sílu Tisícileté říše.

Přehlídky trvaly až osm hodin a sloužily dvojímu účelu. Jednak plnily zastrávací funkci a odrazovaly případnou opozici v rámci Německa i zahraničí. Jak však někteří poukazují, druhým jejich smyslem bylo vybuzení velmi vysoké hladiny psychoenergie, kterou Hitler prostřednictvím vlastních okultních znalostí využíval k tomu, aby s národem obratně manipuloval a držel ho ve své moci jako v ocelovém sevření. Nikdy dříve se nikdo nesetkal s tak impozantními akcemi založenými na rituální magii v měřítku, jež nahánělo hrůzu.

Na sjezdech se rovněž připomínala památka nacistů, kteří zemřeli ve jménu společného cíle, zapalovaly se posvátné ohně a shromážděný dav přitom držel minutu ticha. Když přes stadion kráčel Hitler, poklonily se mu vlajky i meče. Podle legendy si Hitler na jedno takové setkání přinesl hrot Longinova kopí - tak, jak to v okamžicích největšího triumfu činili i mnozí předcházející vlastníci kopí. Nezachovala se však žádná fotografie či dokumentace, která by toto tvrzení doložila.

Nejnámějším z nacistických kongresů se patrně stal sjezd z roku 1935, na němž Hitler vydal výnos namířený proti německým Židům, jímž jim vytvořil ze života hotové peklo. Nacisté zbavili Židy občanských práv a znemožnili jim vykonávat důležitější povolání. Z již existujícího zákazu sňatku či pohlavního styku mezi Židy a Árijci učinili zákon. Ještě

okázalejší sjezd se konal v Norimberku v roce 1937, na němž se nehybnému a ztichlému davu četla jména čtyř stovek mrtvých nacistů. Tato akce předznamenala válku, jež měla brzy zachvátit celou Evropu.

Norimberk se však nestal pouze svatyní nacismu. Vládcí Německa připojili k jedinečným dějinným tradicím města prvky, jimiž z něj vybudovali i velké průmyslové středisko - a to v důvěře, že geografická poloha na východě země v Bavorsku Norimberk zcela ochrání před případným útokem nepřítele.

Skvostný hrad uprostřed města, jenž jistým způsobem symbolizoval onen dvojí charakter moci, byl vystavěn v roce 1050. Během středověku vyrostl okolo hradu a podél břehů Regnitzu shluk význačných budov a nádherných kostelů, jejichž prostřednictvím město získalo pověst důležitého obchodního a kulturního centra. V 16. století se Norimberk stal srdcem německé renesance - proslul jako rodiště Albrechta Dürera, Hanse Sachse, Petera Vischera a Michaela Wolgemuta, jako místo, kde se scházeli mistři pěvci, i jako středisko tisku a výroby prvních kapesních hodinek.

Postavení Norimberka však po třicetileté válce upadalo. V důsledku konfliktu, především vyhladovění, zde zemřelo téměř 40 000 občanů. Další fáze rozvoje města se započala teprve roku 1806 - a to zásluhou Napoleona, jenž pochopitelně o legendárním svatém kopí věděl vaechno. Když v roce 1806 porazil Prusy a Rakusy, odměnil své bavorské spojence městy Bamberkem, Würzburgem, Ansbachem a Norimberkem. Kdysi tak důležité, hradbami obehnané město získalo pouze oblastní význam.

Za přisun nového bohatství město vděčilo nástupu průmyslové revoluce. Roku 1835 se zprovoznila první parní železnice, která spojovala Norimberk a Fürth. Krátce nato bylo otevřeno Německé národní muzeum, v němž se shromažďovaly sbírky artefaktů dokumentujících národní velikost. Během 19. století si město rovněž oblíbili ti, kteří propagovali pangermanistické myšlenky, a milovníci domácí kultury - reprezentované např. libretem k Wagnerově opeře Mistři pěvci norimberští, složené na počest města. O sto let později se dostali na řadu nacisté, kterým se vyznáním zla a zneulítím průmyslového dědictví ve prospěch vojenských ambic podařilo pověst města zhanobit. Průkopnická parní železnice se stala ústředním bodem rozsáhlé železniční sítě. Podél tratí vyrostly rozmanité velké továrny, mezi něž patřily elektrické závody Siemens-Schuckert či výrobce strojního vybavení M.A.N. Od té doby až do roku 1945 Norimberk zajišťoval zhruba polovinu německé produkce letadlových, ponorkových a tankových motorů.

Hitler se zasloužil o proměnu kulturního skvostu ve vojenskou mašinérii téměř naráz. Zavínil i to, že se po mnoha letech stalo starobylé a krásné město legitimním terčem nepřátelského útoku.

V únoru roku 1942 vydává Churchillovo ministerstvo války pro velení bombardérů Královských vzdušných sil (RAF) v Londýně zvláštní směrnici. Ukládá se v ní, že pro příště bude hlavním úkolem všech nočních operací nad Německem zaměřit se na morálku civilního obyvatelstva, zvláště dělníků pracujících v průmyslu.

Pro splnění úkolu byl jmenován nový vrchní maršál RAF, Sir Arthur Harris. Starší noční bombardéry, whitley, hampdeny a manchestery, které zatím mělo velitelství k dispozici, se postupně vyřazovaly a nahradily je lancastery, halifaxy, wellingtony a hamdeny, schopné unést těžší bomby. Nová letadla měla i výhodu vylepšeného navigačního radarového systému navádějícího bombardéry na cíl. Byl mnohem přesnější a schopný zaměřit cíle do vzdálenosti až 400 mil od anglických hranic a z výšky téměř 7 000 metrů.

Důsledky nových opatření měli jako první pocítit obyvatelé Porúří, Porýní a severního Německa. Harris navíc rozhodl, že se bombardovací útoky hromadně zaměří na jediný cíl a že se důležitou součástí výzbroje každého letadla stanou zápalné pumy. Přesnější navigace a zaměření umožnilo královským navigátorům a pilotům shazovat bomby tak, aby docílili

mnohem větších škod - v plamenech se ocitaly rozsáhlé plochy měst a významně se zvýšil i počet zničených a vážně poškozených budov.

Na jaře roku 1942 se velitelství bombardérů vydařily úspěšné nálety na Essen, sídlo mamutích Kruppových zbrojovek, Cologne a Brémy. Přes nejvyšší úsilí německé obrany o rušení britských navigačních přístrojů a o sestřelení bombardérů však velitelství potvrdilo účinnost nového vybavení a z ‚bombometčíka‘ Harrise se stal rázem národní hrdina. Dne 17. srpna téhož roku Britové vytvořili proslulou eskadru Pathfinder (Pathfinder Force),*72 sestavenou ze čtyř letek, z nichž každou vybavili čtyřtisíci liberními bombami, jež si vysloužily nezvyklou přezdívku ‚ruřovní jelimánci‘ (Pink Pansies).

Dne 28. srpna se během čtvrté mise Pathfinderu sneslo na Norimberk z noční oblohy těžké krupobití těchto smrtících bomb, posílených navíc dvousetpadesáti liberními zápalnými pumami. Tři předcházející nálety - na Flensburg u Baltského moře, Frankfurt a Kassel - znesnadňovala špatná viditelnost. Posádka 159 wellingtonů a hamdenů však během letu nad bavorskou rovinou využívala úplňku, takže když se blížila k Norimberku, jeho nezaměnitelné hradby nemohla přehlédnout.

Zatímco si obyvatelé protírali rozespale oči, spustila protiletadlová obrana ve městě a jeho okolí strašlivou palbu. Pozdější zprávy udávají, že sice sestřelila celkem třináct bombardérů, ale nejméně padesáti letounům se podařilo úspěšně shodit náklad. Zbytek eskadry ještě vypustil vysoce účinné bomby a zápalné pumy na město Erlangen, zhruba deset mil odtud.

Největší škody způsobil nálet poblíž centra Norimberku, v okolí starobylé koncertní síně kostela sv. Kateřiny. Ve středověku si zde notovali své ‚bojové písně‘ mistři pěvci norimberští a snad právě z toho důvodu a také proto, že se poklady s městem spojovaly již tradičně, Hitler budovu považoval za ideální místo pro expozici říšských insignií.

Budova byla postavena ve 13. století a původně sloužila jako klášter. V této etapě války ji však mnozí návštěvníci považovali spíše za muzeum nacistických trofejí než za svatostánek klasické německé hudby. Stěny pod vysokým klenutým stropem lemovaly v hustých řadách vitríny všech tvarů a velikostí.

Krátce po půlnoci se na Norimberk začaly snášet bomby z letounů RAF. Na několika místech kostela byla narušena střecha, do ztemnělé síně se vysypala omítka, zřícené trámy roztrhaly sklo ve vitrínách a rozbily i tu, která uchovávala svaté kopí. Drahocennou relikvii zachránilo před zkázou jen to, že žádná z vysoce účinných bomb a zápalných pum vlastně budovu nezasáhla přímo.

Mezi hrstkou badatelů zajímajících se o legendu svatého kopí se dosud říká, že jeden z pilotů dostal během kritické noci nad Norimberkem konkrétní rozkaz svrhnout bomby na kostel sv. Kateřiny. Vědělo se totiž, že Longinovo kopí je tam vystaveno a že by jeho ztráta mohla podkopat Hitlerovu víru ve vlastní osud. Říká se, že rozkaz vydal Churchill osobně - žádný písemný doklad to však nepotvrzuje.

Zastánci této teorie prohlašují, že onen pilot z letky Pathfinder byl věřící, a nebyl tudíž schopen bombardovat kostel. Místo toho shodil smrtonosný náklad ve chvíli, kdy spatřil říšský hrad. Bomby dopadly v okolí řeky a poškodily střechu síně jen náhodou. I když může jít jen o pověst - a nejspíše opravdu jde jen o pouhou smyšlenku - hrad se významně uplatnil během následující epizody osudu svatého kopí.

Ve verzi legendy sepsané Maxem Caulfieldem se říká, že Hitler kráčel ve slápnutých dřívějích vlastníků kopí a v prvních fázích 2. světové války se od relikvie neodloučil. Když zpočátku slavil jedno vítězství za druhým, považoval vývoj událostí za dobrý důvod, aby moci kopí důvěřoval. Ve druhé polovině badání však irský autor došel k závěru, že později se führerův postoj dramaticky změnil, což se po několika nezdařených pokusech o ovládnutí světa zdá pochopitelné. Caulfield píše:

Něco z té pochmurné meditativní síly vyzařující z aureoly kopí vyvedlo ono výbušné monstrum z rovnováhy. Důvodem mohlo být to, že Hitler ať příliš zabředl do temnot bezbožnosti. Dějinnou skutečností zůstává, že vůdce se od relikvie odloučil, nebo» nařídil, aby kopí uložili k nacistickým válečným pokladům v Norimberku. Vypravil obrněný vlak a relikvii v něm střelila speciální jednotka SS. Kopí se však nedalo z pánova života jen tak snadno vymazat. I když bylo pryč a führer mu již nevěnoval pozornost, v krizových okamžicích se k němu v myšlenkách musel vracet.

Co se po bombardování 29. srpna 1942 s kopím vlastně stalo? Můžeme to vystopovat podle informací, které shromáždil Max Caulfield a které později potvrdili Trevor Ravenscroft i jiní, včetně Francise Kinga a J. H. Brennana.

Když se Hitler rozhodl, že se kopí a ostatní předměty z říšských insignií převezou do Norimberka, vybral si ty nejdéle sloužící a nejhrolivější příslušníky nacistické strany, aby si úkol vzali na starost a ručili za cennosti vlastním životem. Tuto čest získal jako odměnu za léta věrnosti Willi Liebel, podsaditý, temně vyhlížející muž narozený v Norimberku, jenž vstoupil do nacionálně socialistické strany krátce po jejím založení. Hitler mu daroval původní rukopis vlastního proslovu Norimberské zákony a v roce 1939 jej dokonce podpořil při zvolení vrchním radním (Oberbürgermeister) města. Od té doby se Liebel na nic neptal a byl führerovi bezmezně oddán.

Ráno po náletu RAF na město se vrchní radní Liebel nezajímal o muže, ženy či o děti, které byly během bombardování zabity či zraněny, dokonce se ani nestaral o zničené nemovitosti v jádru města, ale ujal»oval se, zda je Hitlerův poklad v pořádku. Když spatřil poničenou střechu kostela, přikázal zachránit kopí a ostatní poklady a okamžitě je dopravit do bezpečí. Liebel se totiž velice obával Hitlerova hněvu, kdyby se s těmito předměty něco stalo. Protoje nechal zapečetit do velké bedny a odnést do nedaleké Kohnovy banky, jež stála v Královské ulici (Konigstrasse) č. 26. Zde nechal bednu uschovat do nejhlubšího sklepení a řediteli banky přikázal, aby dohlédl na to, že bednu neotevře nikdo kromě vrchního radního osobně.

Hrot kopí zůstal ve sklepech banky ať do příštího jara, kdy došlo k další klíčové události 2. světové války, která Hitlera opět přiměla změnit postoj - k porážce Němců u Stalingradu v únoru 1943. Führer se musel poprvé smířit s myšlenkou, že vojáci mocné Třetí říše nemusejí být neporazitelní. Hrozilo, že Rusové přejdou na východní frontě do protiútoků, zatímco britská a spojenecká letadla již buřila do dveří na západní hranici. Pro všechny vůdcovy plány se stala nejpřednějším problémem otázka bezpečnosti Říše.

Přes všechno, co toho jara zaměstnávalo jeho pozornost, Hitler na kopí nezapomněl. V dubnu roku 1943 rozhodl, že se pro říšské insignie musí nalézt nová úschovna. Je možné se jen dohadovat, zda se hlavní pohnutkou stalo jméno banky - Kohnova banka - je však jisté, že Heinrich Himmler, vrchní velitel jednotek SS, dostal rozkaz, aby se spojil s Liebelem a hledal pro Reichskleinodien bezpečný úkryt.

Písemné zprávy dokládají, že vrchní radní navrhl několik možných míst v Norimberku a jeho okolí. Jedno z nich však Hitlerovi připadalo přijatelnější než všechna ostatní - rozhodně ho považoval za vhodné. Nacházelo se v tunelu asi 300 metrů pod úrovní norimberského hradu, v pevnosti přebudované a rozšířené jeho oblíbeným hrdinou Fridrichem I. Barbarossou. Podle legendy převezli Longinovo kopí právě sem, když se relikvii pokoušeli v roce 1796 skrýt před vpádem Francouzů, aby nepadla do rukou Napoleonovi.

Během dějin byl norimberský hrad tradičně chápán jako jeden z nejdůležitějších objektů německé říše. Od roku 1050 ať do roku 1571 v něm sídlili všichni římskoněmečtí císaři a v různých dobách nechali přistavovat další části ke stávajícím třem hlavním sekcím, jimiž jsou norimberský císařský hrad (Kaiserburg in Nürnberg) na západní straně, hrad purkrabího (Burggrafenburg či Burggrafenveste) ve střední části a městský hrad (Stadtburg) na východní straně. Kamenné hradby se ašestačtyřiceti opevněnými věžemi a vodním příkopem střelily město před případným drancováním. V opevnění vyniká ‚věž úzkosti‘ (Heidenturm) s

mučírnu, kde se odehrály některé z nejtemnějších okamžiků historie hradu. Tam se také nacházela ona ‚lezná panna‘, ořesně krutý nástroj, jež učinil nesmrtelným Bram Stoker ve své norimberské povídce The Squaw, stejně krvežíznivě jako jeho klasický románový horor Dracula.

8. Nákres zlomeného kopí z knihy Říšské insignie ve Falci (Reichskleinodien in der Pfalz, 1942)

Norimberský hrad je vystavěn na pískovcích. Podle historických záznamů, jež sahají do 14. století, jsou útroby kopce pod ním proapikované jeskynními dómy a chodbami. Podzemní prostory se rozkládají na ploše 25 000 metrů čtverečních, a i když se někdy tvrdí opak, nejedná se o přírodní jeskyně, ale o systémy, jež byly pracně vykopány do skalního podloží. Protože v nich panuje trvale nízká teplota, ukázaly se vhodné pro ukládání nejrůznějších věcí, pivem počínaje a cennými uměleckými předměty konče. Díky větracím aachtám vyhloubeným před stovkami let bylo možné ukrýt kopí a ostatní posvátné relikvie bez průtahů a za účasti co nejmenšího počtu lidí.

Jakmile zvolili vhodný tunel, Liebel si vybral dva nejdůvěryhodnější pomocníky, aby přenesli drahocenný náklad: Heinze Schmeissnera, jednoho ze stavebních odborníků z městské rady, a dr. Konráda Freise, specialistu na obranu před leteckými útoky. Chodba ústila přímo do Horní kovářské ulice (Obere Schmiedgasse), úzké skupiny malebných domků na pozadí tyčícího se pahorku, na němž stál hrad. Vhodně maskované průčelí, za nímž se skrývaly ocelové dveře uzavírající vstup do tunelu, poskytovala vrata do garáže sousedící s domem s lomenicemi ze 17. století.

Pod osobním pečlivým dohledem nechal Liebel tunel prodloužit na 300 metrů a průchod rozšířit. Na jeho konci nechal instalovat vzduchotechnické zařízení, aby drahocenné artefakty nepoškodila vlhkost. Po dokončení prací obdrželi Schmeissner i Freis klíč od dveří a kódovací zařízení, jež zaručovalo, že vchod mohou otevřít pouze pokud budou při otvírání přítomni oba. Duplikáty obou klíčů a zařízení vlastnil jen vrchní radní.

Stejně opatrně Liebel jednal při převážení kopí z Kohnovy banky do nového úkrytu. Akce proběhla pozdě v noci a řidič nákladního vozu, na němž byl zapečetěný kontejner naložen, dostal rozkaz, aby se do Horní kovářské ulice vydal oklikou, takže ředitel banky, jenž musel být při nakládání přítomen, nemohl odhadnout, kam vůz odjel. Schmeissnerovi a Freisovi se Liebel ani slovem nezmínil o tom, jaký význam relikvie pro Führera má.

Longinovo kopí zůstalo v tunelu bezpečně uloženo až do 13. října 1944, kdy bombardéry provedly další ničující nálet na Norimberk, který doslova vyhodil tajnou skrýši do povětří. RAF tehdy podnikly na město nejmohutnější útok a zanechaly celé čtvrtě v doutnajících rozvalinách. Množství bomb opět dopadlo v okolí místa, kde se uchovávalo kopí, a několik domů v Horní kovářské ulici dostalo přímý zásah.

Po rozednění obdržel Willi Liebel zprávy o tom, kam bomby a zápalné pumy dopadly. Ve chvíli, kdy četl o zkáze v Obere Schmiedgasse, se mu prudce rozbuřilo srdce. Na závěrečné hlášení nečekal, pospíchal si do starobylé uličky a nejhorší obavy se mu vzápětí potvrdily. Nevinně vyhlížející vrata do garáže výbuch rozmetal a vřem očím na odiv odhalil tajné ocelové dveře!

Liebel okamžitě povolal do uličky dělníky. Jenže jeho očividná snaha napravit škody v lokalitě, jež ve srovnání se skutečným masakrem ve městě jen stěží volala po naléhavé záchraně, záhy rozvířila klepy o ocelových dveřích a pokladech, takže v důsledku odhalila to, co tak dlouho zůstávalo utajeno. Jakmile se o katastrofě dozvěděl Berlín, prakticky okamžitě přišlo nařízení, že je třeba nalézt jiný úkryt.

Bylo zřejmé, že v tak nebezpečné fázi války se na převezení relikvií z Norimberka nedalo ani pomyslet, a proto se začala hledat nová skrýš přímo ve městě. Zdálo se, že tomuto účelu nejlépe vyhovuje a nejmenší podezření vzbuzuje místo, jež Liebel prozíravě navrhoval již dříve - sklepení arkoly na Náměstí praporů (Panter Platz), do něhož ústila i Horní kovářská ulice. Okola stála na stejných pískovcích jako hrad a z jejího sklepení se tajnými dveřmi vcházelo do labyrintu chodeb a jeskyní.

Pečlivě vybrali výklenek ve stropu chodby, dostatečně velký na to, aby pojmul říšské insignie. Kopí i ostatní relikvie pak opět zapečetili - tentokrát do několika měděných kontejnerů - a pod Liebelovým, Schmeisserovým a Freisovým dohledem je do otvoru zabetonovali. Oba asistenti nikdy nezapomněli na to ráno v úzkém sklepení pod Panier Platz a na úzkost a únavu vrchního radního, který jindy vystupoval vždy povýšeně a hrubě.

Po ukrytí relikvií pod norimberskou základní arkolu se daly události 2. světové války a dějin kopí rychle do pohybu. Na jaře roku 1945 spojenci a Rusové dobyli zpět většinu území Hitlerovy tisícileté říše a překročili již hranice německé vlasti. Koncem března se zdecimovaní norimberští občané pokoušeli strážníkům sdělit informaci, že se americké tankové a pěší jednotky přehnaly přes Frankfurt, že právě dorazily do Gemünden, pouhých pětasedmdesát mil odtud, a že si zjevně za svůj cíl zvolily jejich město. Chystal se útočník na to, že poprvé v dějinách pokolí pověstné hradby města?

Obyvatelstvo „duchovního střediska nacismu“ nemuselo na odpověď čekat dlouho. Historické záznamy dokládají, že bitva o Norimberk vypukla 16. dubna, kdy k městu dorazila 7. americká armáda, rozhodnutá prolomit to, čemu se nyní říká poslední frontová linie německého odporu na západě, a obchvatem obklíčila Norimberk. Na obranu města se postavilo dvaadvacet dělostřeleckých brigád a sto tanků z Pancéřové divize.

Hitler zaslal obklíčenému veliteli města, gauleiterovi Karlovi Holzovi, rozkaz zoufale apelující na vlastenecké cítění vojáků: „Braňte Norimberk do poslední kapky krve! Zda se více bát o drahocenné kopí či o bezpečí vlastního lidu, to se nikdy nedozvíme, ale výzva vyvolala pozoruhodný ohlas u jednotek a v posledku i u obyvatel města. Vzduchem Američanům tak, že se střetnutí proměnilo v jednu z nejdivočejších bitev 2. světové války.“

Zatímco spojenecká letadla bombardovala Norimberk ze vzduchu, dělostřelectvo obklíčilo hradby a zasypávalo město neutuchající soustředěnou palbou ze všech stran. Jakmile 7. armáda vnikla do města, začala dobývat ulici za ulicí. Plánek bojů ukazuje, že k nejtěžším střetnutím došlo v okolí sjezdového paláce, kde se nacismus zrodil. Speciální oddíly SS ho fanaticky bránily. Vítězství si vyhlásilo devět útoků zkušené 45. americké divize „hromových ptáků“ (Thunderbird Division), která za to zaplatila vysokou daň na životech.

Pět dnů po začátku bojů se Norimberk ocitl téměř celý v troskách - Norimberk podlehl poprvé po devíti stoletích trvání města. Dne 20. dubna se nad Náměstím Adolfa Hitlera vztýčila americká vlajka. Pro obyvatele, kteří přežili, noční mra skončila. Pro Hitlera, jenž o 250 mil dál v Berlíně zdvihal sklenku s šampaňským, aby oslavil své šestapadesáté narozeniny, nastaly válčné časy.

Max Caulfield zdůrazňuje, že führer na Longinovo kopí nikdy nezapomněl, i když se musel zabývat důležitějšími záležitostmi. Ve chvíli, kdy musel čelit nevyhnutelnému rozhodnutí, přispěl k dlouhé a spletité historii kopí takto:

Těsně před smrtí Adolf Hitler nařídil zachránit kopí osudu. Tři týdny po zániku Říše plánoval, že nacistická strana přejde do ilegality a dočká se svého příštího vzkříšení. Vrchnímu radnímu v Norimberku poslal přímý osobní rozkaz: „Zakopejte kopí v tajnosti!“ Kalkuloval s tím, že kopí opět spatří světlo světa při jeho triumfálním návratu k moci, o němž již uvažoval. Hitler Neporazitelný si žádnou jinou možnost ani nepředstavoval.

Vrchní radní města Hitlerovo přání splnil a nechal posvátné kopí uložít do hluboké jámy pod starobyklým hradem. Zatímco americké jednotky obsazovaly město, führer spáchal

sebevraždy. Tajemství úkrytu kopí mohlo zemřít spolu s ním. Kuriózní skutečností zůstává, že se tak nestalo.

Slovo ‚kuriózní‘ se velice dobře hodí k popisu toho, k čemu doopravdy došlo - existuje totiž hned několik verzí tehdejších událostí.

Podle Caulfieldova podání trápil osud kopí jistého nejmenovaného představitele městské rady, muže výrazně nábožensky založeného. Obával se důsledků, které by pro křesťanský svět znamenala ztráta jedné z nejposvátnějších relikvií. Proto se rozhodl, že místo uložení prozradí americkému veliteli města. Během několika hodin vládní pracovní skupina kopí vykopala a předala ho velícímu důstojníkovi. Caulfield pokračuje:

Velící důstojník CO. byl drsný voják, jenž zažil již četné těžké boje. Jeho válkou unavené oči spatřily na stolní desce nesrozumitelnou, poněkud patetickou památku, která na něho hluboce zapůsobila. Podvědomě ucítil zvláštní příval síly. Stal se novým vlastníkem - i když dočasným - kopí osudu! Když jej Němec vedl k úkrytu, vyprávěl mu legendu o neporazitelnosti. "Odneste to!" řekl. "Postavte stráž a hlídejte tu věc - ve dne v noci!"

V tom okamžiku se Adolf Hitler, ukrytý v bunkru pod válkou zničeným Berlínem, vzdal plánů na útěk. Z jakéhosi důvodu náhle změnil úmysly. Šlo jen o shodu okolností? Pár hodin poté, co přestal vlastnit kopí neporazitelnosti, stiskl spoušť a ukončil svůj život.

Jak ukázal pozdější výzkum, barvitý závěr, kterým Max Caulfield jistě přivábil čtenáře, nepostrádal přesnost. Vrchní radní Willi Liebel opravdu spáchal sebevraždu. Kopí skutečně objevily americké okupační jednotky. Jen tvrzení, že Hitler si vzal život v okamžiku, kdy ztratil kopí, zůstává pouhou spekulací.

První vyšetřování, jež Američané provedli při pátrání po Willim Liebelovi, ukázalo, že kdysi tak zásadový občanský vůdce nebyl v Norimberku spatřen od 16. dubna, tj. již od začátku amerického útoku. Později sestavená skupina civilistů pomáhajících pohřbívat mrtvé, která vyklízela Palmenhof, místní velitelství SS na Jacobsplatz, našla ve sklepě tělo s jedinou kulkou v hlavě. Podle prstenu s vyrytými iniciálami W.L. na ruce mrtvolky a podle svědectví člena skupiny, jenž Liebela znal, se prokázalo, že šlo skutečně o vrchního radního.

Jedním z nacistů, jež Američané během dobývání města zajali, se také stal plukovník Karl Wolf, velitel jednotek SS. U výslechu připustil, že Liebel přijel 19. dubna na Palmenhof, aby si promluvil o budoucím osudu obleženého města. Byl prý připraven bojovat, ale nechtěl, aby jej dostali živého. Pak Liebel odešel a nedlouho poté Wolf zaslechl zvuk výstřelu, rozběhl se do sklepení a našel tam svého návštěvníka mrtvého na podlaze. Revolver ležel vedle něho.

Zdálo se - říká Caulfield - že se smrtí radního zmizela i poslední naděje na objevení kopí. Američanům se sice podařilo vypátrat muže, jenž na radnici pracoval jako Liebelův tajemník, ale nic bližšího tím nezjistili. Jmenoval se Albert Dreykorn a byl to drobný, vyděšený muž, jenž tvrdil, že tajné dokumenty vrchního radního vztahující se k říšským insigniím se zničily během náletu 2. ledna

1945. Další složku, která obsahovala některé doplňky, nařídil Liebel spálit o dva měsíce později.

Objevení ztraceného pokladu si vyřadovalo zásah četstěny a odpovědné vyšetřování vynalézavého vojáka z Kalifornie, nadporučíka Waltera Horna, jenž se v civilním životě zabýval dějinami výtvarného umění. Horna převedli ke speciální jednotce Americké vojenské zpravodajské služby (US Army Intelligence Service), založené na jaře 1945 a poněkud eufemisticky pojmenované Památky, výtvarné umění a archívy (Monuments, Fine Arts and Archives, MFAA). Velení svěřili kapitánu Walteru Thompsonovi a jednotka dostala za úkol vystopovat všechny cenné předměty, které nacisté během válečných let uloupili.

Rozhodující roli při řešení záhady opět sehrály akody způsobené bombardováním. Dne 30. dubna - což se shodovalo s datem Hitlerovy berlínské sebevraždy opravdu jen náhodou - pročesávala jedna americká vojenská jednotka zřícené budovy a hromady trosek v Horní kovářské ulici. Pozornost vojáků zaujaly ocelové dveře za domem s lomenicemi, opět

odhalené výbuchem bomby. Muži na první pohled pochopili, že dveřmi se dá projít pod hrad - nyní sídlo velitelství 7. americké armády. Podle všech vnějších známek také poznali, že dveře se pouštěly poměrně nedávno - nebylo však okamžitě jasné, zda vedou do prostor, kde se skrývali nacisté či jejich uloupené poklady.

Objev oznámili plukovníkovi Charlesi H. Andrewsovi, vojenskému guvernérovi Norimberka. Plukovník musel vyřešit otázku, zda nechá dveře vyhodit do povětří a ohrozí tak to, co se za nimi skrývá, a» je to cokoli, anebo zda se pokusí najít způsob, jak dveře odemknout. Vybral si druhou možnost a přivolal na pomoc zpravodajskou službu.

Případ svěřili nadporučíku Hornovi, jenž již byl o aktivitách Williho Liebela dobře informován. Američan měl štěstí, že Heinz Schmeissner i dr. Konrád Freis bitvu o Norimberk přežili a zdržovali se stále ve městě. Jejich důvěrné znalosti městského života ve válečných letech samozřejmě stály za to, aby o nich vypovídali. Tito dva muži znali společné tajemství nezbytné k otevření tunelu a nijak neváhali kódovací systém nadporučíku Hornovi prozradit. Oba samozřejmě také věděli, že cennosti, jimiž byl jejich bývalý představený tak posedlý, tam již nejsou a že byly převezeny do nové skrýše na Panier Platz. Nikdo z nich to však nadporučíku Hornovi neřekl.

Dne 5. května Schmeissner a Freis otevřeli pomocí klíčů a kódovacích čísel dveře do tunelu. Přítomen byl i plukovník Andrews, kapitán Thompson, nadporučík Horn a hlouček vojenských pozorovatelů. Ohromenou skupinku odměnil královský pohled na nacistický lup: klenoty, obrazy, relikvie i starožitnosti nevyčísitelné hodnoty. Horn však záhy zjistil, že po řádkách insigniích tam není ani stopa.

I když oba němečtí představitelé města vypadali, jako by je množství pokladů v tunelu udivilo stejně jako všechny ostatní, tajemství kopí osudu si nechali pro sebe. Nadporučík Horn však dvojici pozoroval a především podle vyhybavého chování dr. Freise vycítil, že oba vědí víc.

Američan tudíž po dalším třech měsících Schmeissnera a Freise vytrvale vyslyšel a neúnavně hledal mezery v jejich výpovědích. Podnikl rovněž několik cest po válkou zdevastovaném Německu, pátral po záchytných bodech a sledoval množství zcela nezvyklých historek v naději, že se mu podaří záhadu rozluštit.

Mezi tyto příběhy patřily i povídky o tom, že poklad je ukrytý na dně jezera Zeli v Rakousku. Objevilo se ještě pozoruhodnější tvrzení: stopy byly prý pečlivě zamaskovány tak, aby se zdálo, že hrot kopí byl spolu s ostatními relikviemi odvezen do jiné části Německa, je možné, že až za hranice - a snad až na konec světa... do Antarktidy!

9. Záhada v Antarktidě

Do hloubky vymrzlá antarktická pláň známá jako Země královny Maud (Dronning Maud Laná či Queen Maud Land) proslula jako krajina s většinou plochou neprobádaných oblastí, 'terra incognita', než celý zbytek kontinentu. Rozkládá se mezi 20° západní a 45° východní délky a připomíná rozlehlou ledovou pouštinu. Zdvihá se z ní několik pohoří a zařezává se do ní množství hlubokých trhlin, kam ještě lidská noha nevkročila. Podle slavného polárního badatele Ernesta Shackletona je to svět, který člověku skýtá jednu z posledních velkých poutí, jež mu zbývají - a od doby, kdy tato slova před více než stoletím napsal, se změnilo jen velmi málo.

Není těžké pochopit důvody, proč se Země královny Maud považuje za jednu z nejméně dostupných oblastí Antarktidy, jež je sama o sobě tím nejchladnějším, nejbouřlivějším a nejsušším kontinentem rozkládajícím se na ploše 14,2 milionu čtverečních mil a přesahujícím velikostí Severní Ameriku (včetně Mexika). Horní vrstvu ledu, místy sahající do hloubky více než jedné míle, často bičují blizardy a trhají hurikány dosahující rychlosti větru až 200 mil za hodinu. Průměrná 'letní' teplota se pohybuje okolo -63° C (-80° F), zatímco nejnižší teploty

mohou klesnout až na -70°C (-129°F). Tři a půl měsíce v roce zde nesvítí slunce a celá oblast je, podobně jako zbytek kontinentu, jakoby hermeticky oddělená od globálního klimatického systému.

Země královny Maud však skýtá i pohled na svět nadpozemské krásy. Během měsíců uprostřed roku slunce za obzor vůbec nezapadá a kroulí v pozadí hor tyčících se nad ledovým příkrovem. Mezi nejpozoruhodnější horské monumenty patří Feriskjeftens (neboli Čelisti Fenrisovy podle divokého vlka severských bájí),*73 který se zvedá ze sněhové pustiny jako hrozivá řada zubů masožravce číhajícího na kořist. Hrůzu nahání i Rakekriven - Havran - Ťulový peň tyčící se do výše zhruba 700 metrů. Někdy, když teplota klesne obzvláště nízko, teplotní inverze vyvolává na obzoru tančící zrcadlení známé jako fata morgana.

Od dob ruského mořeplavce Fadděje Bellingsgausena,*74 jen tuto krajinu poprvé spatřil, když obeploval antarktický kontinent se svou lodí Vostok v lednu 1820, se změnila jen málo. Samozřejmě včetně zřejmé skutečnosti, že tam číhá nebezpečí na každém kroku. Nejnápadnější o tom svědčí příležitostné nálezy mumifikovaných těl ploutvonořců až 100 mil od pobřeží, jež tam odnesl vítr, konzervovalo suché a studené podnebí a jež jsou patrně stará celá staletí.

Norský polární badatel Roald Amundsen, první člověk, který v prosinci roku 1911 stanul na jižním pólu, byl i prvním mužem, který tutu zemi prozkoumal a pojmenoval ji na počest oblíbené královny své vlasti, dcery britského panovníka Eduarda VII.*75 Amundsen se svým týmem pochopil, že i přes strastiplný život v tvrdém a nehostinném podnebí, zeměpisnou polohu u pobřeží jižního Atlantiku a všeobecnou nedostupnost má Země královny Maud mimořádný význam. Jeden výzkumník Amundsenovi se suchým úšklebkem řekl, že pokusit se zde někoho - či něco - najít, by znamenalo totéž jako hledat jehlu v kupce sena.

Němce Antarktida fascinovala odedávna. Němečtí badatelé se zajímali o jižní pól již od roku 1874, kdy kapitán von Reibnitz vedl na své lodi Arkona výpravu, která měla pozorovat přechod Venuše přes sluneční kotouč (transit Venuše) a vybudovala si malou základnu na ostrově Kerguelen. První německá polární expedice se uskutečnila o několik let později, v roce 1882. Vedl ji Karl Schrader a zúčastnil se jí i malíř Eugen Mosthaff, který nakreslil první mapy ostrovů v okolí tohoto ohromného, ledem pokrytého kontinentu.

V prvním roce 20. století připlul k Antarktidě s lodí Gauss neúnavný badatel Erich Dogobert von Drygalski. Téměř šestnáct let strávil pozorováním polí ledových ker, podnikl několik výprav na saních a množství výstupů v upevněném vodíkovém balónu. Balón stoupal až do výšky 480 metrů a posádka odtud podávala zprávy na loď prostřednictvím telefonu. Expedici však překazila epidemie. V letech 1902 a 1903 pak připadl první rozsáhlý výzkum antarktického kontinentu britskému badateli Robertu Scottovi.

V roce 1911 vedl vynalézavý Wilhelm Filcher k jižnímu pólu dobře připravenou německou expedici, jež měla v úmyslu projít napříč kontinentem. Výprava začala úspěšně a objevila nový ledový ůelf, který pojmenovala po Filcherovi. Pak však výzkumná loď Deutschland uvízla na devět měsíců v poli ledových ker. Zimní výprava na saních sice dokázala vyvrátit zprávy amerického lovce tuleňů Benjamina Morrella o Novém jižním Grónsku z roku 1823, jenže náhlé úmrtí kapitána lodi Richarda Vahsela zavinilo, že se expedice musela s těžkým srdcem svých plánů zříci.

Porážka Německa v 1. světové válce národ přinutila, aby se vzdal veškerých svých mocenských nároků v Antarktidě, a to podle 112. článku Versailleské dohody podepsané v červnu 1919. Tato úrálka představovala jedno z mnoha pokoření, jež trápila Adolfa Hitlera a podnítila v něm touhu obnovit národní důstojnost nejen doma, ale i ve světě.

Hitlerova příběhy o polárních výzkumech očividně fascinovaly již od dětství. Pročítal si zprávy o různých německých expedicích a zrodil se v něm zájem o život v chladném podnebí. Když se protloukal jako chudý vídeňský malíř, je nutno přiznat, že si zimy opravdu užíval. Dokonce ještě než se stal führerem, přijal myšlenku o mocné síle

ledu v knize Hanse Hörbigera, včetně jeho teorie proslulé jako , doktrína o světovém ledu' (Welteislehre).^{*76}

Podobně jako Hitler, i Hörbiger byl rodilým Rakušanem, ale jako inženýr a konstruktér kompresorů dosáhl takových úspěchů, že mohl zaměstnání opustit a věnovat veškerou energii svým teoriím.^{*77} Přispělo k nim i to, že teleskopem pozoroval Měsíc a přitom dospěl k závěru, že Měsíc je pravděpodobně tvořen ledem. Hörbiger si představoval, že ve vesmíru i v lidské společnosti dochází k nekonečnému souboji ohně a ledu, čímž se dostal do rozporu s vlitými vědeckými názory.^{*78} Věřil také, že již nastal čas pro nový světový řád. Ve svém střešním díle nazvaném Glaciální kosmogonie, jež vyšlo roku 1913, prohlásil: "Naši nordičtí předci vyrostli a stali se silní na ledu a sněhu; víra ve ,světový led' je v důsledku toho přirozeným dědictvím nordického člověka."

Tyto myšlenky přesně odpovídaly Hitlerovu přesvědčení a Hitler sám se později o Hörbigerovi vyjadřoval jako o ,novém Koperníkovi. Dokumenty dokládají, že Hitler ve své vídeňské éře nejen četl některé z původních Hörbigerových pamfletů, ale že se s autorem před jeho smrtí v roce 1931 několikrát setkal. I kdyby se toto tvrzení nezakládalo na pravdě, nelze pochybovat o tom, že učení o světovém ledu Hitlera hluboce ovlivnilo. Když se chopil moci, stalo se to mnohem nápadnější. Vypovídá o tom skutečnost, že při volbě velitelského stanoviště dával přednost odlehlým ústupovým úkrytům na vrcholcích hor. Jedním z nich se stalo proslulé Orlí hnízdo na hoře Obersalzberg. Na Hörbigerovu teorii se dokonce odvolal i v době, kdy se chystal učinit zásadní rozhodnutí o vpádu do Ruska. Pauwels a Bergier o tom píší:

Hitler byl pevně přesvědčen, podobně jako ostatní přívrženci teorie věčného ledu, že se zimou uzavřel spojeneckou smlouvu a že ruské sněžné pláně jej nemohou zastavit. Věřil, že se lidstvo pod jeho vedením chystá vstoupit do nového cyklu ohně a že zima před jeho plamennými legiemi ustoupí.

Není proto divu, že k polárním oblastem upíral ládostivý zrak, zejména k Antarktidě, která zaujímá 9,6 % světových souaí. Uvědomoval si rovněž, že jde o jediný kontinent, který nikomu nepatří a nespravuje ho žádná vláda. Pouze několik zemí si činilo nárok na příbřešní sektory.

Nigel Pennick uvádí, že Antarktida hrála důležitou roli ve fúhrerově plánování nacistické budoucnosti již od roku 1938. Tato prostorná divoká země mohla v případě nutnosti zajisté posloužit jako výhodné útočiště - zvláá» pro aáb, zbrojní techniku a finanční prostředky, které by Tisíciletou říaí zabezpečily před jakoukoli hrozbou. Později v těchto plánech převzalo klíčovou úlohu svaté kopí -Die Heilige Lanze.

První nacistická průzkumná expedice, kterou Hitler vyslal do Antarktidy, vyplula z Brém na podzim roku 1938. Velké, přepečlivě vybavené lodi, pojmenované Swabenland, velel kapitán Alfred Kottas, veterán z vod jižního Atlantiku, a expedici vedl Alfred Ritscher. Prostřednictvím výpravy Říaí chtěla získat právo na Zemi královny Maud a přejmenovat ji na Neu Schwabenland.

Z údajů v lodním deníku vyčteme, že Ritscher zakotvil u pobřeží počátkem ledna 1939 a zůstal tam až do následujícího měsíce. Vylodovací skupiny vystoupily na břeh v Schirmacheroasen a na dalších opěrných bodech na pobřeží. Současně Němci vystřelili z paluby parním katapultem dva hydroplány, které proletěly 350 000 kilometrů nad oblastí mezi Kronprinsesse Martha Kyst a Prinsesse Astrid Kyst a fotografovaly všechno, co se jevílo zajímavě. Letecké fotografie poskytly kromě podrobných terénních snímků i první pohled na další děsivou, téměř tři tisíce metrů vysokou horu, příhodně nazvanou Trollův hrad (Trollslotter).

Nacističtí piloti shodili na zamrzlou krajinu i vlaječky se svastikou, aby tím vyjádřili vlastnický nárok Říaí. Nigel Pennick dodává: Hitlerovy zájmy byly částečně územní, částečně zamýšlel rozvíjet tradiční polární výzkum a navíc se rozhodl potvrdit Hörbigerovy

teorie. Co se stalo se základnou, je však zahaleno tajemstvím. Říká se, že na ní bylo vybudováno opěrné stanoviště pro ponorky.

Přesně tak se to stalo podle vyprávění kapitána ponorky, Otty Wermutha. A rovněž - alespoň podle jeho tvrzení - právě na tuto základnu přivezli Hitlerův drahocenný hrot kopí, když padla Třetí říše.

O posledních dnech Adolfa Hitlera v dubnu 1945 a především o způsobu jeho smrti se samozřejmě často diskutuje. I když se znovu a znovu zmiňuje výpověď Otty Guensche, vůdce posledního pobočníka, jen údajně spálil diktátorovo tělo „do poslední kosti“ s výjimkou několika zubů, které plamenům odolaly, neustále se vynořují pověsti o opaku. Bezprostředně po události narážely novinové úvodníky po celém světě na možnost temného tajemství. Britský News Chronicle se ptal: Je Hitler skutečně mrtev?, Paris Presse zase volala: Hitlerova předstíraná sebevražda! a The New York Times dodaly: Hitlerova manželka a herečka v Berlíně - patrně žije v Evropě!. Deník Boston Globe se vyjádřil mnohem konkrétněji: Hitler nalezen v Bostonu!, zatímco britský senzacechtivý nedělník The People s jistotou popisoval: Jak se Hitler dostal do Argentiny.

Jeden z významných dějepisců zabývajících se 2. světovou válkou Hugh Trevor-Roper, autor klasického díla Poslední dny Adolfa Hitlera (The Last Days of Adolf Hitler, 1945), jen všechny tyto zprávy pečlivě sbíral, hovoří o führerově berlínské smrti jednoznačně jako o sebevraždě, po níž byla mrtvola spálena. O pět let později napsal článek pro londýnský Daily Telegraph, v němž říká:

Německý pilot, který si říkal Baumgart, vypovídal ve Varšavě v prosinci roku 1946. Tvrdil, že 28. dubna 1945 letěl do Dánska a že jeho pasažéry byli Hitler a Eva Braunová. Tuto historiku je třeba považovat za holý výmysl. Ti, kteří jí chtějí uvěřit, jí uvěří i přes skutečnost, že na ní Baumgart vydělal.

Zprávy o osudech kopí z tohoto období působí neobvykle a nevěrohodně, stejně jako předcházející vyprávění. Tvrdí se v nich, že Němci převezli svatou relikvii v ponorce tajně do Antarktidy a uložili ji do předem připravené jeskynní prostory v hornaté části Země královny Maud. Události jsou popsány v hrstce deníků, časopisů a knih a z nich lze sestavit následující verzi.

Od chvíle, kdy Alfred Kottas v roce 1939 uplatnil Hitlerův nárok na Nové Švábsko (Neu Schwabenland), se německé loďstvo staralo v okolí antarktického kontinentu o čilý ruch. Vynořily se zprávy, že krátce poté, co Británie vstoupila do války, se o pobřeží začala zajímat obchodní loď Schleswig-Holstein. Naposledy byla spatřena, jak míří ke Kapskému městu, ale nikdo si nevěděl, že by se někdo z posádky vylodil na antarktický břeh. V roce 1940 vyufila posádka německé Atlantis odlehlosti kontinentu ke změně totožnosti. Přepadová hladinová loď vyhlížela po úpravách jako neškodné obchodní plavidlo jménem Tamesis. Falešné dřevěné komíny a přepravní bedny maskující výzbroj na palubě nevzbuzovaly podezření, a tak se nacistům podařilo potopit množství britských lodí. V říjnu 1941 u ostrova Ascension však německou loď konečně dopadla a potopila britská královská loď HMS Devonshire.

Během následujících pěti let války probíhaly v oblasti Země královny Maud další podezřelé aktivity. Nacisté založili stanoviště ulévající krycí heslo Alsertor, jež mělo za úkol ořivit skupinu přepadových plavidel, mezi nimiž se objevily lodě Pinguin, Komet a Kassos, které úspěšně zaútočily na četné britské lodě a potopily i několik norských plavidel. V roce 1942 Němci dopodrobna vypracovali i plán na zřízení meteorologické stanice, ale po rozsáhlém průzkumu od něj upustili.

Neuplynul rok a kapitán Gerlach, jenž velel přepadové lodi Stier, prověřil řadu lokalit, jež přicházely v úvahu pro zřízení základen přepadových plavidel specializovaných na potápění obchodních lodí a pro založení tábora, v němž by Němci soustřeďovali válečné zajatce. Členové posádky se údajně vylodili na břeh a strávili práci na projektu několik měsíců, aby pak zmizeli stejně náhle, jak se objevili. Další zprávy o německé přítomnosti ve vodách při

pobřeží Nového Světla nemáme, dokud se začátkem následujícího roku neobjevil tajuplný návštěvník. Popisují ho Howard Buechner a Wilhelm Bernhart v knize Adolf Hitler a tajemství svatého kopí (Adolf Hitler and the Secrets of the Holy Lance, 1988):

Na jaře roku 1943, krátce poté, co vystřídal velkoadmirála Ericha Raedera ve funkci vrchního velitele válečného námořnictva, vyslal velkoadmirál Donitz*79 do Antarktidy speciálně vybavenou ponorku. Tato výprava upravila v Muhlig-Hofmanově pohoří velký vchod do přirozené jeskyně v ledu a zabezpečila ho ocelí. Pohnutky k tomuto činu nejsou známé. Donitz však byl výjimečně vnímavý muž, a tak lze hádat, že jím mohl předvídat výsledek války. Těsně před koncem její Hitler jmenoval svým nástupcem a počátkem května i 1945 Dönitz skutečně zastával úřad předsedy říšské vlády, i když jen několik málo dní.

Doklady o tom, co se pravděpodobně v Novém Světle přihodilo po zprovoznění zmíněné ledové jeskyně, shromáždil pro svou zprávu anonymní dopisovatel Associated Press v Argentině. Podrobnosti přidal skotský romanopisec Duncan Kyle, autor knihy Black Camelot (1988), a anglický novinář A. V. Sellwood, jenž se bezprostředně po válce podařilo setkat s německými námořníky, kteří se plavili ve vzdálených končinách jižního Atlantiku. Jejich zážitky vtělil do bestselleru Atlantis, příběh německé přepravní hladinové lodě (Atlantis, The Story of a German Surface Raider, 1955).

Záhada začíná 13. března 1945, kdy ponorku U-530, plnící povinnosti v Baltském moři, neodkladně povolali zpět do domovského přístavu v Kielu, aby převzala nový úkol. Elegantní podmořské plavidlo typu IXC/40, kterou vyrobilo Deutsche Werft AG v Hamburku v říjnu 1942, jím dva roky provádělo úspěšné operace pod velením kapitána Kurta Langeho. Než v lednu 1945 ponorku převzal nový velitel, pětadvacetiletý nadporučík Otto Wermuth, potopila jím 12 000 tun lodní tonáže.

Wermuth byl oddaným nacistou a právě dokončil zátěžové zkoušky ponorky U-530 v nebezpečných vodách poblíž severoněmeckého a ruského pobřeží. U hladiny dostal z motorů nejvyšší rychlost 19 uzlů, zatímco při ponoření 7,3 uzlu. I s posádkou se potopil do maximální hloubky 230 metrů. Kvůli zkrácení mise nedostal příležitost vypálit z palubního děla ráže 105/45, ale když odplouval od norských břehů, vyzkoušel Oberleutnant alespoň čtyři torpéda.

Mladý kapitán otočil plavidlo na východ a vydal se domů. Uvědomoval si přitom, že se události nevyvíjejí pro vlast dobře. Pravděpodobně také usilovně přemýšlel o tom, v čem bude jeho nová mise spočívat. Když dorazil do Kielu, nemusel na odpověď čekat dlouho.

Jakmile kapitán Wermuth seplhal z velitelského můstku ponorky, vjím si, jak se vžude okolo šestadesátimetrového plavidla začínají rojit námořní inženýři a technici. Zjevně se sem dostavili s instrukcemi připravit ponorku k rychlému návratu na moře. V přístavišti kapitána očekával vůz, na němž se třepetala vlaječka se svastikou. Zdálo se, že jde o vládní automobil. Během několika minut s ním vyjel z bran přístavu a zamířil do centra města.

Podle Duncana Kylea, jenž později rozmatával klubko tajemství zahalujícího poslední expedici ponorky, trvala Wermuthovi jeho osudová cesta přesně pět minut. Když vůz dojel k místnímu štábu válečného námořnictva, uvedli kapitána do kanceláře plukovníka Maximiliána Hartmanna, impozantní osobnosti, která, jak se zdálo, se právě vrátila od Führera z nejvyššího velitelství v Berlíně. Hartmann byl chráněncem prof. Karla Haushoffera a pobočníkem Hitlerova osobního tajemníka, Martina Bormanna. Tato zvláštní mise mu byla svěřena s důvěrou, nebož znal historii kopí a věděl, jakou má pro vůdce důležitost.

Plukovník nemeřkal a ukázal Wermuthovi šest pobronzovaných schránek, jež stály na stole v rohu místnosti. Vysvětlil mu, že obsahují výběr předmětů z Führerova nejdrahoccnějšího majetku, včetně svatého kopí, a že je nutné je odvézt do tajného úkrytu, kde budou chráněné před nepřáteli Říše. Hartmann mu pak podal zapečetěnou obálku a zdůraznil, že se kapitán nedozví přesnou polohu skrýše, dokud nevypluje bezpečně na moře.

Zbytek dne proběhl pro mladého kapitána ručně. K ponorce jej převezli v krytém voze, na jehož korbu umístili šest schránek s drahocenným obsahem. Před půlnocí se vajíchni bezpečně nalodili na podmořské plavidlo s doplněnými pohonnými hmotami a zásobami a tiše zvedli kotvy. Wermuth zadal kurz do Severního moře a pak vplul do nesmírné rozlohy Atlantického oceánu.

Právě ve chvíli, kdy se dostali na dohled k Biskajskému zálivu, kapitán roztrhl zapečetěnou obálku od plukovníka Hartmanna. Několik minut mu trvalo, než strávil nezvyklé instrukce - jeho úkolem bylo plout dál k Antarktidě ať k místu přibližně 71° 30' jižní šířky a 14° 51' západní délky. Aby zajistil naprostou bezpečnost nákladu, musel ve dne plout hluboko pod hladinou a vynořovat se směl jen v noci.

Plavba Atlantikem směrem na jih, podél pobřeží Jižní Ameriky a okolo Falklandských ostrovů do chladných vod za jižním polárním kruhem, proběhla bez zvláštních příhod. U břehů Země královny Maud Wermuth své posádce oznámil, že se vylodí skupina šestnácti mužů, která musí oněch šest schránek uložit do zvlášť připraveného úkrytu. Kapitán vybral nejmladší a nejzdatnější členy mužstva, přidělil jim saně, speciální zimní oblečení a vybavil je i vydatnými zásobami, jež jim na palubu přidělili v Kielu. Ať zcela na závěr předal vedoucímu skupiny, jímž se stal jeden z jeho důstojníků, nadporučík Karl Heinz Lenz, plán cesty na místo určení v Muhlig-Hofmannově pohoří.

Jakmile vybraní muži vystoupili na zledovatělý břeh, ponorka U-530 se ponořila a čekala na jejich návrat pod hladinou. Duncan Kyle dále píše:

Očekávalo se, že skupince budou stačit k nalezení úkrytu, uložení schránek a návratu na pobřeží dva týdny. Všechna šestnáct mužů se však podle zpráv objevilo ať za dvacet dní. Odpálením nálože vyslali smluvený signál. Někteří z nich se nacházeli ve zbídačelém stavu, trpěli omrzlinami a svorně se přiznali, že zakopávání Hitlerova tajného pokladu pro ně bylo noční můrou.

Kapitán Otto Wermuth nemeřkal, zmizel se svou posádkou pod hladinou a nikdo o něm téměř dva měsíce neslyšel. Další část příběhu o ponorce U-530 získal teprve zpravodaj pracující pro Associated Press Agency a publikoval ji současně v několika světových novinách. Objevila se i v deníku Los Angeles Times, z něhož zde vyjímáme:

Cesta německé ponorky U-530 překvapivě skončila jejím vynořením v argentinském mořském přístavu Mar del Plata, 250 mil jižně od Buenos Aires. Bylo to za úsvitu 10. července 1945, devět týdnů po skončení války v Evropě. Plavidlo o výtlačku sto tun se vzdalo argentinským vládním představitelům. Velitel, kapitán Otto Wermuth, nositel železného kříže, byl i se svými důstojníky a zbytkem posádky, celkem v počtu 54 mužů, odveden na břeh a internován.

Poté, co ponorku převzali argentinaští námořníci, prozkoumali ji námořní přídělenci z britského a amerického velvyslanectví. Zbraně ponorky U-530 byly ještě před její kapitulací shozeny přes palubu. Dne 17. července vydala argentinská vláda výnos o předání ponorky vládě Británie a Spojených států, a to včetně posádky a všech dostupných informací týkajících se její opožděné a tajemné kapitulace.

A.V. Sellwooda, jenž svou knihu o německé přepadové lodi Atlantis napsal ve spolupráci se členem posádky Ulrichem Mohrem, příběh o ponorce U-530 fascinoval také. Sellwood se zmiňuje, že mu Mohr vyprávěl o tom, co se všechno dějalo mezi německými námořníky o četných tajných misích do Jižní Ameriky a Antarktidy během závěrečných dnů války. Podle jednoho takového klepu führer dokonce nezemřel v Berlíně, ale uprchl na nějaké lodi do úkrytu kamsi daleko na jižní polokouli.

O osudu mnoha nacistických vůdců, včetně Hitlera, se již říkalo snad úplně všechno. Argentince tato otázka tak zajímala, že požádali svého ministra námořnictva, aby vyšetřil, zda do jejich země nepronikli nějakí němečtí politici či armádní důstojníci. Týkalo se to i ponorky U-530, ale tvrdilo se, že před kapitulací ponorky nikdo takový u jejich břehu nepřistál.

Sellwood dodává, že to nijak záhadu okolo tohoto plavidla nerozptýlilo, a odvolává se na výpověď o plavbě, kterou učinil kapitán Wermuth:

Když ponorka doplula do Mar del Plata, měla vyčerpané pohonné hmoty, ale dostatek potravin. Kdyby strávila na pozorovací misi téměř pět měsíců, jak tvrdil její kapitán, musela odněkud získávat zásoby, anebo musela po nějakou dobu skrývat na bezpečném místě. Dokonce i po kapitulaci ponorky U-530 docházely nepotvrzené zprávy, že hovořily o spatření jedné či více ponorek v ústí řeky Rio de la Plata a o záhadném přistání gumových člunů u pobřeží Patagonie.

Skutečně ukryla ponorka U-530 Longinovo kopí v Antarktidě? Američtí a britští vládní představitelé, kteří provedli průzkum plavidla, shledali ve výpovědi kapitána Wermutha množství nesrovnalostí, než aby uvěřili, že účelem mise bylo pouze potápět spojenecké lodě v jižním Atlantiku. V lodním deníku byly provedeny zřetelné změny a všechny ostatní doklady spojené s misí byly zjevně zničeny. Němci rovněž nepodali uspokojivé vysvětlení, proč loď, které docházely pohonné hmoty, ale která byla bohatě vybavená pitím a cigaretami, zůstala na moři tak dlouho po vyhlášení konce války.

Pověsti o tom, že se ponorka účastnila tajné mise, vyplouvaly postupně na světlo o několik let později, když dva příslušníci posádky připustili přistání při pobřeží Antarktidy. Ani jeden z nich však nebyl členem vylodovací skupiny - a ani jeden z nich neměl představu o tom, co se skrývalo v řesti schránkách, že vezli na palubě, pouze slyšeli povídačky o 'velice cenném' obsahu. Samotná ponorka pak byla dopravena do USA a podrobena důkladným zkouškám. Dne 28. října 1947 ji nakonec Američané severovýchodně od mysu Cape Cod torpédovali a potopili do podmořského hrobu, v němž odpočívá dodnes.

Od té doby příběh stále přitahuje pozornost badatelů. V roce 1972 napsal Warren Smith ve svém díle Tato dutá Země (This Hollow Earth): "Vyznavači teorie duté Země tvrdí, že Hitlera a jeho nohsledy převezla na nacistickou základnu pod ledovým příkrovem jižního pólu flotila ponorek."

O deset let později Nigel Pennick připojil k příběhu o Novém Světě toto:

Několik let po pádu Třetí říše se uskutečnila vojenská expedice pod velením admirála Byrda, která startovala ze Spojených států a zamířila

právě do této oblasti. Zprávy o ztrátách hovořily otevřeně o tom, že americká letadla zničila nepřítele. Je možné, že tato nejjištější nacistická základna přetrvávala jako předsunutá hlídka Třetí říše? Do tohoto období spadá i slavný Byrdův let, při němž údajně letěl nad nezmapovaným územím, které někteří považují za 'vnitřní svět' duté Země. I kdyby ve skutečnosti nad řádným neznámým terénem neproletěl, mohly se ony pokroucené zprávy o cestě dutou Zemí inspirovat nacistickými dokumenty, že expedice ukořistila.*80

Je tedy vůbec možné, že Němci postavili tajný úkryt v ledové tvrzi Země královny Maud? Je nepochybné, že v březnu roku 1998 vědci oznámili objev obrovské dutiny u ruské antarktické základny Vostok a že se pod povrchem kontinentu mohou skrývat i jiné podobné amfiteátry. Během tiskové konference po ohlášení objevu prohlásil jeden z výzkumníků, Richard Hoover: Našli jsme vskutku bizarní věci - tvory, jaké ještě nikdy nikdo neviděl. Podobá se to příchodu na jinou planetu, nebo» tam říjí řivočichové, kteří obývali Zemi před 30 miliony let.

Vůbec se však nezmínil o známkách lidské aktivity - a ani v nejmenším nenaznačil možnost nálezů ztracených pokladů nacistů, včetně starobylého kopí.

Zkazka o tom, jak svaté kopí a ostatní poklady odvezla ze země ponorka, představovala jen jeden z klepů, že v létě 1945 pilně vyšetřovala Americká vojenská zpravodajská služba (American Army Intelligence Service, AIS) v Německu. Zpráva AIS z tohoto období je nyní založena v aktech Kongresové knihovny ve Washingtonu a pojednává o znovuzískání německých říšských insignií Svaté říše římské (Report on Recovery of Imperial German Insignia of Holy Roman Empire). Naznačuje se v ní, kdo mohl za dvěma z oněch příběhů stát:

Lze dovodit, že nápad zakrýt stopy odvozu pomocí smyšlené historky o potopení insignií na dno jezera (zde se myslí rakouské jezero Zeli poblíž Salzburku) se zrodil v nejvyšších kruzích německých ochranných oddílů (neboli Schutzstaffel čili SS) a že rozkaz zinscenovat zdánlivý odvoz z Norimberka přišel z Berlína. Do tajemství nebyli zasvěceni dokonce ani čelní představitelé Říšského hlavního úřadu pro bezpečnost (Reichssicherheitshauptamt), což poukazuje na politickou důležitost akce.

Na základě těchto skutečností a výpovědí zajatých předáků SS, zaznamenaných na 3. vojenském zpravodajském ústředí (Third Army Intelligence Center), lze uvažovat o tom, že předáci německých oddílů SS chápali říšské insignie jako symbol budoucího německého hnutí odporu. Vrchní norimberský radní Liebel si mohl být této role insignií vědom. Ostatní městští představitelé, kteří na odvozu spolupracovali, o tom nevěděli.

Neúnavný nadporučík Walter Horn si však ani zdaleka nebyl jistý, zda dr. Freis a Heinz Schmeissner netají informace, i když oba vytrvale vypovídali stejně. Tvrdili, že 2. dubna dorazil do Horní kovářské ulice konvoj příslušníků SS. Pod úzkostlivým dohledem Williho Liebela tam otevřeli tunel za starým domem, říšské insignie umístili do dřevěných beden a odvezli je. Horn věděl, že jejich verze zní tak, aby se téměř do všech podrobností shodovala s povídkami o pokladu potopeném do jezera Zeli.

Nadporučík to ale nepřesvědčilo. Potvrzení, že se ve svém podezření nemýlil, mu přineslo náhodné setkání se starým přítelem, Jackem Rosenthalem, jenž pracoval pro americkou polní zpravodajskou službu (US Field Intelligence) v Mnichově. Rosenthal byl zodpovědný za instalaci odposlouchávacího zařízení do cel bývalých nacistů, které nahrávalo jejich rozhovory. Když jej Horn poprosil o pomoc v souvislosti se svou vlastní misí, Rosenthal mu odpověděl, že si bezpečně pamatuje dva muže, kteří si povídali o "korunovačnických klenotech" ukrytých v norimberském kopci.

9. Nedatovaný náčrtek kopí z archivu Americké vojenské zpravodajské služby v Kongresové knihovně

Rosenthal poskytl příteli podrobné informace o odposlechnutých rozhovorech, včetně velmi zajímavého seznamu jmen, o nichž se v nich mluvilo. Nadporučík Horn odjel zpátky do Norimberka odhodlaněji než kdy předtím vypáčit z dr. Konráda Freise pravdu. Dne 3. srpna, poté, co jej uvěznili a na noc zavřeli do zadržovacího Sálu výslechů 3. armády, se podle Hornovy zprávy, rovněž uložené ve Washingtonu, bývalý odborník na ochranu proti náletům musel cítit, jako by se mu sesypal svět. Říká se v ní:

Když se vyšetřování v Norimberku dostalo do slepé uličky, rozhodl se nadporučík Horn konfrontovat městského radního Freise s oberführerem Spacilem. Ten byl podezřelý, že jako důstojník SS převzal od vrchního radního Williho Liebela insignie. Pod dojmem nočního umístění na samotku a pod tlakem vyvolaným krátkými výslechy, jež předcházely plánované konfrontaci, Freis povolil a přiznal se.

Zlomený muž připustil, že se mnohá jeho dřívější tvrzení nezakládala na pravdě. Insignie nikdy žádnému příslušníkovi SS nepředal. Jemu a Liebelovi byl dne 31. března svěřen úkol zazdíť je do podzemního bunkru na Panier Platz. Aby odvoz insignií maskovali, zinscenovali dne 2. srpna za pomoci místních oddílů SS fingovanou operaci. Nyní dr. Freis svolil, že místo úkrytu ztraceného pokladu prozradí a pomůže cennosti vyzvednout.

Ve zprávě nadporučíka Horna se ještě dodává, že když Schmeissnera seznámili s Freisovou výpovědí, přiznal spoluúčast i on. Ráno 7. srpna se ke vchodu do bunkru na Panier Platz dostavili oba vězni, doprovázeni kapitánem Thompsonem, nadporučíkem Horném, odborníkem na insignie, dvěma vojáky a jedním zedníkem. Zpráva uzavírá:

Freis a Schmeissner skupinu zavedli k místu úkrytu, do malé místnosti v systému podzemních chodeb, téměř 30 metrů pod úrovní Panier Platz. Když zedník proboural do jedné z cihlových stěn místnosti otvor, objevily se čtyři měděné kontejnery s insigniemi. Za přítomnosti všech zde zúčastněných osob byly kontejnery převezeny na původní místo, do skrýše uměleckých předmětů pod norimberským hradem, kde jsou nyní uloženy za ocelovými dveřmi.

Říšské insignie musely v Norimberku zůstat ještě pět měsíců, než těl'kopádné soukolí byrokracie získalo povolení vrátit starobylý poklad rakouské vládě. Neobešlo se to však bez protestu dr. Ernsta Güntera Trocheho, ředitele Německého národního muzea - které pozoruhodným způsobem přešlo nejteř'aj útok spojenců, jen' insignie nárokoval pro Norimberk. Troche tvrdil, že německý národ má společný zájem a nezadatelné právo na takové řeaení a že město samotné má historické právo, aby mu byly insignie svěřeny do opatrování. Nicméně, generál Dwight Eisenhower, nejvyšší velitel spojeneckých sil v Evropě,*81 tento nárok popřel a rozhodl, že se celý poklad vrátí do Vídně, kde ho Hitler nelegálně zabavil.

Dne 4. ledna roku 1946 se poklad naložil na letiště ve Fürthu do americké dakoty a vzdušnou cestou opustil trosky toho, co zbývalo z 'duchovního domova nacismu', a zamířil do Vídně. Tam jej v tichosti a bez jakékoli slavnostní ceremonie předal městu generál Mark Clark.

O měsíc později se posvátné relikvie opět vystavovaly ve Dvorní klenotnici. Po letech, kdy kopí padlo do Hitlerových rukou, ho tak návštěvníci mohli znovu spatřit, ale současně se vynořila záhadnější otázka. Jde nyní o to pravé kopí? Anebo pravé kopí nahradil během paniky a zmatku posledních dnů Třetí říše obratně vyrobený duplikát? Odpovědi na tyto nové otázky s sebou přinesly leckterá překvapení.

Informace shromážděné od konce 2. světové války totiž ukazují, že Německo v období let 1938 až 1945 znalo jako svaté kopí hned tři relikvie. Jednu z nich reprezentovalo Longinovo kopí, jež Hitler uchvátil ve Vídni. Druhou byla dokonalá kopie, vyrobená speciálně pro nejproslulejšího německého vůdce po Hitlerovi, Heinricha Himmlera. Třetí z nich se říkalo Mořicovo kopí, jež se pak stalo předmětem podivné polemiky.

Říšský velitel jednotek SS Himmler patřil mezi první příslušníky nacistické strany. Znal Hitlera soukromě, věděl o jeho posedlosti a sdílel s ním okouzlení okultními vědami. Příležitostně se o ně zajímal již od mládí, ale opravdu hluboký zájem se u něho projevil teprve v roce 1928, kdy se oženil s Margaretou Bodenovou, dcerou pruského statkáře, která se amatérsky zabývala mesmerismem,*82 kosmologií a bylinkářstvím. Pod vlivem ženy začal bývalý katolík Himmler bádát v oboru čarodějnictví a formuloval teorii, podle níž představoval hon na čarodějnice 17. století jistý druh holokaustu, jehož se na německé rase dopustila římskokatolická církev. Později se mu také připisoval výrok: "Hon na čarodějnice stál německý lid stovky tisíců matek a žen, krutě mučených a popravených."

Velitel oddílů SS nakonec shromáždil sbírku knih o čarodějnictví, která čítala přes 140 000 svazků, a využil svého postavení k zadání úkolu podřízeným, kteří pak vypracovali seznam 34 846 případů poprav za čarodějnictví v Německu i ve světě. Himmler tím chtěl jednak podepřít vlastní teorii, jednak tím mnil ospravedlnit strašlivou odplatu. Výzkumy jej rovněž přivedly k pevnému přesvědčení o reinkarnaci, o čemž svědčí i jeho řeč, kterou přednesl před vysokými důstojníky SS v Dachau v roce 1936. Zprávu o ní podává Francis King:

Věřil, že je reinkarnací Jindřicha Ptáčníka, vladaře, jenž postavil základy saskému království a zahnal Poláky na východ. Jeho památky si Himmler vysoce cenil.*83 Při tisíciletém výročí Jindřichovy smrti Himmler přísahal, že bude pokračovat v králově, civilizační misi směrem na východ' a každoročně trávil nějaký čas tím, že mlčky rozjímal nad vladařovou hrobkou, o níž prohlášoval, že je posvátným místem, k němuž by měl vykonat pou» každý Němec.

Jindřich Ptáčník se počítal mezi hrdé vlastníky Longinova kopí a Trevor Ravenscroft je přesvědčen, že relikvie se stala i jednou z trvalých životních posedlostí říšského velitele SS:

Zatímco Adolf Hitler trpělivě čekal od prvního spatření kopí v Hofburgu třicet let, než si relikvii mohl přivlastnit, Heinrich Himmler události předešel tím, že si nechal vyrobit přesnou kopii již v roce 1935, tedy tři roky před anexí Rakouska a uloupením pokladu habsburské dynastie. Pohnutkou k objednávce repliky kopí, je se pojilo s legendou o osudu světa, se Himmlerovi stalo tisíc let staré německé proroctví. Toto proroctví vyšlo z úst saského věštce, jenž žil v 10. století za vlády Jindřicha Ptáčníka, a hovořilo o ‚obrovské bouři, která se přilene od východu a pohltí německý lid, pokud jí nebude čelit a neodrazí ji do oblasti Birkenwaldu ve Westfálsku‘.

Himmlerova kopie zaujala čestné místo na starobylém hradě Wewelsburku, poblíž města Paderbornu ve Westfálsku, jež postupem času proslulo jako ‚bytočné centrum pohanství jednotek SS‘. Himmler hrad koupil jako trosku v roce 1934 a rozhodl se ho proměnit v pevnost, která by odolala silám z východu prorokovaným dávnou legendou. Říká se, že v následujících letech, končících rokem 1945, vynaložil na velkolepou renovaci lůlového monumentu 13 milionů marek. Nejlepší místnosti věnoval památce různých legendárních hrdinů německých dějin, mezi něž se řadí Ota I. Veliký, Jindřich IV. i Fridrich I. Barbarossa - každý z nich ovšem kdysi vlastnil kopí.

Podle jedné pověsti vyrobil duplikát kopí bez Himmlerova vědomí nesmírně aškovný lidovský aperkař, zatímco podle jiné verze šlo vlastně o starožitnost, nalezenou v starořímském městě, německém Trieru, kterou dal Himmler odborně zrestaurovat. Kopí leželo na reichsführerově pracovním stole, ve starodávné dřevěné skříňce. Himmler rozkázal, že tam musí zůstat, uložené na bohatě vyřezávaném červeném polštářku, dokud Hitler nezíská v Rakousku originál. Věřil, že ho na znamení nového řádu od něho pak dostane. Když naděje selhala, Himmlerovo rozčarování si lze představit - i když nelze pochybovat o zlobě, kterou následně namířil proti všem náboženstvím, jež zpochybňovala nacistické vyznání.

V roce 1945, během posledních dnů Třetí říše, se zkřížily cesty Himmlerova duplikátu a třetí relikvie, známé jako Mořicovo kopí. O této pozoruhodné příhodě se zmiňují Duncan Kyle, Trevor Ravenscroft, Howard Buechner a Wilhelm Bernhart. Nejprve si uveďme, co říká Duncan Kyle v knize Black Camelot:

Dne 31. března roku 1945 se pod velením majora Heinze Machera pokusila skupinka inženýrů z oddílů SS vyhodit do povětří wewelsburský hrad, a to na osobní Himmlerův příkaz. Duplikát svatého kopí odvezli tajně o dva dny dříve do Norimberka, aby zaujal místo mezi ostatními říšskými poklady.

Pojem poklady si pochopitelně musíme přeložit jako Reichskleinodien, které ukryl vrchní radní Willi Liebel a které měly zanedlouho opět spatřit světlo světa. Než se tak stalo, došlo podle Trevora Ravenscrofta k ‚nezvyklé, legrační záměně‘, jež se zasloužila o další pokračování legendy o kopí osudu a jeho nových majitelích.

Když Liebel sčítal pololky, jež se měly uložit do náhradního úkrytu, napsal místo ‚Svaté kopí‘ slova ‚Mořicovo kopí‘. Stalo se to proto, že jedním ze šesti ústředních předmětů pokladu byl ‚Mořicův meč‘. A ukryt byl Mořicův meč, nikoliv Mořicovo kopí.

Kvůli této záměně došlo k ještě bizarnějšímu překroucení celé události. Píší o tom Buechner a Bernhart v knize Adolf Hitler a tajemství svatého kopí {Adolf Hitler and the Secrets of the Holy Lance}: "Když byl 30. dubna 1945 vyzvednut v Norimberku poklad, skutečné kopí již bylo v Antarktidě či na cestě do Antarktidy, nebo» jeho místo v říšské sbírce zaujala Himmlerova kopie."

Vídeňská odborná analýza v roce 2003 samozřejmě dokázala, že kopí vystavené v Dvorní klenotnici není padělkem vyrobeným ve dvacátém století. Jenže ani tato starobylá relikvie není dostatečně stará na to, aby mohla být oním kopím, jež probodlo Krista. Kde je tedy skutečné kopí, pokud vůbec ještě existuje a pokud ho lze vylovit z moře legend a klepů?

Odpověď nalezneme tisíce mil od Antarktidy, Evropy i Středního Východu - v horách Malé Asie.

10. Tajemství Geghardavanku

Ve starobylém městě Kayseri, hluboko ve větre m oalehaném srdci Turecka, najdete čtvrti vyhlíející téměř biblicky - coť ostatně není tak překvapivé, když uválíme, že zde v Kristově době žilo společenství známé jako Mazarka. Město se rozkládá na úpatí 3 916 metrů vysoké vyhaslé sopky se sněhovou čepicí na vrcholku - Erciyes Dagi, ve starověku známé jako hora Argaeus. Kayseri si prožilo 6 000 let historie a kdysi bývalo hlavním městem Kappadocije. Toto město ve skutečnosti dýchá minulostí na každém kroku... a poskytuje jeden z nejdůležitějších klíčů k tajemství pravého Longinova kopí.

Město prvně nabylo na významu v období Chetitské říše, a to především z toho důvodu, že stojí na křižovatce, kde se protínají hlavní obchodní cesty, jeť vedou na východ od pobřeží Egejského moře, se severojižními trasami mezi Středoze m ním a Černým mořem. Po léta kappadocký stát tvrdě usiloval o nezávislost - dokud se neobjevily římské legie. Poslední loutkový král, Archelaos I. (37 př. Kr. až 17 po Kr.), nechal město přejmenovat na Caesareu - na počest svého patrona, Caesara Augusta (moderní Kayseri je tedy ve skutečnosti jen mírnou obměnou římského jména).*84

Zeměpisná poloha města na centrální turecké Anatolské plošině z něho však učinila hlavní cíl nájezdů cizích vojsk. Caesarea prošla z područí Římanů do rukou Byzantinců, později ji dobyli Seldžukovci, pak mongolská a mamelucká vojska a nakonec se v roce 1515 stala součástí Osmanské říše. Ve středu města se tyčí mohutná ic Kale z černé vulkanické horniny, citadela s devatenácti čedičovými věžičkami, kterou během 6. století nechal postavit císař Justinián. Představuje výrazný orientační bod a živě připomíná pohnutou minulost města. Mezi starobylými meaitami se aťhlými minarety a architektonicky elegantními budovami nahlučenými podél ruaných ulic najdeme i monumentální Donér Kumbet, coť doslovně znamená ‚otáčející se hrobka‘. Toto dvanáctiboké mauzoleum s kuřelovitou stře chou se ve skutečnosti nepohybuje, i když místní legenda tvrdí, že si za časného rána mŕe člověk čistého srdce vaimnout, že se mauzoleum opravdu zvolna otáčí.

Oblast Kayseri a jeho okolí se pyaní jedinečnou historií i záhadami, jeť nemají ve světě obdobu. V důsledku výbuchu vulkánu Erciyes před miliony let zadusila okolní plošinu tuhnoucí směs lávy, popela a bahna, z níť staletí deažů, větrů a přívalových vod vymodelovala nepozemsky vyhlíející krajinu jakýchsi kuřelovitých bílých monolitů, jimť se tu říká Peribaca neboli pohádkové komíny. Zdejať obyvatelstvo je různorodého původu a i když Bible zdůrazňuje, že lidé kappadockých národů Meaech a Tubal jsou nejdrsnějať na světě,*85 jiní dávní pisatelé se zase zmiňují o bezkonkurenční kráse místních řen.

V tomto úľasném kraji se po staletí vytvářela i řivná půda pro různé náboľenské směry. Přibližně od r. 525 př. Kr. uctívali zoroasterať vyznavači ohně*86 sopku Erciyes Dagi. Pak si v Kappadociji vybudovali baťtu první křes»ané a z ní se ve 4. století stalo hlavní středisko křes»anského učení a filosofie. Z průvodce po Turecku od Selina Tuysuzoglua z r. 2001 se dovíme, že se tito stateční křes»ané skrývali před Římány, ikonoklasty,*87 Sásanovci a Turky. Do měkkých sopečných tufů vytesali nejen nádherné kostely s freskami, ale i monumentální podzemní města.

Kayseri zůstalo důležitým křes»anským střediskem až do arabského vpádu v 7. století. Proslulo rovněť jako rodiatě sv. Basilea (Velikého), jenť je považován za jednoho z otců zakladatelů rané křes»anské církve. Narodil se v r. 329, v úřadu biskupa rodného města vystřídal Eusebia, organizoval kláaterní řivot v Kappadociji a napsal řadu důležitých děl o křes»anské víře.

Avšak dlouho předtím - před více než třemi stoletími - žil v Kayseri jiný významný představitel raných křesťanů. Důkaz o jeho existenci ve skutečnosti představoval poslední zásadní střípek do mozaiky jeho života. Jmenoval se Gaius Cassius Longinus, římský setník, jenž svým kopím probodl Kristovo tělo na kříži.

Dnes máme k dispozici čtyři hroty kopí, o nichž se tvrdí, že patří ke zbrani, kterou Longinus použil při Ježíšově ukřižování. První hrot je vystaven ve Vídni. Druhý je uložen ve Vatikánu v Římě. Třetí nalezneme v polském Krakově. Nejpersvědčivější nárok na autentičnost si však činí hrot kopí v Arménii. Vyskytly se také zprávy o kopí nalezeném v Antiochii - dnes Antakija v Turecku, jeho osud je však zcela obestřen tajemstvím.

Historie římského hrotu kopí je dlouhá a pohnutá. Začíná se psát roku 570 po Kr., kdy Jeruzalém navštívil poutník známý jako sv. Antoninus z Piacenzy.*88 V bazilice na hoře Sion na vlastní oči spatřil dvě pozoruhodné relikvie, jež popsal ve svém díle Breviarus: "V Jeruzalémě jsem poznal mnoho posvátných míst a v Bořím hrobě jsem spatřil trnovou korunu, kterou byl korunován náš Pán. Viděl jsem tam také kopí, jímž byl Pán proboden."

O kopí, jež uctívali poutníci, kteří přišli do Jeruzaléma, se podobným způsobem zmiňují i kalábrijský autor Magnus Cassiodorus a ve svém hagiografickém díle Miraculorum Libre VII také francký dějepisec ze 6. století Řehoř z Tours.*89 Když však v roce 615 město dobyl perský král Chosrau II.,*90 dostaly se posvátné relikvie Kristova umučení do rukou pohanů, jak o tom svědčí tehdejší kronika Chronicon Paschale. Dovídáme se z ní, že:

Během dobývání se odlomila apička kopí a v téže roce ji dostal darem král Nicetas, který ji odvezl do Konstantinopole a uložil ji tam v kostele Hagia Sofia. Apičku kopí tam pak zasadili do obrazu yeona, tj. do ikony.

O zlomeném kopí se nezmiňuje nikdo až do roku 1244, kdy apičku hrotu získal císař Balduin II. z Konstantinopole.*91 Když však do Konstantinopole pronikla řecká vojska a donutila císaře v roce 1261 opustit město, daroval ji Ludvíkovi IX., jenž se ve 13. století účastnil křížových výprav a stal se králem Francie.*92 Král pak odlomenou apičku nechal uložit v Sainte-Chapelle v Paříži, kde zůstala až do vypuknutí francouzské revoluce. Během nepokojů bylo pravděpodobně mnoho posvátných relikvií ukryto do bezpečí Národní knihovny (Bibliothèque nationale). Kovová apička však bohužel zmizela a již se nikdy nenašla.

Zbylá větší část zlomeného hrotu měla větší aťestí. Římský dějepisec Arcuplus uvádí, že se relikvie v roce 670 bezpečně vrátila do Bořím hrobu v Jeruzalémě. Poznává také, že byzantský císař Hérakleios*93 chtěl hrot zachovat, a tak nechal provést provizorní restauraci.

Hérakleios se narodil v Kappadocii, stal se z něho vynikající voják a taktik, ale tvrdí se o něm, že svou slávu promarnil nevázaným životem a teologickými diskusemi. Později poutníci, včetně významného anglického cestovatele Sira Johna Mandevilla, se stahovali do Konstantinopole, aby opravené kopí spatřili. Sir John, jenž prošel Evropu, Turecko, Persii, Arábii, severní Afriku a Indii, ve svém cestopise Cesty (Travels) v roce 1357 tvrdí, že měl tu čest spatřit obě části kopí - apičku v Paříži i větší část hrotu v Konstantinopoli - a že ta druhá část je mnohem větší.

10a) Svaté kopí římské

V roce 1492 posvátnou relikvii opět uchvátili Turci, spolu se značným množstvím dalších cenností. Podle knihy Henryho Pastora Dějiny papežů (History of the Popes, 1889) se osmanský sultán Bejazid II. rozhodl poslat kopí papeži Innocencovi VIII. výměnou za propuštění svého bratra Zizima, papežova vězně. Jakmile výkupné dorazilo do Říma, kopí s ulomenou apičkou zaujalo čestné místo v bazilice sv. Petra. Tam se také r. 1606, přesně o sto

let později, stal hrot kopí ústředním předmětem ciboria sv. kopí (Ciborium dela Sainte Lance), jež na počest papeže Innocence VIII.*94 upravil nad oltářem Francesco Grimaldi.

Je zajímavé, že díky povědomí o "konkurenčních" kopích uložených ve Francii a Německu se tehdy vynořily i první pochybnosti o pravosti relikvie, jenže nikdo - ani znalci, ani laici - se nepokusil protichůdná tvrzení ověřovat. Až teprve ke konci 19. století se jal podrobně zkoumat svaté kopí ve svatopetrské bazilice francouzský odborník na náboženské artefakty M. F. De Mely. Výsledky rozboru publikoval ve studii *Exuviae Sacre Constantinopolitanae*, jež se považuje za základní dílo týkající se legendy o kopí. Vydal ho v Paříži roku 1904.

De Mely získal přesnou kresbu apíčky kopí ze starého rukopisu uloženého v Ambrosiově knihovně v Miláně a srovnal ji s většinou relikvií v Římě. S uspokojivou jistotou pak mohl prohlásit, že oba fragmenty pocházejí z jediného hrotu.

Dnes spočívá většina část hrotu pod stříškou ciboria mezi čtyřmi sloupky obklopujícími oltář ve svatopetrské bazilice ve Vatikánu. V tomto kostele rovněž stojí překrásná socha sv. Longina, kterou vytvořil Gianlorenzo Bernini. Setník vztahuje náboženským gestem paže a v pravé ruce svírá proslulé kopí. Vatikánský mluvčí krátce sdělil autorovi knihy, že katolická církev si na autentičnost kopí nečiní nárok.

Krakov, dnes čtvrté největší město Polska, se rozkládá v širokém údolí po obou březích horního toku Visly. Po staletí býval hlavním městem státu a svou velikostí i bohatstvím se blížil významným středoevropským metropolím, jakými jsou Budapešť, Praha či Vídeň. Většinu krakovských starobylých budov a historických staveb najdeme na středověkém Starém městě a jeho okolí, jejichž dominantu tvoří dvojice věžiček kostela sv. Marie na centrálním trhovém náměstí. Na kopci na jihu se tyčí velkolepý hrad Wawel, z něhož můžeme přehlédnout meandr známý jako Vistula, kterým se řeka zatáčí téměř o devadesát stupňů.

Nalezneme tu však jednu stavbu, která je s dějinami Krakova - a nakonec i celého Polska - spojena výrazněji než ty ostatní, a tou je velkolepá gotická katedrála. Na daném místě jde vlastně již o třetí objekt v pořadí, který stojí na kamenných základech položených již v roce 1020. Současnou katedrálu stavěli v období let 1320 až 1364 a původně byla králem Vladislavem I. Lokýtkem*95 určena pro uložení ostatků sv. Stanislava, jehož Poláci chovají ve veliké úctě. Ke katedrále patří množství kapliček, tři věže a ve vchodu visí kosti jakéhosi „prastarého tvora“. Pokud kosti spadnou, nastane podle legendy konec světa.

Protože nás zajímá legenda o kopí, musíme se soustředit na katedrální klenotnici, imponující budovu, jejíž vznik se datuje do 11. století. Vchází se do ní ze sakristie a okolo pozoruhodného Kříže královny Jadwigy. Podle tradičního podání si královna - později prohlášená za svatou - zvykla modlit se před působivým křížem ze 14. století a její ostatky prý spočívají na oltáři.

Klenotnice obsahuje ojedinělou náboženskou sbírku a není přístupná veřejnosti, i když množství předmětů se příležitostně objevuje na výstavách v muzeu, jež s katedrálou sousedí - například meče vykládané drahokamy, zlaté a stříbrné královské insignie, bohatě vyřezávaná korunovační roucha i nejrůznější kostelní relikviáře a církevní nádoby. Jedním ze zlatých hřebů sbírky - i když ho lze spatřit jen zřídka - je hrot kopí, o jehož historii se v díle *Bibliotheca Warszawka* z roku 1861 zmiňuje učenec M. Przewdziecki, jenž přitom cituje prastarý text známý jako *Miracula Sancti Adalberti Martiris*:

Hrot kopí je v pokladnici uložen již osm století. Podle legendy toto kopí patřilo sv. Mořicovi. Boleslavovi Chrabrému, jenž byl původně knížetem a pak i prvním polským králem, ho daroval císař Ota III., a to v době, kdy se v r. 1000 vydal na pout ke hrobu sv. Vojtěcha do polského Hnězda. Kopí sv. Mořice bylo odznakem moci a s tímto kopím také roku 732 porazil Karel Martel Saracény u Poitiers. Je pravděpodobné, že Ota III. nechal kopí vyrobit pro svého silného spojence, polského Boleslava, podle předlohy svatého římského kopí.*96

Dějepisci jsou však zmateni zmínkou o tom, že by Karel Martel bojoval kopím. Martel čili Kladivo, narozený roku 676 jako syn Pipina Heristalského (Pipin d'Heristal), se zapsal do historie především vítězstvím v bitvě u Poitiers, jejímž výsledkem bylo zadržetí postupu Arabů do Evropy. Jako chytrý a udatný bojovník byl roku 714 zvolen Franky, aby se stal majordomem v Austrasii (Remeň) a později i v Neustrii (Paříž). Po dlouhých a těžkých bojích se Sasy, Alemány a Bavyry nadešel kritický okamžik Karlova života: střetl se s přívalem muslimských nájezdníků, kteří zaplavili jižní Asii, severní Afriku, Iberský poloostrov i převážnou část jižní Francie. Mezi Tours a Poitiers se rozpoutala zoufalá bitva.

Jedna či dvě zprávy, které tuto zuřivou řel popisují, hovoří o tom, že Karel Martel vedl své oddíly do bitvy a třimal přitom kopí, které dříve patřilo sv. Mořicovi vzpírajícímu se moci Římské říše. Takové tvrzení však zní nepravděpodobně, nebo» tomu odporuje již samotná Karlova nesmrtelná přezdívka, jež se traduje od roku jeho smrti, 741, a jež naznačuje zbraň, s níž vlády bojoval - ohromné kladivo.

Martel si původně vybudoval renomé zavedením jisté technické vymoženosti: k sedlům těžkých jezdeckých koní nechal připevnit třmeny, což jeho vojákům umožnilo udrlet se na oři. Využití této novinky při střetnutí - do povědomí vešla jako 'úderný boj' - umožnilo jeho mužům svírat bez hnutí těžké kopí jednou rukou, zatímco se díky třmenům pevně drželi v sedle. Snadno tak nepříteli nabodli na kopí a plně přitom využili hybné síly vlastního těla, znásobené navíc pohybovou energií cválajícího koně.

Záhy se však v inovaci objevila slabina. Náraz často prorazil protivníka takovou silou, že obě» zůstala trčet nabodena na kopí. Bojovník se proto již nemohl v litém boji bránit. Martelovi obrněnci si však poradili. U hrotu instalovali zarážku, která zabránila, aby kopí vniklo do nepříteli příliš hluboko. Nové zbrani se začalo říkat 'okřídlené kopí'. Podle mého názoru tato podrobnost objasňuje, proč se Trevor Ravenscroft dopustil v knize Kopí osudu omylu, když napsal, že se:

mystický talisman stal v rukou franckého vojevůdce Karla Martela skutečnou zbraní, když své vojsko dovedl k zázračnému vítězství nad přesilou arabských hord u Poitiers (r. 732 po Kr.). Kdyby byl tehdy poražen, znamenalo by to, že by islámské moci a náboženství podlehla celá západní Evropa. Přízvisko Martel vzniklo z výrazu pro kladivo. Říká se, že Karel tuto zbraň údajně našel, když lovil v lese, anebo že mu ji daroval jakýsi čaroděj, anebo že ji zdědil po boľských předcích - variant tohoto příběhu vzniklo nepřehledné množství a většinu z nich nepochybně rozřídil sám Karel, aby zastránil nepříteli. Samotná zbraň dosahovala délky téměř jednoho metru či něco přes metr a byla vybavena masivní hlavicí se zvláštními, vrytými runovými znaky, jež jí propůjčovaly magickou sílu. Topůrko bylo zhotovené ze dřeva a údajně bylo ohnivzdorné. Legenda tvrdí, že se Karel se zbraní oháněl, jako by to byl pouhý meč, zatímco ostatní muži kladivo vůbec neuzvedli. Naneštěstí se nikdo nezmiňuje o tom, co se stalo s jeho výjimečným 'okřídleným kopím'.

Krakovské kopí zůstává zamčené v klenotnici krakovské katedrály. Je možné, že právě jedním z důvodů, proč Hitler v roce 1938 prohlásil krakovské kopí za padělek, bylo i toto utajení. Je však zcela jasné, že jeho zájmem bylo potvrdit pravost vlastního exempláře.

Fotografie a skica, jež se mi podařilo získat - přetištěné v této knize - jasně ukazují, že se krakovské kopí podobá vídeňskému. Náčrtek pořídil před půlstoletím dějepisec Friedrich Sprater a ve své knize Říšské insignie na Falci (Die Reichskleinodien in der Pfalz, 1942) se o krakovském exempláři vyjadřuje jednoznačně jako o nejlépe známém z celé řady nepřesných duplikátů pravého kopí. Církevní představitelé krakovské katedrály - podobně jako ti ze Říma - si také nečiní žádný nárok na pravost relikvie.

Další relikvie, jež se vydává za setníkovo kopí, se objevila teprve roku 1098, během 1. křížové výpravy, a se její pravděpodobností tehdy ani nešlo o kopí. Příběh, který o ní vypráví, opět směřuje skutečnost a legendu. Začíná příchodem postavy pokorného mnicha Petra

Bartoloměje právě ve chvíli, kdy 100 000 hladovějících a nemocných křiláků očekává téměř jistou smrt z rukou více než čtvrt milionu Turků.

1Ob) Svaté kopí krakovské

První tažení, z něhož se nakonec vyvinula celá série křížových výprav, jež měly během 11. až 14. století vyrvat Svatou zemi - především Jeruzalém a Boží hrob - z rukou islámu, začalo ve Francii v roce 1095. Toho roku vystoupil na sněmu v Klermontu papež Urban II. a nabádal křesťany z celé Evropy, aby povstali se zbraní v ruce proti neznabohům. Sliboval jim, že touto strastiplnou cestou ze sebe smyjí všechny hříchy a že majetek jim bude po celou dobu jejich nepřítomnosti střelen. Podle křížů, jež se na tomto shromáždění rozdávaly, vzniklo pojmenování 'křížáci'.

První výprava se vydala na cestu ještě téhož roku. Vojsko se skládalo z neuspořádaných houfů francouzských a německých rolníků vedených charismatickým kazatelem Valtrem z Nemanic.*97 Chátra nejprve zmasakrovala křesťany v Porýní a nebyla zahánána, stali se Bulhaři a Maďaři dalšími oběťmi jejího násilí, hýření a drancování.*98 Když sebranka procházela Cařihradem, početní stavy křížáků se jí výrazně tenčily. Zbytky, které vkročily do Malé Asie, lehce rozpráhlily seldžuků Turci.

V závěsu za nimi však roku 1097 vyrazila náležitě organizovaná křížácká armáda. Vojsku veleli Raimund IV., hrabě Toulouský,*99 Gotfried*100 z Bouillonu, vévoda Dolnolotrinský, Bohemund I., vévoda Tarentský, a jeho bratranec Tankred. Jakmile Evropané dorazili do Turecka, spojili se s byzantským císařem Alexiem I. a pustili se do boje s islámskými silami.

Lépe vybavení a vycvičení křížáci záhy stanuli před hradbami Antiochie*101 - dnes moderní město Antakija (Hatay) při východním pobřeží Středozemního moře - jež v tehdejší době bývalo hned po Římu a Alexandrii třetím největším městem světa. Tato turecká bašta se rozkládala na březích Orontu při úpatí hory Sipylus. Křížáci město oblehli a dobyli.

Na nějakou dobu si tu křížáci chtěli odpočinout a nabrat sílu, a tak se usadili mezi různorodým obyvatelstvem města založeným Seleukem I. roku 301 př. Kr. a proměněným ve středisko na rušné křížovatce obchodních cest mezi Eufratem a Malou Asií. Muži si postupně začali uvědomovat pohnuté osudy Antiochie - nešťastí způsobená lidmi i přírodou - mezi ně patřilo i několik ničivých zemětřesení, především to, které ji postihlo v roce 526 po Kr. a zahubilo přibližně 250 000 lidí. Zeměpisná poloha neumožňovala snadnou obranu města a hradby dosud nesly stopy dřívějších nájezdů, plenění i ohně. Je zajímavé, že mezi mnoha nálezy, jež se zde objevily během pozdějších vykopávek, patří i Velký antiochský kalich, který někteří odborníci považují za Svatý grál.)

Za pár měsíců od příchodu křížáků se však vrátila mohutná a dobře vybavená turecká armáda a obklíčila hradby Antiochie, odhodlaná město obléhat, dokud se nevzdá. Obyvatelstvo stálo před volbou zemřít zabitím či vyhladověním. A právě v tomto kritickém okamžiku - jak nás o tom alespoň dokument informuje - se všechno změnilo tím, že na scénu vstoupilo Longinovo kopí.

Dne 10. června 1098 vyhledal křížáckého vůdce hraběte Raimunda jistý mnich sloužící v jeho vojsku. Jmenoval se Petr Bartoloměj a měl tak trochu pověst mystika. Přijel za svým velitelem a Adhemarem, biskupem Puyským, jenž Raimundovi radil v otázkách duchovních, aby jim vyprávěl o sérii svých snů. Richard Rainey příhodu popisuje v knize Phantom Forces (1990) takto:

Petr Bartoloměj jí o viděních, jež jej navštěvovala od samotného příjezdu do Antiochie, nemohl mlčet. Zjevil se mu sv. Ondřej a přikázal mu, aby vykopal Longinovo kopí, které na něho čeká ukryté v zemi. Apoštol pak Petra přenesl do kostela, vyzvedl ze země zbraň a prozradil mu, že to je právě ono kopí, jež dříve náleželo Longinovi. I když bral hrabě Raimund Petrův příběh vážně, biskup Adhemar se k němu stavěl skepticky. Tím mohlo všechno

skončit, kdyby se ale o mnichově zjevení nezačalo aukat po celém obleženém městě. Během několika dnů ohlásili i jiní křiřáci - včetně jednoho kněze - že se jim zdály podobné sny. Když to biskup Adhemar uslyael i z úst duchovního, nechal se přemluvit a s kopáním v kostele souhlasil.

Dne 15. června křiřáci vstoupili do jeskynního kostela sv. Petra, podle všech norem nevaedního místa pro konání bohosluřeb - dnes známého jako Senpiyer Killisesi. Kostel byl totiž vybudován v ohromné sluji a považuje se za nejstarší katedrálu na světě. Tradice říká, že zdejaí prostory kdysi obýval evangelista Lukaa a že zde také sv. Petr poprvé pouřil během kázání pojem ‚křes«an'.

Skupina kopáčů samozřejmě neměla jistotu - doufali vaak, že pokud kopí najdou, získají tím alespoň dobré znamení pro budoucnost. Petr byl ve své vizi instruován, že si s sebou má vzít tolik muřů, kolik měl Jeřia učedníků - a tak v čele dvanáctičlenného kolektivu kráčel hrabě Raimund, kronikář Raimund Aguilerský, jenř událost později zaznamenal, a sám Petr.

Pracovníci pilně kopali několik hodin, vrátili na stále rostoucí hromady písek a kamení, ale úspěch se nedostavoval. Jak píae Raimund Aguilerský, hraběte Raimunda nakonec čekání na objev unavilo a jeskynní kostel opustil. Kronikář pokračuje v deníku takto:

Pak vskočil do jámy pomáhat Petr Bartoloměj. Záhy vykřikl, že našel kopí. Dotkl jsem se té zbraně jeaťe když byla zpola zakryta zeminou. Donesli jsme kopí hraběti Raimundovi, ale biskup Adhemar stále odmítal připustit, že se jedná o zbraň, jíř byl proboden Kristus. Jakmile se vaak zpráva o zázraku roznesla, zavládlo mezi křiřáky takové nařaení, že biskup neřekl nic.

Zoufalí a vyhladovělí křiřáci dospěli k přesvědčení, že objev jim přeci jen přinesl ono dlouho očekávané znamení. Mnozí z muřů jíř znali legendu o moci kopí, jeř ovlivňuje osud, a slyaeli i o pozoruhodných vítězstvích, jichř majitelé kopí během uplynulého tisíciletí dosáhli. Uvažovali, zda právě nenastal čas vyrazit z bran Antiochie a zaútočit na bezvěrce.

Mezi křiřáky zůstávali jeaťe pochybovači, ale jejich postoj se značně umírnil, když jednotky postihl hladomor. Za hradbami města dosud přealapovala vojska sultána Kerbochy a neklidně čekala na vhodnou příleřitost k útoku. Někteří sultánovi muři vaak naznačovali, že by se mělo ustoupit. Když se o těchto rozbrojích doslechl hrabě Raimund, pochopil, že nastala ta pravá chvíle k protiútku.

Petr Bartoloměj, jenř od okamřiku nálezu v jeskynním kostele nespustil kopí z očí, nyní naléhal, aby křiřáci při výjezdu vzali kopí s sebou. Datum protiútku se stanovilo na 28. června a průběh tohoto rozhodujícího dne zaznamenává anonymní autor ve spise nazvaném Documents des croisades (1780):

Křiřáci upevnili svaté kopí na standartu a nesli ho v čele vojska. Když Kerbocha spatřil seřikované křiřáky, pokusil se vyslat vyjednávače, ale křiřáci postupovali neochvějně dál. Turci se snařili vyuřit početní převahy a křiřácké uskupení rozdělit, ale bez úspěchu. Když si Kerbocha povajml odhodlání ve tvářích nepřátel, obával se, že někteří emiři vyklidí bitevní pole bez boje, a nemýřil se. Jako první se dal na ústup Dukak z Damaaku a záhy se rozpadlo celé Kerbochovo vojsko. Křiřáci tvrdě zaútořili a pobili mnoho prchajících Turků.

Vítězství znamenalo Kerbochův konec a triumf 1. křiřové výpravy. S novým odhodláním se vydali hrabě Raimund a jeho muři na dlouhý a strastiplný pochod na jih. Po několika dalřích bitvách a obléháních křiřácká armáda konečně stanula před branami Jeruzaléma. Křiřáci Svaté město dobyli roku 1099, zřídili v něm latinské Jeruzalémské království a zalořili i rytřské řady johanitů a templářů.*102

Jeden z muřů se vaak nedořil toho, aby se stal svědkem a»astného zavřaení křiřové výpravy - mnich, jenř se svým objevem o vítězství zaslouřil. Zprávy o smrti Petra Bartoloměje se vaak různí. Jedna z verzí vypráví o pochodu z Antiochie do Jeruzaléma, během něhoř se Petrovi vracela vidění a naznačovala, jakou zvolit taktiku boje s nepřitelem. Míra trpělivosti skeptičtějaých urozených muřů z Raimundova vojska začala přetékat a tito ařlechtici nakonec

mnicha požádali, aby prokázal, že mu prorocké vize opravdu vnukl Bůh. Petr svolil a nabídl se, že podstoupí biblickou zkoušku víry tím, že projde „pecí ohnivou“.*103

Ve zprávě se tvrdí, že Bartoloměj opravdu prošel mezi dvěma ohnivými stěnami, jež křiláci k tomu účelu připravili. I když však mnich vyšel z plamenů vzprímeně, zemřel o několik dnů později v bolestných mukách, nebo» utrpěl těžké popáleniny. Kratší verze naopak říká, že zemřel na úpal během dlouhé pouti přes řavu syrskou poušť.

Bouřlivé spory o pravost kopí nepolevily ani po smrti Petra Bartoloměje. Richard Rainey poznamenává, že tábor zastánců příběhu o muži a jeho zjeveních dosáhl stejného počtu příznivců, kolik měl i odpůrců.

Skeptici prohlašovali, že hrabě Raimund „vyčaroval“ kopí sám a příslušná zjevení vnukl mystikovi Petrovi. Jenže kopí se našlo - a a» už se jednalo o podvrh či o skutečný předmět, nastrčený či objevený, kopí vskutku změnilo běh dějin.

Osud tohoto kopí zůstává rovněž hádankou. Vodítka neposkytly ani vykopávky pod zbytky podlahové mozaiky, ani velice pečlivý výzkum začalých fresek na zdech „nejstarší katedrály světa“. Říkalo se ovašem, že křiláci hraběte Raimunda odvezli kopí do Jeruzaléma a uložili ho tam na čestné místo. Pokud se však oním čestným místem myslela hora Sión, pak historika z Antiochie představuje pouze jednu epizodu životních osudů kopí, jež se nyní vystavuje v bazilice sv. Petra v Římě.

Kdosi též naznačil, že se toto kopí mohlo dostat do Arménie, jenže tím zjevně směřoval fakta s příběhem následujícím. Pravda je ve skutečnosti mnohem prostší - a mnohem prozaičtější. Odpověď nám podává M. F. De Mely, jenž ve své klasické práci o historii kopí říká: Učenci věří, že ve skutečnosti o láné římské kopí nešlo, jen o čelo standardy. I když sama o sobě zní příhoda zajímavě, s legendou o kopí vůbec nesouvisí.

Popis misijních cest apoštola sv. Pavla po Malé Asii v roce 36 po Kr., kdy rozšiřoval křesťanskou víru a zakládal sedm církví, je dostatečně znám, a proto si zde zaslouží jen letmou zmínku.*104 Cestou z Antiochie přes Kappadocii*105 obracel tamní lid na křesťanskou víru a čelil hněvu stávajících věřících, zvláště židů. Pronásledování křesťanů polevilo až za dvě století, kdy se nechal pokřtít první král, Abgar VIII. z Edessy, a kdy se obracení na křesťanskou víru ujal v Arménii Řehoř „Iluminátor“ (Osvětitel). Osud posledního a nejdůležitějšího Longinova kopí souvisí právě s tímto výjimečným mužem a se starobyloou zemí, v níž se narodil.

Arménie, země sevřená v klínu pohoří Malého Kavkazu, se považuje za jednu z kolébek civilizace. Podle 1. knihy Mojžíšovy, Genesis, Noemova archa přistála na vrcholku Araratu, nejvyšší a nejposvátnější hory v srdci arménské krajiny (tato část nyní náleží Turecku). Z archy vystoupili Noe, jeho potomci a samozřejmě i všechny druhy zvířat a ptáků, každý v páru, aby obydli celou zem.

Až už jde o pravdivý příběh či nikoli, nelze pochybovat o dlouhé, pohnuté a často i fascinující historii Arménie. Kdysi se arménská země táhla od Černého moře až ke Kaspickému jezeru a zaujímal i území, která dnes leží na východě Turecka a v Íránu - mezi něme svědky této éry patří opuštěné křesťanské město Ani v Turecku či různé křesťanské kostely v Íránu. Arménie vynikla jako první velké království, jež uznalo křesťanskou víru za státní náboženství a jež se stalo průkopníkem stavebního slohu předjímajícího západní gotiku.

O příchodu křesťanství do Arménie vypráví mnoho legend. Zemi neustále napadali nepřátelští sousedé, uctívající jiné bohy. A vskutku, téměř každý pramen v každém uzoučkém údolíčku či každá pobořená hradba kolem starého kostela či kláštera mohou vyprávět příběhy plné víry, neštěstí a často i krveprolití.

Podle nejstarší tradice zvěstovali křesťanskou víru v Arménii nejprve apoštolově - anebo přinejmenším jejich bezprostřední láci, zvláště sv. Bartoloměj a sv. Tadeáš - jenže doklady, které by to dnes potvrzovaly, neexistují. Je však jisté, že ve 2. století stoupal počet příznivců Kristova náboženství v oblastech hned za hranicemi Arménie - šlo zejména o apoštolské

církve v Antiochii a Caesareji (Kayseri), které hrály při rozšiřování víry důležitou úlohu. Tyto komunity ovlivnily čilý cestovní ruch a připravily tak půdu pro příchod křesťanství.

Nejblíže arménským hranicím leželo staré křesťanské středisko Edessa, jehož král Abgar VIII. hluboce ovlivnil muže známého později jako sv. Řehoř Osvětitel čili Illuminátor a zasloužil se i o oficiální konverzi země v roce 301. Příběh Řehoře, jedné z klíčových postav arménských dějin, vypráví mnoho prastarých dokumentů, fresek a maleb - i když si jeatě mnohými podrobnostmi ze života svatého nemůžeme být jistí. Za nejhodnověrnější zdroj informací můžeme pokládat zprávu dějepisce Fausta z Buzandy.

Řehoř se narodil jako Grigor Lusavorič, příslušník parthské panovnické rodiny Suren-Pahlev (Sourene Bahlav) - kteří tvořili větev arsakovské královské dynastie*106 - takže byl vlastně příbuzný arménských panovníků. Podle Fausta spáchal Grigorův otec v roce 238 atentát na arménského krále Chosroea,*107 takže téměř všechny členy rodiny postihla odvetná opatření. Masakru unikl jen chlapec Grigor, který byl odvezen do Kappadocije a v Caesareji byl vychován jako křesťan - Řehoř.

Kronikář říká, že v roce 286 se římský císař Dioklecián zasadil o to, aby na uprázdněný trůn dosedl syn zavražděného krále Ghosroea, král Tiridates III. O dvanáct let později byli Arméni uznáni podle nisibinské dohody za nezávislý národ, i když ovšem pod římským protektorátem. Když se o novince doslechl Řehoř, rozhodl se, že se vrátí do rodné země, aby v ní zvěstoval křesťanskou víru - a vzal si s sebou drahocennou relikvii, Longinovo kopí. Faustus ve svém díle Kronika pokračuje:

Řehoř se vrátil do země svých otců a začal kázat křesťanství. Tiridates se o něm dozvěděl a poznal v něm syna vraha svého vlastního otce. Král nejprve nařídil, aby byl Řehoř strašlivě mučen, a pak jej nechal uvrhnout do lázně na královském hradě ve Vagaršapatu. Řehoř tam strádal patnáct let, než jej z křesťanské lásky zachránila jistá vdova a dala mu najíst.

Podle díla Historie des croisades arménského dějepisce ze 13. století, Vartana, Řehoř vlastnil „svaté kopí“, jež získal darem za pobytu v Caesareji. Jednalo se o kopí, jímž setník Longinus probodl Kristovo tělo. Řehoř kopí uchovával po celou dobu, kdy v Caesareji (Kayseri) zastával kněžský úřad.

Vartan se domnívá, že Longinus pobýval nějaký čas v Goremském údolí, a to na místě, kde se později usazovali křesťanští mniši. Zde také sv. Basileus založil jeden z nejstarších křesťanských klášterů a kostel, který nese jeho jméno. Uvnitř lze dosud spatřit hroby tehdejších mnichů i tajuplné otisky prstů neznámého umělce z 10. století, jenž budovu vyzdobil freskami.

Longinus odkázal kopí jednomu z mužů obrácených na novou víru, a to jako symbol krve prolité Spasitelem pro spásu lidstva. Kronikář tvrdí, že Řehoř přijal kopí právě z rukou tohoto muže a ctil ho nade všechny ostatní relikvie Páně.

Vartan se rovněž zmiňuje o pověstech, jež říkají, že kopí přinesli do Arménie dva jiní prvotní křesťané - apoštol Matouš a Josef Arimatejský - je však přesvědčen, že neexistuje důkaz, který by Řehořovo vlastnictví zpochybnil.

Než jej Tiridates uvěznil, Řehořovi se podařilo ukrýt kopí do jeskyně v hornatém Kotayku, nedaleko na východ od starobylého města Erevan (Jerevan). Po staletí před příchodem křesťanství zde v přirozených jeskynních prostorách nacházeli útočiatě poustevníci a skrývali se v nich před světem. Tyto muže Řehoř obrátil na křesťanskou víru jako jedny z prvních. Zde také Řehoř později objevil i nejstarší klášter v zemi.

Věznění křesťanského kazatele v podzemním vrapu*108 se chýlilo k dramatickému závěru, když divoký a chlípný Tiridates nařídil brutálně zabít skupinu zbožných křesťanek, včetně neobyčejně krásné panny Chripsime, jež všechny odmítly přidružit se k harému králových manželek a konkubín. Legenda vypráví, že vlivem božského zásahu krále sklátila mrtvice. Když mu však jeho sestra Kosroviduchta sdělila, že se jí zjevil „muž se zářící tváří“ a že je to jediná osoba, která by mu mohla pomoci, král s propuštěním Řehoře souhlasil. V tom

okamžiku se Tiridates uzdravil a z vděčnosti se nechal i s celou svou rodinou obrátit na křesťanskou víru.

Nedlouho po propuštění ze žaláře měl vidění i sám Řehoř. Podle kronikáře Fausta z Buzandy spatřil Kristovu postavu nesoucí zlaté kopí. Kristus kopím udeřil do země uprostřed královského města Vagaršapatu.*109 Z toho místa vyrazil ze země ohromný ohnivý sloup a na jeho vrcholku se tyčil zářící kříž. Pak se mu zjevila obrovitá katedrála se čtyřmi klenbami, mohutnou bání a zlatým trůnem.

Od tohoto vidění získal Řehoř přídomek Osvětitel čili Iluminátor. Tam, kde se zlaté kopí dotklo země, nechal Řehoř vybudovat kopii mystického kostela a nechal město přejmenovat na Ečmiadzin, což znamená jediný zplozený sestoupil.*110 Samotné místo sloužilo po staletí jako významný zoroastertský chrám ohně - a vskutku, v podzemní hrobce se později našly stopy dokládající pohanské obřady. Ečmiadzin slul jako hlavní město Arménie od r. 180 do r. 340.

Tento impozantní kostel však nebyl jedinou stavbou, o kterou se Řehoř v zemi, v níž zastával úřad arcibiskupa až do své smrti v roce 325, zasadil. V kaňonu nad řekou Azatem, 40 kilometrů jihovýchodně od Erevanu, kde získal první přívržence a kde uschoval Longinovo kopí, založil jeskynní kostel a klášter. Původně se jmenoval Ayrivank, tj. jeskynní klášter, neboť byl vytesán do měkké horniny údolí, a brzy se stal střediskem velké mnišské obce.

Komplex sestává z Ekklesia katolíka, kde se provádí teologický výzkum; další část tvoří gavit, duchovní obroda, vyhloubený do příkrého srázu v severní části kláštera, a zhamatun čili síň církevního shromáždění - synodu. Na pozemku bylo rovněž vytesáno do různých úrovní horského svahu množství kaplí a klášterních komůrek. Za hradbami směrem na západ se tyčí další skalní kaple, vysvěcená a pojmenovaná Stvadzadzin, Svatá matka Boží. V nedávné době se uvnitř bohoslužebného prostoru našlo množství starých nápisů, z nichž nejstarší se datuje do r. 1164.

Příslušníci této jedinečné náboženské obce si říkali svatobazilejští a již záhy přitahovali pozornost křesťanů ze širokého okolí. Mezi poutníky se ustálil zvyk uvazovat ke stromům rostoucím od řeky až ke klášteru proužky látky pro atěstí. Pověra říkala, že pokud se kdokoli při uvazování proužku k větvi pomodlí, vyplní se mu přání.

V roce 923 však postihla obec pohroma v podobě nájezdu, během něhož byla většina kláštera zničena Araby. Kopí, ukryté dosud v jeskyni, však naatěstí zkáze uniklo. V roce 1215 obec zbudovala kostel nový, Astvatsatin, tj. Panna Marie, vybavený chrámovou předsíní, její velikostí přesahovala vlastní kostel, a pyšící se devíti klenbami a velkolepým, vyřezávaným stropem. Do skalního svahu vtesali po stranách i několik kapliček. V jedné z nich tryská posvátný pramen, jehož voda prý udržuje mladistvou pleť.

Renovovaný klášter pak přejmenovali na počest nejslavnější relikvie na Geghardavank, tj. Klášter svatého kopí. Zde také kopí zůstalo po několik století, i když už Římané zanechali zemi svému osudu a obyvatelstvo opakovaně trpělo nájezdy Saracénů a neshodami s Byzancí. Arméni si začali kopí záhy lárilivě střelít jako symbol své křesťanské víry i jako národní dědictví.

Arcibiskup Nerses z Lampronu, velký arménský učenec a teolog z 12. století, se zmiňuje ve svých početných spisech o svatém kopí i o účtě, s jakou je chováno, při několika příležitostech. Poznává, že se kopí vystavovalo na církevním shromáždění v Aqtiqatu roku 365, a uvádí i zajímavou zprávu o Fridrichu Barbarosovi, který prý povolal do 3. křížové výpravy několik arménských králů. Nerses se bohužel nezmiňuje o tom, zda německý panovník věděl o existenci arménského kopí, jel si činilo stejný nárok na autentičnost jako jeho vlastní svaté kopí - ani nezvažuje, které z obou kopí je pravé.

Někdy během 7. století došlo k přestavbě ečmiadzinské katedrály a mimo jiné se po pravé straně oltáře objevila i krásná klenotnice (další přístavby pocházejí z let 1654 a 1868). Sem byla umístěna po léta shromážděná sbírka iluminovaných rukopisů, bohatě vyřezávaných

bohoslužebních rouch, zlatých pohárů a drahokamy vykládaných křížů - a navíc i svaté kopí, jež sem bylo převezeno z Geghardavanku.

Od té doby zůstaly křehké a jemné klenoty zde a k prohlídce potřebujete zvláštní souhlas představitelů arménské církve. Mezi pozoruhodné předměty sbírky patří i pravá ruka svatého ve stříbrné schránce a část prkna z Noemovy archy. Říká se, že onen kus dřeva daroval anděl jistému arménskému mnichovi ve 13. století, nebo» svatý muž se třikrát a neúspěšně pokusil zdotat horu Ararat. Vědci pomocí uhlíkové metody stanovili, že úlomek je starý nejméně 6 000 let.

V případě kopí církevní představitelé nepovolili provést zkoušku absolutního stáří. Zde publikovaná fotografie je jednou z posledních, jež kdy byly pořízeny. Schéma vpravo a vysvětlivky k jednotlivým částem však potvrzují značné stáří relikvie.

10c, d) Kopí z Ečmiadzinu - schéma

Pokud má čtenář dobrý zrak, značka A označuje hrot (čepel), B označuje kříž vyražený do hrotu později a C křížek ze dvou kusů kovu, upevněný křížem přes hlavní kříž k odvrácené straně čepele v duchu tradice apoštola sv. Tomáše.*111 Vysvětlivka tvrdí, že hrot kopí je úhlopříčně prasklý - na schématu to vidět není - a že drlí pohromadě jen díky zpevnění překříženými kovovými proužky. K zadnímu konci hrotu jsou připevněny barevné pečeti - červená peče» patriarchy Daniela, D, a žlutá peče» patriarchy Davida, E.*112 Oba církevní hodnostáři se snažili v roce 1805 získat titul nejvyššího patriarchy Arménie a kopí si nárokovali každý pro sebe. I když se spor vyřešil ve prospěch Daniela, byla toho roku posvátná relikvie zpřístupněna očím veřejnosti naposledy.

Učenci a odborníci, kteří válili dlouhou cestu do Ečmiadzinu -jenž je nyní hlavním sídlem arménské ortodoxní církve - se shodují v tom, že hrot kopí je zhotoven z nesmírně starého kovu. Zda však jde přesně o to původní Longinovo kopí, to se pravděpodobně nikdy s jistotou nedozvíme, jak ve své knize říká M. De Mely.

Mám-li vyjádřit vlastní názor, jsem přesvědčen, že pokud Longinovo kopí svou dlouhou a bolestnou cestu časem vůbec přečkalo, pak pravým exemplářem je nejspíš právě tato arménská relikvie. Konečný osud kopí, jež prošlo rukama tolika lidí - dobrých i zlých - však jeatě není ani zdaleka vyřešen, a to bez ohledu na jeho nezpochybnitelnou symbolickou moc.

Obrázky

1. Řecké zobrazení Longina a Ukřížování pocházející z 12. století. Kristova krev je zachycována do Svatého grálu
2. Náčrtek svatého kopí vystaveného v ciboriu baziliky sv. Petra v Římě z roku 1606
3. Karel Veliký se svatým kopím - obraz francouzského malíře Vétaulta
4. Kopí v rukou vůdce křížové výpravy Raimunda, hraběte Toulousského, červen 1098

5. Skica ‚kopí sv. Mořice‘ z 19. století
6. Hitler - ‚milovník ledu‘ -jen‘ kopí hodlal využit k ovládnutí světa
7. Svaté kopí a ostatní předměty z pokladu Svaté říše římské ve Vídni
8. Dr. Walter Stein, jen‘ se zabýval osudem Adolfa Hitlera a svatého kopí
9. Krakovské kopí z Polska, považované za jednu z několika kopií
10. Nejnovější fotografie záhadného svatého kopí z Arménie
11. Geghard či Geghardavank - klášter svatého kopí

1 Autor citoval biblické pasáže ze slavného Překladu krále Jakuba (The King 'James Bible), známého též jako ‚autorizované vydání‘, který vyšel v Anglii roku 1611; pro reprodukci biblických citátů v češtině jsme tudíž nepoužili moderní ekumenický překlad, ale původní vydání neméně proslulé Bible Kralické z roku 1613 (pozn. překl.).

2 V překladu jsme zvolili dnes vžitý český termín setník, i když Bible Kralická a autor knihy používají původní latinský výraz centurio. Setníci -centurioni - veleli v římské legii četám zvaným centuriae. Jedna centuria měla, alespoň zpočátku, přesně sto mužů. (pozn. překl.)

3 V některých apokryfních evangeliích je Ježíšovi skutečně přisuzován titul Rabbi. (pozn. překl.)

4 Autor apokryfního Nikodémova evangelia (Akta Pilátova) mylně klade soudcovskou stolicí (tribunál) do pretoria. Soud se podle římských zákonů vždycky konal na volném prostranství nebo v místnosti volně přístupné veřejnosti. (pozn. překl.)

5 Kanonická evangelia jména lupičů neuvádějí; Matouš a Marek shodně tvrdí, že lupiči Ježíšovi spílali, ale Lukášovo evangelium se zmiňuje, že jeden z nich se Ježíše zastal. Lukáš však nepíše ani jak se jmenoval, ani zda visel po jeho levici či pravici. Některá apokryfní evangelia uvádějí, že Gestas ukřižovali po Ježíšově levici; v apokryfním Nikodémově evangeliu (Akta Pilátova) se Gestas rouhá, Dysmas se kaje; Nikodémovo evangelium (Kristův sestup do pekel) sice kajícího zločince výslovně nejmenuje, ale popisuje jeho setkání se Spasitelem v Hádu; v jiné verzi Akt Pilátových hraje Dysmas významnou a pozitivní roli v Ježíšově dětství a když spatří Marii s malým Ježíšem poprvé, zvolá: "Kdyby bůh mohl mít matku, řekl bych, že jsi to ty!"; v apokryfním Vyprávění Josefa Arimatejského se lupiči jmenují Gestas a Démas, Démas je opět tím kajícím a když si Josef Arimatejský jde pro Ježíšovo tělo, všimne si, že Démas na kříži není a že mrtvý Gestas vypadá jako ‚drak‘ - a Démas doprovodí vzkrášeného Ježíše do Galileje; v apokryfním Arabském evangeliu dětství se zločinci jmenují Dumachus a Titus, Dumachus je ukřižován po Ježíšově levici a kajícím lupičem je Titus. (pozn. překl.)

6 Aramejsky Gulgutta znamená lebka, odtud pak řecký ekvivalent Kranion a latinský Calvaria - odtud pak u nás známý výraz Kalvárie, (pozn. překl.)

7 Matouą 27:37 (pozn. překl.)

8 Lukáą 23:34 (pozn. překl.)

9 Lukáą 23:43 (pozn. překl.)

10 Jan 19:26 (pozn. překl.)

11 Jan 19:27 (pozn. překl.)

12 Evangelista Matouą říká: "A při hodině deváté zvolal Jeřía hlasem velikým, řka: Eli, Eli, lama zabachtani? To jest: Boře můj, Boře můj, proč jsi mne opustil?" (Matouą 27:46) (pozn. překl.)

13 Od šesté pak hodiny tma se stala po vají té zemi alř do hodiny deváté. (Matouą 27:45) (pozn. překl.)

14 Znalci Kralické Bible si vąak zajisté pamatují onu známou pasálř z kanonického Janova evangelia: "Byla pak tu postavena nádoba plná octa. Tedy oni naplnili houbu octem, a oblořivąe yzopem, podali k úřtům jeho." (Jan 19:29) (pozn. překl.)

15 Evangelista Jan říká: "A kdyř okusil Jeřía octa, řekl: Dokonáno» jest. A nakloniv hlavy, ducha Otcí poručil." (Jan 19:30) (pozn. překl.)

16 Zde se spíae narálř na pasálř ze @almů: "V ruce tvé poručím ducha svého, nebo jsi mne vykoupil, Hospodine, Boře silný a věrný." (@alm 31:5) (pozn. překl.)

17 Lámání nohou nařizoval římský zákon a zkracovaly se jím útrapy ukřilřovaného; v apokryfním Petrově evangeliu toto dobrodiní není poskytnuto lupiči, jenř se Jeříae zastal - viz: Neznámá evangelia. Novozákonní apokryfy, 1. Praha, Vyąehrad 2001 (pozn. překl.)

18 Autor zde nepřesně uvádí Zachariáąe; citovaný výrok se objevuje v Janově evangeliu a zní: "Stah se pak to, aby se naplnilo písmo: Kost jeho řádná nebude zlámána." (Jan 19:36). Výrok se sice odkazuje na tři starozákonní výroky, ale nikoliv na Zachariáąův: "...a kostí v něm nezlámáte." (Exodus 12:46), "...a kostí v něm nezlámí." (Numeri 9:12) a přede vąím "Oni ostřihá vąech kostí jeho, řádná z nich nebývá zlámána." (@alm 34:21) (pozn. překl.)

19 Tento výrok je jilř skutečně Zachariáąův. (Zach 12:10) (pozn. překl.)

20 Je třeba upřesnit, ře o stáří Akt Pilátových se dosud vedou spory, původní verze vąak mohla vzniknout jilř ve 2. století a poté byla doplňována. Akta Pilátova a Kristův sestup do pekla byly původně chápány jako samostatné řecké texty a teprve v 10. století se v některých latinských rukopisech objevuje společný titul - Nikodémovo evangelium, který je oba zahrnuje - viz: Neznámá evangelia. Novozákonní apokryfy, 1. Praha, Vyąehrad 2001. (pozn. překl.)

21 Akta Pilátova XVI, 7 uvádějí Longinus, verze B téhoř spisu vąak Lon-chínos. (pozn. překl.)

22 Autor uvádí slovo poněkud nepřesně - jeden z četných řeckých výrazů pro kopí totiž zní logche. (pozn. překl.)

23 Je třeba jeątř dodat a zdůraznit, ře známý Gaius Cassius Longinus, hlavní strůjce atentátu na Gaia Julia Caesara (44 př. Kr.), zemřel roku 42 př. Kr. a je naprosto jinou osobou, (pozn. překl.)

24 Marek zmiňuje opravdu jen setníka, ale Matouą výrok nepřičítá pouze jemu, kdyř říká: "Tedy centurio a ti, kteřilř s ním byli, ostřihájice Jeříae, vidouce zeměřesení a to, co se dalo, báli se velmi, řkouce: Jistě Syn Boří byl tento." (Matouą 27:54) (pozn. překl.)

25 Turecké měřto Kayseri, dříve Caesarea, ale pozor, nikoliv tzv. přímořská Caesarea neboli 'Caesarea maritima', která je Caesareou, o níř se píae na mnoha místech v novozákonních Skutcích, ani 'Caesarea Filipova', která je zase Caesareou, o níř se zmiňuje Matouą a Marek. (pozn. překl.)

26 Reverend William Sabine Baring-Gould, 1834-1924, známý britský viktoriánský spisovatel, sběratel lidových písní a vąastranný badatel (pozn. překl.)

27 Moric, Moris, Maurice, Mauritius, atd. (pozn. překl.)

28 Podle rozdílnější verze je však svatý grál mísou, v níž si Ježíš smočil ruce při Poslední večeři, nebo» v kanonickém evangeliu (Matouš, 26:23) zní Ježíšova slova takto: "Kdo omáčívá se mnou rukou v míse, ten mne zradí." -čímž Ježíš předpověděl Jidášovu zradu. (pozn. překl.)

29 Eucherius skutečně upřesňuje legii, nebo» píše: legio militum, qui Thebaei appellabantur. Thebaei je skutečně historické jméno jednotky uvedené na vojenských seznamech v Notitia Dignitatum. (pozn. překl.)

30 Pravdivost legendy o svatém Mořici a Thébské legii se často zpochybňuje, a to již od dob studie Denise Van Berchema: Le martyre de la légion Thébaine: essai sur la formation d'une legende (vyd. v Basileji r. 1968). Křesťané totiž bývali z předkonstantinovské římské armády jednak většinou vylučováni, a jednak v ní ani sami sloužit nechtěli. Navíc, níže zmíněná praxe zabít každého desátého muže sice v římské armádě existovala, ale podle historických dokumentů se zdá, že zanikla mnohem dříve, než se Maximián stal Augustem, (pozn. překl.)

31 Diocletianus, původním jménem Diocles, byl římským císařem od r. 284 do r. 305, spolucísařem pak od roku 286. Roku 285 jmenoval Maximiana Caesarem a roku 286 Augustem. Roku 293 změnil duální systém vlády na tzv. tetrarchii - vládli tedy dva Augustové (Maximianus a Diocletianus) a dva Caesarové. (pozn. překl.)

32 Původní prázeklad kroniky byl sepsán ve Wessexu již ke konci 9. století, (pozn. překl.)

33 Uvedené datum korunovace je nejspíše nesprávné. Athelstanova data nepatří mezi sporná a obvykle se uvádí, že po smrti svého otce Eduarda I. (Eduarda Starého) nastoupil na trůn 17. července 924 a definitivně a oficiálně byl korunován králem Wessexu a Mercie v Kingstonu na Temži až 4. září 925. (pozn. překl.)

34 Soudí se, že byla sepsána ve 14. či 15. století opatem Ingulfem, a proto byl Rileyho překlad do angličtiny nazván Ingulph's Chronicle of the Abbey of Croyland (Ingulfova kronika Croylandského opatství). (pozn. překl.)

35 Mnich William Malmesburský žil přibližně v letech 1096-1143 a jeho nejdůležitější dílo Gesta regum Anglorum podává dějiny anglických králů od roku 449 do roku 1127; napsal i novodobé pokračování Historia novella. (pozn. překl.)

36 Duchovní a později biskup Geoffrey of Monmouth (žil přibližně v letech 1100-1154), významná osobnost britských dějin, autor četných děl, např. populárních Prophetiae Merlini (Merlinova proroctví), nejznámější se stala výše zmíněná Historia Regum Britanniae. (pozn. překl.)

37 Constantius I. Chlorus (Chlorus, čili bledý, je přezdívka známá z byzantských textů) se oženil s Helenou, dcerou hostinského ve zmíněné Nii, matkou Konstantina, proslulou v křesťanském světě především svým pátráním po Kristově kříži, kterou však později zapudil. Vládl v letech 305-306. (pozn. překl.)

38 Marcus Aurelius Valerius Maxentius byl synem několikrát zmíněného Maximiana a vládl v letech 306-312 (pozn. překl.)

39 Sněmu v Nikaji (Nicaea, Iznik) se zúčastnilo 220 biskupů. Jedním z nejvýznamnějších výsledků setkání bylo ustanovení, že Otec a Syn jsou "jedné podstaty", (pozn. překl.)

40 Fausta byla dcerou Maximiana. Maximián se prostřednictvím sňatku dcery s Konstantinem přihlásil na stranu Konstantinovu, ale když v roce 308 porazil Maximiana nepřítel Galerius, dal Konstantin svého tchána popravit, (pozn. překl.)

41 Konstantin II. vládl 337-340 (pozn. překl.)

42 Constantius II. vládl 337-361 (pozn. překl.)

43 Constans I. vládl 337-350 (pozn. překl.)

44 Julianus vládl 361-363 (pozn. překl.)

45 Flavius Theodosius či Theodosius I. Veliký vládl v letech 379-395 (pozn. překl.)

46 Flavius Gratianus se stal západořímským císařem v letech 367-375 a spolucísařem na západě v letech 375-383. Když v bitvě s Vizigóty zahynul císař Valens, svěřil Gratianus Theodosiovi velení na dunajské frontě. Když tam Theodosius obstál, byl 19. ledna 379 povýšen na Augusta. (pozn. překl.)

47 Germán Arbogast byl Theodosiovým vojenským velitelem, jemuž Theodosius víceméně ponechal vládu nad západem a uchýlil se do Konstantinopole. Arbogast se ale pokusil získat si nezávislost prosazením západního loutkového císaře a bývalého učitele latiny a rétoriky Flavia Eugenia, jehož podporovali Frankové - viz Michael Grant: Římaři císařové. Vyd. BB Art 2002 (pozn. překl.)

48 Flavius Aetius byl císařem Johanncem (vládl 423-425) jmenován správcem císařského paláce (Johannes byl původem státní úředník). Johannes byl ale brzy popraven a na trůn dosadili roku 425 pětiletého Valentiana III., za něhož rozhodovala zpočátku matka Placidia. Od roku 427 bojoval Aetius se svými Huny v Galii proti Vizigótům a Frankům jako vrchní velitel jízdy (magister equitum) a v roce 429 dosáhl hodnosti vrchního velitele vojska (magister militum). Placidia se bála vlivu Johannesova oblíbence a doufala, že jí Bonifatius, velitel africké armády, Aetia zbaví. Při střetnutí v roce 432 byl Bonifatius zraněn a později zemřel - viz Michael Grant: Římaři císařové. Vyd. BB Art 2002 (pozn. překl.)

49 Střetnutí proslulo jako bitva na Katalaunských polích (snad mezi Chálons a Troyes). Aetius a jeho vizigótský spojenci se v ní utkali s Huny. Vizigótský král Theoderich I. sice v bitvě padl, ale Attila v ní utrpěl svou jedinou drtivou porážku, (pozn. překl.)

50 Podle jiné verze se Aetiův syn jil s císařovou dcerou zasnoubil a roku 454 se Aetius stal dokonce konzulem. Petronius Maximus (dvojnásobný prefekt italských pretoriánů a dvojnásobný římský prefekt) a eunuch Heraclius (správce Valentianovy domácnosti) však císaře navedli, aby Aetia zabil. Když v září roku 454 předkládal Aetius císaři finanční zprávu, Valentianus s Heracliem se na něho vrhli a císař Aetia probodl. Kdosi pak císaři řekl: "Právě sis levou rukou ušlal svou pravou ruku." - viz Michael Grant: Římaři císařové. Vyd. BB Art 2002 (pozn. překl.)

51 Hlavním tvůrcem Justinianovy gigantické sbírky práv a zákonů, souborně nazývané Corpus iuris civilis, z níž první část tvoří sbírka císařských konstitucí, Codex Justinianus, byl učenec Tribonián. (pozn. překl.)

52 O což se zasloužila i jeho impozantní, 190 cm vysoká postava, (pozn. překl.)

53 Obvykle se uvádělo datum 7. 4. 742, ale podle novějších výzkumů je možné, že se narodil až v roce 747. (pozn. překl.)

54 Západní císařství bylo obnoveno Karlovou korunovací dne 25. 12. 800, a to po dlouhých 324 letech. Karel tak získal titul "císař, správce říše Římské a z boží milosti král Franků a Langobardů" a dokonce lze dodat, že české slovo král vzniklo právě ze slova Karel, čímž byl míněn Karel Veliký. (pozn. překl.)

55 Nutno ovšem dodat, že psát se nikdy nenaučil. (pozn. překl.)

56 Je třeba upřesnit, že nešlo o Berengara I., italského krále (888-924) a císaře (915-924); Liutprand vyrůstal na dvoře Hugona z Provence (italský král v letech 926-948), kde také získal své nemalé duchovní a literární vzdělání; významnou úlohu sehrál v Liutprandově životě jiný Berengar - markrabě ivrejský - Berengar II. z Ivry (italský král v letech 950-961) (pozn. překl.)

57 Pro tuzemského čtenáře bude jistě zajímavé dodat, že nás tato událost nepřímou přivádí i do Čech. Jak známo, Ota I. Veliký šel v letech 912-973, německým králem se stal v roce 936, římským císařem roku 962 (a Liutprand u Oty pobýval asi od roku 956). V době svého sňatku byl Ota saským princem (a čerstvě určeným nástupcem trůnu). Sňatek zprostředkoval Jindřich I. Ptáčník (německý král 919-936). Saský princ si mohl vybrat hned ze dvou Athelstanových

sester - jmenovaly se Edgita (Eadgytha, Edgitha, Eadgyde) a Elfgifa (Aelfgyfa). Pro sedmnáctiletého královice, když se právě narodil syn, to však znamenalo, že by musel zahrnout svou slovanskou milenku - havolanskou kněžnu a sestřenicí české kněžny Drahomíry, matky Václava a Boleslava. Nakonec učinil kompromis, nebo se oženil s Edgitou, ale milenky se nevzdal. Sňatek se konal koncem září či začátkem října r. 929. Elfgifa se ale rovněž do Anglie nevrátila, nebo se provdala za jakéhosi evropského krále. Pavel Radoměřský (Časopis Národního muzea, odd. věd společ., 122: 157-212) překvapivě dokazuje, že se provdala do Čech - za tehdy ještě mladého Boleslava II. Radoměřský rovněž prokázal, že ostrovní (anglická) forma jména Elfgifa - Aelfgive - Adiva, zní po kontinentálním (francouzském) způsobu Ymma - Emma (pozn. překl.)

58 Českému čtenáři bychom na tomto místě připomněli významné a přátelské spojenectví Jindřicha IV. a Vratislava II. Po krutostech Sasů a Durynků z jara 1074 vypomohl český kníže králi Jindřichovi IV. proti Sa-sům r. 1075 a do proslulé bitvy přivedl tehdy největší vojsko. Jindřich IV. se jako římskoněmecký císař později postaral o to, aby se věrný spojenec stal prvním českým králem, (pozn. překl.)

59 Zde jsme si dovolili autora poopravit, nebo v originále hovoří o "pouti ze svého sídla v Canosse do Říma". Králův dvůr však byl samozřejmě v Goslaru a pouhé vykonání podle všech historických dokumentů do Canossy, nikoliv do Říma (a aniž bychom snižovali Jindřichovu fyzickou zdatnost, nutno dodat, že i to se vlastně odehrálo složitěji, nebo na kajícínu pouhé se nevydal přímo ze svého dvora v Goslaru, ale z mnohem kratší vzdálenosti).

Ještě lze upřesnit, že Jindřich IV. jako římskoněmecký král opravdu udělil investituru několika italským biskupům v létě 1075, a že je Řehoř VII. vzápětí zbavil úřadu a zakázal panovníkovi udělovat investitury vůbec. V lednu 1076 se sešlo ve Wormsu 24 německých biskupů spolu s biskupy z Lausanne a z Verony a řádali papeži, aby odstoupil, nebo nikdy právoplatným papežem nebyl (volba Řehoře VII. proběhla neobvykle). Když však papež vyhlásil klatbu, Jindřichovi se nepodařilo prosadit volbu protipapeže, ale ani opozice se nesjednotila natolik, aby zvolila nového krále. Řehoř VII. tedy rovněž neměl jistou pozici, a proto se nakonec uchýlil do Canossy, nebo se obával, že by jej Jindřich IV. mohl zajmout. Hrad Canossa, panství Matyldy Toskánské na severním úbočí Apenin mezi Parmou a Reggiem, představoval pro papeže bezpečnou půdu, kde pak mohl kajícího blahosklonně přijmout - a 28. ledna 1077 pak klatbu zrušil, (pozn. překl.)

60 Českého čtenáře by jistě zajímalo, že v této chvíli Vratislav II opět Jindřichovi IV. vypomohl. Když si německá šlechta zvolila nového krále, Rudolfa z Rheinfeldenu, postavil se Vratislav, za Jindřicha (Vratislavova bratra, biskupa Jaromíra, si Jindřich IV. zase zvolil za kancléře). Vratislav II. vynikl v bitvě u Flarchheimu (poblíž Mühlhausenu v Durynsku) dne 27. ledna 1080. Jindřich věnoval Vratislavovi z vděčnosti Rudolfovo kopí (ještě Češi ukořistili), které měl Vratislav používat při slavnostních příležitostech. Toto kopí patřilo jednomu z Rudolfových rytířů a považovalo se za relikvii - kopí sv. Mořice (!), o čemž se zmiňuje kronikář Frutolf v Ekkerhardi (Uraugiensis) Chronicon universale z r. 1106 (neboli Kronika Frutolfa z Babenberku). Podle ní Jindřich vyhlásil, že 'Regalem lanceam Rudolfi' (královské kopí Rudolfovo) si ponechá 'Fratizlaus' (Vratislav). Rudolf pak chtěl získat Mořicovo kopí zpět a 15. října 1080 v bitvě u Molsenu na Halatrově ztratil pravou ruku a téhož dne zemřel (ztráta pravé ruky, která se používá k přísaze, byla chápána jako důkaz falešného papežova proroctví a Řehoř VII., jenž prosazoval Rudolfa, tím nečekaně ztratil podporu). - viz Marie Bláhová, Jan Frolík a Naděa Profantová: Velké dějiny země Koruny české, I., Paseka 1999, str. 439-440; viz též: Vratislav Vaniček: Vratislav II. (I.): první český král. Vyšehrad 2004, str. 165. (pozn. překl.)

61 Když byl Konrád korunován na krále, přešel do nepřátelského tábora (nebo boj o investituru stále pokračoval) a papež Urban II. jej přijal jako "syna římské církve". Když císař nabral sílu a vrátil se do Německa, prohlásil r. 1098 Konráda za sesazeného a dosadil na

německý trůn svého dosud nezletilého mladšího syna Jindřicha, z něhož se stal Jindřich V. (pozn. překl.)

62 Boj o investituru pokračoval. Proti císařskému kandidátovi na papěře se prosadil Paschalis II. Jindřich V. se postavil na stranu zvoleného papěře proti vlastnímu otci. V září 1105 měla být rozhodnuta bitva na březích Řezné v Horní Falci, v níž na císařově straně stáli pouze Babenberg Liutpold III. a švagr Jindřicha IV., Přemyslovec Bořivoj II. Jindřich V. rozhodl bitvu bez boje tím, že Liutpoldovi nabídl ruku své sestry Anelky. Jindřich IV. uprchl do Čech a Bořivoj mu poskytl doprovod až na saskou hranici, odkud císař zamířil do Porýní. Počátkem ledna pak byl Jindřich IV. sesazen. Podařilo se mu uprchnout ze zajetí v Ingelheimu a s podporou města Kolína a Dolního Lotrinska chtěl získat trůn zpátky. Dne 7. srpna 1106 však v Lutychu zemřel. - viz Marie Bláhová, Jan Frolík a Naděa Profantová: *Velké dějiny země Koruny české*, I., Paseka 1999, str. 489-491 (pozn. překl.)

63 Každého Čecha zajisté napadne, že podobnost mezi pověstí o hoře Blaník se spícími rytíři a sv. Václavem a legendou o hoře Kyffhäuser s Fridrichem I. Barbarossou přímo bije do očí. (pozn. překl.)

64 Korunovace Fridricha Brabarossy na císaře v bazilice sv. Petra v Římě se konala 18. června 1155. Později, 11. ledna 1158, korunoval Fridrich Barbarossa na říšském sněmu v Řezné knížete Vladislava II. na českého krále. Vladislav II. a biskup Daniel se tehdy zavázali zúčastnit se vojenského tažení proti Milánu. Dne 1. března 1162 Milán padl. (pozn. překl.)

65 Ostatkový kult u nás za Karla IV. vzkvétal jako nikdy. Je všeobecně známo, že Karel IV. se stal velikým sběratelem nejrůznějších pozůstatků po svatých, ale autorův popis událostí se poněkud odlišuje od běžných, oficiálních údajů (autor ani neuvádí, že se Karel IV. stal císařem). František Kavka (str. 152-153) a Lenka Bobková (str. 253) shodně upozorňují, že svaté říšské ostatky (sanctuaría imperia) se již od 13. století uchovávaly na pevném hradu Trifelsu (západně od Landau ve Falci) a že ústřední roli v nich hrálo svaté kopí Longinovo, hřeb z Kristova kříže (který byl zároveň odznakem Říše) a kousek dřeva z Kříže. Bobková upřesňuje, že za Fridricha Barbarossy to byl Trifels a za Ludvíka Bavora Mnichov. Jejich ochrana byla svěřena církevní instituci - mnichům z cisterciáckého kláštera Stams v Tyrolsku, a to až do prvních let vlády Karla IV. Dne 21. 3. 1350 (na Květnou neděli) dorazily svaté říšské relikvie oficiálně do Prahy a Karel IV. je uvítal v čele průvodu duchovenstva pod Vyšehradem, ukázal poklad lidu a dočasně ho uložil na Pražském hradě. Lenka Bobková a Milena Bartlová (str. 248) udávají, podobně jako další autoři, že říšské relikvie pak byly uloženy na Karlštejně (udávají rozmezí let 1359 a 1427, ale rok 1427 je zřejmě tisková chyba - má být 1424). Lenka Bobková (str. 253) dodává, že Zikmund Lucemburský vybral pro říšské insignie schránku ve apitálu sv. Ducha v Norimberku (1424), odkud byly vyzvednuty až v roce 1796 a převezeny do Vídně. Ferdinand Seibt (str. 392-393) rovněž potvrzuje, že kopí bylo i s ostatními říšskými klenoty přechováváno na Karlštejně a že Karel IV. měl zájem o zvláštní odpustková privilegia pro karlštejnský ostatkový kříž, která by ho zrovnoprávňovala se svatými říšskými ostatky, a dochovala se i korespondence, v níž požaduje založení kolegiální kapituly ke cti ukřižování a kříže, hřebů, trnové koruny a houby našeho Pána. Trn z trnové koruny ve svatováclavské koruně měl ale zcela jiný původ. Uctívání říšských relikvií se řídilo zvláštními liturgickými předpisy schválenými bulou papěře Inocence VI. ze dne 13. 2. 1354. Roku 1356 vymohl Karel IV. od papěře i zvláštní svátek sv. Kopí a Hřebu Páně neboli Den Svátostí čili Heiltumfest, a to v pátek po Provodní neděli (první neděle po Božím hodu velikonočním), jehož účastníci získávali zvláštní, papěrem schválené odpustky na dobu sedmi let a 280 dnů. Karel IV. dával říšské relikvie každoročně veřejně vystavovat ve zvláštní dřevěné kapli Božího Těla na Dobytčím trhu (dnes Karlovo náměstí) na Novém Městě v Praze. Říšská koruna se těžila daleko menšímu ohlasu a každoroční pouk na kopí, hřebu a dřevu z Kříže, tedy k prastarým symbolům vlády, se tehdy považovala za důležitější. Karel IV. zmiňuje kopí jen vzácně a vždy jen ve spojitosti s ostatními říšskými insigniemi. Viz:

František Kavka: Karel IV.: historie života velkého vladaře. - Praha, Mladá fronta, Edice Kolumbus 1998. 361 s.

Ferdinand Seibt: Karel IV.: císař v Evropě (1346-1378). - Praha, Nakladatelství Lidové noviny 1999. 525 s.

Lenka Bobková a Milena Bartlová: Velké dějiny zemí Koruny české, svazek N.b (1310-1402). Praha, Paseka 2003. 582 s.

Lenka Bobková: Velké dějiny zemí Koruny české, svazek IV.a (1310-1402). Praha, Paseka 2003. 693 s. (pozn. překl.)

66 Historie upálení Jana Husa pro větaínu českých čtenářů snad ani nepotřebuje komentář, přesto však raději autora poopravíme. Je nutné zdůraznit, že autor nepoužil řádné zvláštní prameny, nýbrž že si jen mylně vylořil získané informace. Z ničeho ani náznakem nevysvětluje, že by ke koncilu v Kostnici nedošlo a že by Jana Husa unesli nějakí nájemní vrazi a upálili jej sami. Zikmund s Husem dokonce zpočátku sympatizoval. Změna Zikmundova postoje vůči němu je sice známá, ale početné a podrobné historické dokumenty o oficiálním kostnickém koncilu a veřejném upálení Jana Husa zpochybnit nelze. (pozn. překl.)

67 Legenda spíše klade založení Říma o den později - 21. dubna 753 př. Kr. Dodatečně a neúmyslně snad mohla udělat Hitlerovi radost až posádka kosmické lodi Apollo 16, která přistála na Měsíci dne 20. dubna 1972. (pozn. překl.)

68 Založení první waldorfské školy představovalo dobročinný skutek Emila Molt, který ji zřídil pro děti zaměstnanců vlastní firmy Waldorf-As-toria. Molt požádal Rudolfa Steinera, myslitele a spisovatele, jenž v té době žil ve Švýcarsku a byl znám propagací principů svobody a rozmanitosti ve školství a celistvosti vývoje lidského jedince (antroposofická duchovní věda), aby sestavil učitelský sbor, stanovil učební osnovy a působil jako poradce. (pozn. překl.)

69 Slavný Parsifal (Parsifal) Wolframa von Eschenbacha se skládá ze šestnácti knih, jež vznikaly přibližně v letech 1195 až 1219 (či 1200 až 1207). Obvykle se ovšem za nejstarší verzi legendy považuje Contes del Graal od severofrancouzského autora Chrétiena de Troyes (pozoruhodné dílo, naneštěstí autor zemřel před jeho dokončením); jiní autoři se zase domnívají, že by trilogie Roman de VEstoire dou Graal, někdy známá i jako Petit Saint Graal (díly Josef z Arimatie, Merlin a Perceval) od Roberta de Borona mohla být ještě starší (z druhého dílu trilogie, Merlin, známe bohužel jen zlomek). I když nemáme jistotu, která legenda byla opravdu první, je jisté, že koncem 12. a začátkem 13. století vzniká množství podivuhodných verzí legendy o Grálu - německé, anglické, waleské, francouzské, španělské a nordické - a lze v nich objevit spoustu pohádkových prvků, orientálních i keltských vlivů a často i odkazy na starší předlohy a prameny, jež se však nikdy nenašly. Eschenbachův Parsifal se ovšem od všech verzí liší tím, že grál v něm není popisován jako mísa či pohár, nýbrž jako kámen. (pozn. překl.)

70 Francouzský chemik a fyzik Jacques Bergier a esotericky orientovaný spisovatel a novinář Louis Pauwels nazvali originál Le Matin des Magiciens (Paříž, Gallimard 1960). V Británii tato kniha vyšla pod názvem The Dawn of Magic (1963), ve Spojených státech jako Morning of the Magicians (1964) a u nás jako Jitro kouzelníků: Úvod do fantastického realismu (1969). (pozn. překl.)

71 Jacques Bergier a Louis Pauwels vysvětlují, že podobně jako Atlantida, i Thule byla jakýmsi legendárním středem pohlcené civilizace. Podle Eckardta a jeho přátel se všechna tajemství Thule neztratila. Sedm zakladatelů společnosti věřilo (podle jisté tibetské legendy), že před třemi či čtyřmi tisíci let existovala v poušti Gobi vyspělá civilizace. Byli přesvědčeni, že vystěhovalci z Gobi vytvořili základní lidské plémě, árijský kmen. Jacques Bergier a Louis Pauwels zdůrazňují, že Karl Haushoffer hlásal nutnost 'návratu k pramenům' - dobýt celou východní Evropu, Turkestán, Pamír, Gobi a Tibet - to jest 'srdce světa'. Kdo tuto oblast ovládne, ovládne i svět. (pozn. překl.)

72 Slovo pathfinder se v angličtině používá pro označení letadla, jeť bombardéry zavádí na cíl. (pozn. překl.)

73 Fenrisem - či Fenrim - se oklikou dostáváme k opeře Soumrak bohů (Wagner vycházel ze severských bájí) i k nacismu. Starší i mladší Eddy popisují potyčky mezi Obry a Veleobry a končí tzv. ragnarökem (pojem pochází z islandštiny a přesně znamená zánik mocných). V písemné formě jsou Eddy známé od 13. století (hlavně díky islandskému básníkovi Snorrimu Sturlusonovi), ale jejich kořeny tkví v nepoměrně starší ústní tradici a dávné mytologii. Za ragnaröku (ten je někdy srovnáván s novozákonní apokalypsou) se vlády nad zemí zmocní krutá zima. Tři roky uplynou bez léta. Vlk Fenri, Lokiho syn, se bude sápat po slunci. Vajchni zahynou v závěrečné bitvě. Ódin (nejvyšší bůh) i Loki (někdy je považován za jakousi obdobu biblického Satana) zemřou ve stejnou chvíli. Ragnarok je však koncem bez vítězů, návratem k prapůvodnímu Chaosu - především tím se s biblickým způsobem myšlení Edda nesrovnává (čas je v ní chápán pohansky - jako nekonečný koloběh, zatímco biblická tradice vnáší do světa filosofii jednosměrného toku času) - po Chaosu se v cyklickém koloběhu opět zrodí svět. Soumrak bohů lze tedy spíše připodobnit ke koloběhům snění a procitnutí indického boha Višnu či ke katastrofistickým teoriím 19. století, mezi něž lze počítat i Hörbigerovy teorie padajících měsíců, kterým holdovalo nacistické hnutí a které podrobně popsali Bergier a Pauwels v knize Jitro kouzelníků, (pozn. překl.)

74 Fadděj Faddějevič Bellingsgausen čili Thaddeus Bellingshausen (1778-1852), ruský mořeplavec a admirál, jenž v letech 1820 a 1821 obeplul s loděmi Vostok a Mirnyj Antarktidu a je Rusy považován za objevitele Antarktidy, (pozn. překl.)

75 Eduard VII., známý jako "Bertie", syn proslulé britské královny Viktorie, po níž také nastoupil na trůn, měl se svou manželkou Alexandrou Dánskou, známou jako "Alix", dceru (třetí v pořadí) Maud - přesněji princeznu Maud Charlottu Mary Viktorii (1869-1938), která díky své živé povaze získala přezdívku "Harry". Roku 1896 se Maud vdala za prince Karla Dánského, jenž pak byl v roce 1906 korunován na posledního skandinávského krále - stal se norským králem Haakonem VII. a Maud tedy norskou královnou, (pozn. překl.)

76 I když je Jitro kouzelníků Jacques Bergiera a Louise Pauwelse u nás dobře známé, je třeba dodat, že Welteislehre je založeno na kosmogonic-ko-katastrofickém učení o cyklickém boji protikladů - ohně a ledu - doplněném ovšem o prvky dávných prorocství, mýtů a biblických paralel - především těch, jež souvisejí s Potopou, obry a bohy. (pozn. překl.)

77 Jacques Bergier a Louis Pauwels uvádějí, že Hörbiger zbohatl, nebo» v roce 1894 vynalezl nový systém uzávěru pro pumpy a kompresory a licence byla prodána velkým německým a americkým společnostem, (pozn. překl.)

78 Zde je nejspíše nutné poněkud upřesnit pojem 'vlítných vědeckých názorů'. Na německou vědu 19. století není možné nahlíět jako na anglosaskou vědu dnešní doby. Je třeba si uvědomit, že jistý podíl poezie, magie a romantismu se v německé přírodní filosofii (Naturphilosophie) 18. a 19. století vyskytoval poměrně běžně a jakoby Hörbigerovo učení předznamenalo. V ostatním je možné s Jacquesem Bergierem a Louisem Pauwelsem souhlasit. Adolf Hitler Hörbigerovu doktrínu uznával, nebo» ji chápal jako nordic-kou a nacionálně socialistickou vědu, stojící v protikladu k vědě liberální. (pozn. překl.)

79 Veloadmirál Karl Dönitz (1891-1980), se stal již v roce 1936 velitelem německého ponorkového loďstva. Norimberský tribunál jej odsoudil k deseti letům vězení, (pozn. překl.)

80 Celý příběh nacistického zájmu o tzv. teorii duté Země a o přetrvávající legendu světa uvnitř našeho světa je popsán v autorově předcházející knize: Alec MacLellan: Záhada duté Země (The Hollow Earth Enigma), vyd. Souvenir Press, 1999. Český čtenář ovšem bude o této teorii něco vědět díky knize Jitro kouzelníků Jacques Bergiera a Louise Pauwelse. (pozn. překl.)

81 Dwight David Eisenhower (1890-1969), americký generál a republikán, 34. prezident Spojených států (1953-1961), vrchní velitel spojeneckých sil v severní Africe a Itálii v letech

1942-1943 a vrchní velitel spojeneckých sil v západní Evropě v letech 1943-1945 (Supreme Commander of Allied Expeditionary Forces in western Europe) (pozn. překl.)

82 Zakladatelem byl F. A. Mesmer (1734-1815), rakouský lékař, který zkoumal ovlivňování vitálních fluid vlnících v magnetickém poli lidského těla a dokazoval, že hypnóza příznivě ovlivňuje léčebné procesy, (pozn. překl.)

83 Jindřich I. Ptáčník (německy tedy rovněž Heinrich -jako Himmler) se narodil okolo roku 875, zemřel 1. či 2. 7. 936, vévodou saským se stal r. 912, králem německým r. 919. Korunovace jeho syna, Oty I. Velikého, zmíněného již v předešlých kapitolách, se konala 7. a 8. srpna 936. Ptáčník, zakladatel otonské dynastie, především proslul zastavením maďarského vpádu. V našich dějinách je znám především proto, že se kníže Václav obvykle považuje za jeho vazala. Václavova smrt pak vskutku spadá do sklonku Ptáčníkovy vlády - nejčastěji se přijímá teorie, že k Václavově vraždě došlo v roce 935. (pozn. překl.)

84 Jméno Kayseri vzniklo z Kaisareia - původně Caesarea - přesněji Caesarea kappadocká. Jméno Augustus Caesar rovněž stojí za vysvětlení -zde jejím míněním první římský princeps čili císař, jenž se narodil jako Gaius Octavius (nar. 63 př. Kr., vládl 31 př. Kr. až 14 po Kr.), ale po Caesarově smrti přijal jeho jméno - Gaius Julius Caesar. Obecně je ale znám jako Octavianus, a to až do roku 27, kdy mu bylo uděleno jméno Augustus. (pozn. překl.)

85 Tak např. v Kralické Bibli, v 1. knize Mojžíšově, Genesis 10:2, se hovoří o synech Jáfetových (Jáfet čili Jefet - Noemův syn a praotec nezemitského národa): Gomer a Magog, a Mádaj, a Jáván, a Tubal, a Meačech, a Tiras. Tubal (Tubal či Tabal) i Meačech (Meaček či Muaku) jsou pak současně i národy a země. Během času se Meačech a Tubal staly symbolickým označením pro některé barbary, případně byly tyto národy chápány jako poddaní mýtického krále Góga, apokalyptického knížete ze země Magog, jenž přitáhne v čele nepřátel proti lidu Božímu, ale bude v závěrečné bitvě poražen. Prorok Jechezkel neboli Ezechiel se o Meačech a Tubal zmiňuje dokonce čtyřikrát, vždy jako o nepříteli - tak např. Ezechiel, 38:3: Až, já budu proti tobě, Gogu, kníže a hlavo v Meačech a Tubal. (pozn. překl.)

86 V českých textech známe zoroastřerské náboženství spíše pod pojmem ‚mazdaismus‘. Za tvůrce tohoto náboženství se považuje proslulý reformátor Zarathuštra (Zoroaster), jenž okolo 6. století př. Kr. sepsal sbírku textů známých jako Avesta. Podle středoperské tradice je ovšem pravým pisatelem sám Ahura Mazda, bůh stvořitel, bůh světla a ochránce stád, a Zarathuštra pouhým prostředníkem, jenž přinesl 21 knih Avesty vládcovi Vištáspovi. (pozn. překl.)

87 Ikonoklastické čili obrazoborecké hnutí vznikalo ve východním křesťanství v 8. a 9. století a snažilo se vymýtit uctívání model, obrazů i soch. (pozn. překl.)

88 Antoninus z Piacenzy je ovšem znám i jako voják, příslušník Mořicovy Thébské legie, jenž ve 3. století zemřel mučednickou smrtí a byl později prohlášen za svatého, (pozn. překl.)

89 Řehoř Tourský neboli Gregorius Turonensis (přibližně 540-594), nesporně důležitý francouzský kronikář, od r. 572 biskupem v Tours; proslul především jako pisatel legend; nejvýznamnější jsou jeho Francouzské dějiny (Historia Francorum), které popisují přerod římské Galie ve středověkou Francii, (pozn. překl.)

90 Chosrau II. či Chosrov II neboli Chosru II (590-628) (pozn. překl.)

91 Balduin II., syn císaře Petra de Courtemay a bratr císaře Roberta; byl posledním latinským císařem v Konstantinopoli (Cařihradu), vládl 1217-1273, vládl 1228-1261. (pozn. překl.)

92 Ludvík IX. (1214-1270) se stal francouzským králem r. 1226. Vedl 8. křížovou výpravu (1248-1254), Jeruzalém se mu však nepodařilo dobýt a byl zajat v Egyptě (1250-1251); r. 1297 byl kanonizován. (pozn. překl.)

93 Hérakleios (575-641) založil dynastii, která v Byzanci vládla od r. 610 do r. 717. (pozn. překl.)

94 Papeř Innocenc VIII. (1484-1492), pŕvodyně kardinál řeckého pŕvodu, Jan Cibo, proslul odporem ke krutostem i ostrými nařizenými proti procesŕm s řarodějnicemi; pŕál ŕcencŕm a ŕmĕlcŕm. (pozn. pŕekl.)

95 Vladislav I. Lokŕtek (1260 ři 1261 al' 1333), pŕvodyně kujavský vĕvoda, pocházĕl z dynastie Piastovcŕ a polským králem se stal roku 1314. U nás je znám pŕedevářm jako neŕspĕřaný protivník Václava II. (pozn. pŕekl.)

96 Otŕv aĕchetný řin ŕzce souvisí s neblaze proslulou kapitolou řeských dĕřin - s vyvráždĕním Slavníkovecŕ. Ŕpřesněme si proto, ře Ota III. (980-1002) se stal roku 983 německým králem a r. 996 i císařem, ře Boleslav I. Chrabŕý (967-1025), polské kníře od r. 992, se stal v r. 1025 prvním polským králem a ře Vojtěř Slavníkovec (955-997, Vojtěř = Adalbertus, odtud tedy Miracula Sancti Adalberti Martiris) proslul jako prařský biskup v letech 982-997. Vřeobecnĕ oblíbený Vojtěř se po vyvráždĕní Slavníkovecŕ rozhodl vzdát prařské diecĕze (za ŕdivu Pŕemyslovcŕ!) a za podpory Boleslava Chrabŕého se vypravil jako misijní biskup k pruským pohanŕm, kteří jej 23. dubna 997 umuřili. Boleslav Chrabŕý nechal Vojtěřovy ostatky od Prusŕ vykoupit a ulořit v Hnězdně. Ota III. vykonal s pláčem, pĕřky a bos pou» k Vojtěřovu hrobu, nebo» Vojtěřa vřdy povalřoval za osobního pŕitele. Pŕi tĕ pŕileřitosti vyhlásil v Krakovĕ nové arcibiskupství. Chrář, v němř byl Vojtěř pohřben, povýřil na metropolitní. Jiř v roce 999 se v Římĕ objevil nevlastní bratr zavraždĕného Vojtěřa, Gaudencius, a ten se nyní stal prvním krakovským arcibiskupem. Boleslavovi Chrabŕému pak Ota III. udĕlil titul patricius, vlořil mu na hlavu císařskou korunu, nazval jej bratrem a spolupracovníkem císaře. Jako odznak dŕstojnosti mu pak odevzdal repliku Mořicova kopí, jako symbol císařské moci, a pŕijal od něho ‚rámĕ sv. Vojtěřa‘, (pozn. pŕekl.)

97 Valtr z Nemanic řili Gautier Sensevehor řili Walter Sansavoire z Poissy byl pŕesnĕji rytíř, jenř střídavĕ vedl některé francouzské oddĕly. Oním charismatickým knĕzem a hlavním vŕdcem byl spřae poustevník Petr z Amien-su, známý tĕř jako Petr Poustevník, (pozn. pŕekl.)

98 Hordy zfanatizované rŕznými nezodpovědnými kazateli totiř dospĕly k názoru, ře není rozumnĕ nasazovat řivoty v cizích zemích, kdyř mají Kristovu smrt na svĕdomí řidĕ. Nenávist se tedy neobrátila proti arabské hrozbĕ, ale pŕedevářm proti řidŕm. K nejhorářm pogromŕm doařlo 18. 5. 1096 ve Wormsu a 27. 5. 1096 v Mohuři. Gotfried z Bouillonu patřil k největšřm podněcovatelŕm protiřidovských nálad, ale pozdĕji se od násilností distancoval. Protiřidovské nálady se rozářily po celé Evropĕ a v nařich zemích tomu nebylo jinak. Břetislav II. vřak proti tĕřto tendencím nezakročil. Naopak, kdyř se dozvĕdĕl, ře prařské řidovské rodiny pŕchají do Polska a do Uher, poslal vojáky a nechal je obrat o majetek. (pozn. pŕekl.)

99 Znář tĕř jako Raimund ze St. Gilles, hrabĕ Toulouský a markrabĕ Provenský; panoval od r. 1088 a patřil mezi hlavní vŕdce 1. křilřové výpravy; jedno z osvobozených ŕzemí - Tripolské knířectví v Malé Asii (dobył ho roku 1102-1103) - spravovali jeatĕ dlouho i jeho potomci. (pozn. pŕekl.)

100 Gotfried řili Gottfrid a velmi řasto je ŕvádĕn i jako Godefroy (pozn. pŕekl.)

101 Antiochie ři Antiocheia nad Orontem, pŕvodyně syrské mĕsto, enormně dŕleřitĕ v prvotní fázi ařření křesřanské vřry. Arabové mĕsto dobyli jiř r. 638 a křilřáci jim ho vzali teprve bĕhem 1. křilřového taření; v letech 1098-1268 z Antiochie vytvořili zvlářtní knířectví. (pozn. pŕekl.)

102 Jeruzalĕm byl dobyt 15. řervence 1099; Jeruzalĕmské království trvalo od r. 1099 do r. 1291; křilřáci zalořili na osvobozeném ŕzemí Svatĕ země i Antiochijské knířectví (1098-1268), Edesské (1098-1146) a Tripolské hrab-ství (1102-1289). Bĕhem dalšřch křilřových výprav jeatĕ zřidili království Malá Armĕnie (1198-1375) a Kyperské království (1192-1489). (pozn. pŕekl.)

103 Narář se tu na pŕibĕh z tŕetí kapitoly knihy proroka Daniela, v níř tŕi muři dokázali králi Nabuchodonozorovi vřru tím, ře jim ‚pec ohnivá‘ neublřřila. (pozn. pŕekl.)

104 Je třeba upřesnit, že Pavel v roce 36 po Kr. křesťanství ještě řídit nemohl, nebo se jmenoval jinak a Jeřiaovy přívržence pronásledoval (první pronásledování se datuje zhruba do r. 44 po Kr.). Po obrácení na víru a přijetí jména Pavel ovšem podnikl řadu cest. První misijní cesta, která jej zavedla do Malé Asie, se uskutečnila v letech 46-48 po Kr., druhá v letech 49-52 po Kr., třetí 53-57 po Kr. (pozn. překl.)

105 Je třeba dodat, že již během první cesty Pavel navštívil obě Antiochie - Antiochii v Malé Asii, západně od Kappadocie, i Antiochii nad Orontem, jihovýchodně od Kappadocie. (pozn. překl.)

106 Když Parthové dobyli Írán, vyhládali si Arméni za krále Arsakova bratra Vagaraaka, parthského krále. Arsakovci či Araakovci pak představovali vládnoucí dynastii ve Velké Arménii od r. 150 př. Kr. do r. 428 po Kr. (pozn. překl.)

107 Grigor se narodil přibližně okolo roku 240, jeho otec (atentáčník) se jmenoval Anach. Říká se, že Anachův syn Terdat uprchl do Persie, zatímco chůva Sofie vzala Grigora do Kappadocie. Když parthští Arsakovci podlehl v Íránu perským Sásanovcům, podařilo se arménským Arsakovcům zemi ubránit. Chosroe, Chosrev, Osroe, Osroes či Chosroes je arménská forma běžného jména různých orientálních vládců (persky Chosru, arabsky Kesrá). Arménii tehdy nejspíše ubránil král Arsakes II. Chosroes. Někdy se tvrdí, že jeho syn Tiridates II. pak v Arménii zavedl křesťanství (což se značně nelíbilo zoroasterským Sásanovcům). V jiných pramenech se však zase jednoznačně uvádí, že atentát byl spáchán na Chosroea I. a že na trůn usedl jeho syn Tiridates III. (pozn. překl.)

108 Mluví se o jámě na hradě Artaaat, kde Řehoř strávil 15 let. Nutno také dodat, že některé verze legendy jsou k Tiridatovi mnohem shovívavější, (pozn. překl.)

109 Římané zde r. 163 zpusťovali původní město Artaxata (jež založil Ar-taxias a údajně navrhl Hannibal) a založili Kainépolis, jež se zde říkalo Vagaraapat či Valaraapat. (pozn. překl.)

110 110 Narálí se tu zjevně na Knihu @almů (2:7), kde se říká: Syn můj ty jsi, já dnes zplodil jsem tě, tedy jedno z míst ve Starém Zákoně, jež předjímá sestoupení Božího Syna - Krista na zem. (pozn. překl.)

111 Avak-air, tj. Velký muž (míněno doslovně i v přeneseném významu), jehož Řekové a Syřané nazývali kvůli výslovnosti Abgar (Abgar V. Ukka-mar), edesský toparcha (Arméni jej považují za svého krále) totiž podle tradice napsal Jeřiaovi dopis, v němž jej nazývá Spasitelem a zve jej do své země jako léčitele. Jeřia (jenž podle tradice nikdy nic nenapsal) diktoval odpověď Judovi Tomáovi. Jeřia v ní sice cestu do Edessy odmítl, neboť musel splnit své poslání, ale slíbil, že Abgarovi pošle jednoho ze svých učedníků. Podle Eusebia šlo o Tadeáa, jenž pak v Edesse bydlel u Tobiáa (v syrské verzi však znělo učedníkové jméno Addai, semitská podoba Adajáa - Eusebiovi nebyl Addai známý, takže nejspíše proto usoudil, že šlo o Tadeáa - jednoho z Dvanácti, sám dokonce uvádí, že šlo o jednoho ze Sedmdesáti). Aetheria však uvádí jako onoho slavného apoštola v Edesse jen Judu Tomáa - odtud tradice sv. Tomáa v Arménii, viz: Neznámá evangelia. Novozákonní apokryfy, 1. Praha, Vyšehrad 2001 (pozn. překl.)

112 Bohužel, chybou redakce Souvenir Press se v původní knize jednak odkazuje na schéma nad relikvií, i když ho nalezneme vpravo, a řádná ze značek A, B, C, D, E, jež jsou zmiňované v textu, na něm není zřetelně patrná (pozn. red.)